Byggðasafn Skagfirðinga - Rannsóknaskýrslur

Fornleifaskrá Þingeyra

Bryndís Zoëga
Guðmundur St. Sigurðarson
Sigríður Sigurðardóttir
Guðný Zoëga

Mars 2006

2006/50

© Bryndís Zoëga, Guðmundur St. Sigurðarson,
Sigríður Sigurðardóttir og Guðný Zoëga
Byggðasafn Skagfirðinga
Sauðárkróki
2006/50

Efnisyfirlit

EFNISYFIRLIT 1

MYNDASKRÁ ÞINGEYRA 2

MYNDASKRÁ GEIRASTAÐA 3

INNGANGUR 4

TILGANGUR FORNLEIFASKRÁNINGA 4

FORNLEIFASKRÁNING OG AÐFERÐIR 5

- AÐFERÐ VIÐ SKRÁNINGU 5
- JARÐANÚMER 5
- TEGUND, HLUTVERK OG HEITI 6
- LEGA 6
- STAÐHÆTTIR OG LÝSING 6
- HÆTTUMAT 6
- HEIMILDIR 6
- HEIMILDAMENN 6
- SAGA JARÐANNA OG FORNLEIFAR 7
- HELSTU MINJAFLOKKAR 7

SAGA ÞINGEYRA 11

FORNLEIFASKRÁNING 22

- ÞINGEYRAR 144733 169-4 22
- GEIRASTAÐIR 144708 168-1 95

FORNLEIFASKRÁ 97

SAMANTEKT 111

- MINJAR OG VAÐVEISLUGILDI 111

HEIMILDASKRÁ 117

VIÐAUKI - Kort og loftmyndir af Þingeyrum, Þingeyraseli og Geirastöðum

Myndaskrá Þingeyra

1. MYND. ÍBÚÐARHÚSIN Á ÞINGEYRUM, ELDRA HÚSIÐ ER TIL VINSTRI Á MYND. 22
2. MYND. GAMLA KIRKJUSTÆÐIÐ. 23
3. MYND. MINNINGARMÖRK ÚR GAMLA KIRKJUGARÐINUM. 24
4. MYND. DÓMHRINGURINN...28
5. MYND. GAMLI TÚGARÐURINN..31
6. MYND. DÆLDIR Í TÚNI 32
7. MYND. LEIFAR GAMLA ÖSKUHÓLSINS. 34
8. MYND. YSTUHÚS...39
9. MYND. HERMANNSHÚS LENGST TIL HÆGRI. 40
10. MYND. FJÓS EÐA FJÁRHÚSTÓFTIR Í ÞINGEYRARTÚNI. 42
11. MYND. LEIFAR MATJURTAGARÐA. 45
12. MYND. MATJURTAGARÐAR. 46
13. MYND. LEIFAR GARÐS UNDIR BREKKUBARÐI. 46
14. MYND. VATNSBÓLIÐ, HORFT ER TIL AUSTURS. 48
15. MYND. TÓFTAHÓLL NORÐUR AF ÞINGEYRUM. 49
16. MYND. UPPHLAÐINN VEGASLÓÐI, HORFT ER TIL NORÐAUSTURS. 51
17. MYND. VARNARGARÐUR NORÐAN VIÐ EYJABÆ. 66
18. MYND. TÓFTAHÓLARNIR ÞRÍR Á EYJABÆ. HORFT ER TIL AUSTSUÐAUSTURS. 67
19. MYND. LEIFAR HEYGARÐS Í ENGJALANDI ÞINGEYRA. 69
20. MYND. GARÐLÖG SUÐUR AF EYJABÆ. HORFT ER TIL SUÐAUSTURS. 70
21. MYND. ÁVEITUGARÐAR Í ENGJALANDI ÞINGEYRA. 70
22. MYND. BREKKUGARÐUR, HORFT ER TIL NORÐAUSTURS. 71
23. MYND. HESTASLÁTTUVÉL Á EÐVALDSFÚLGU. 72
24. MYND. BÆJARTÓFT Á ÞINGEYRARSELI, HORFT ER TIL SUÐVESTURS. 89
25. MYND. FJÁRHÚSTÓFT Á ÞINGEYRASELI, HORFT ER TIL VESTURS. 92
26. MYND. BEITARHÚSATÓFT Á ÞINGEYRASELI. 93

Myndaskrá Geirastaða

1. MYND. NYRÐRI HLUTI BÆJARHÓLSINS Á GEIRASTÖÐUM...97
2. MYND. GEIRHÓLL..98
3. MYND. HORFT EFTIR TÚNGARÐINUM TIL NORÐURS...99
4. MYND.FJÁRHÚSTÓFT..103
7. MYND. RÉTTARTÓFT. 104
8. MYND. FERJUTANGI.. 106
9. MYND. GRÆNHÓLL Á GEIRASTAÐATANGA. 107

Inngangur

Sumarið 2005 var gerð fornleifaskráning á klausturjörðinni Þingeyrum í Austur-Húnavatnssýslu með styrk frá Fornleifasjóði. Markmið rannsóknar var að gera heildarúttekt fornleifa á jörðinni. Vettvangsrannsókn fór fram í ágúst og voru það starfsmenn Fornleifadeildar Byggðasafns Skagfirðinga, Bryndís Zoëga landfræðingur og Guðmundur St. Sigurðarson fornleifafræðinemi sem framkvæmdu hana. Við uppmælingu á minjum var Trimble staðsetningartæki notað til þess að teikna tóftir og mæla þær með innan við 1 m nákvæmni.

Auk heimalands voru skráð afbýlið Þingeyrasel í Víðidal og jörðin Geirastaðir sem var áður í bændaeign en tilheyrir nú Þingeyrajörðinni.

Yfirumsjón með verkefninu hafði Guðný Zoëga fornleifafræðingur. Sögu jarðanna skrifaði Sigríður Sigurðardóttir sagnfræðingur.

Sérstakar þakkir eru færðar heimildamönnum okkar: Jósepi Magnússyni, Steinnesi, Gunnari Ríkharðssyni, Þingeyrum og Hauki Magnússyni, Brekku.

Tilgangur fornleifaskráninga

Í Þjóðminjalögum nr. 107/2001 er kveðið á um að stuðla beri að verndun menningar-sögulegra minja í eigin umhverfi og tryggja að íslenskum menningararfi verði skilað óspilltum til komandi kynslóða, að auðvelda eigi aðgang að þeim, kynna þær þjóðinni og greiða fyrir rannsóknum. Í 9. grein laganna eru fornleifar skilgreindar sem:

> [...] hvers kyns leifar fornra mannvirkja og annarra staðbundinna minja sem menn hafa gert eða mannaverk eru á, svo sem:
>
> a. búsetulandslag, byggðaleifar, bæjarstæði og bæjarleifar ásamt tilheyrandi mannvirkjum, húsaleifar hvers kyns, svo sem kirkna, bænahúsa, klaustra og búða, leifar af verbúðum, naustum, verslunarstöðum og byggðaleifar í hellum og skútum;
> b. vinnustaðir þar sem aflað var fanga, svo sem leifar af seljum, verstöðvum, bólum, mógröfum, kolagröfum og rauðablæstri;
> c. gömul tún- og akurgerði, áveitumannvirki og leifar eftir veiðar til sjávar og sveita;
> d. gamlir vegir, stíflur, brýr, vatnsvöð, varir, hafnir og bátalægi, slippir, ferjustaðir, kláfar, vörður og vitar og önnur vega- og siglingamerki ásamt kennileitum þeirra;
> e. virki og skansar og önnur varnarmannvirki;
> f. gamlir þingstaðir, meintir hörgar, hof og vé, brunnar, uppsprettur, álagablettir og aðrir staðir og kennileiti sem tengjast siðum, venjum, þjóðtrú eða þjóðsagnahefð;
> g. áletranir, myndir eða önnur verksummerki af manna völdum í hellum eða skútum, á klettum, klöppum eða jarðföstum steinum;
> h. haugar, dysjar og aðrir greftrunarstaðir úr heiðnum eða kristnum sið.
> i. skipsflök eða hlutar úr þeim.
>
> Minjar 100 ára og eldri teljast fornleifar, en heimilt er þó að friðlýsa yngri minjar [...].

Samkvæmt lögunum eru allar fornleifar friðhelgar og verndaðar gegn hvers kyns raski. Í 10. grein laganna segir að fornleifum megi enginn „spilla, granda né breyta, ekki heldur hylja

þær, laga né aflaga né úr stað flytja nema leyfi Fornleifaverndar ríkisins komi til“. Þetta á við um allar fornleifar, óháð sérstakri friðlýsingu. Friðhelgi fornleifa er ekki háð því að þær séu þekktar eða hafi verið skráðar. Ef áður óþekktar fornleifar finnast ber að tilkynna það Fornleifavernd ríkisins. Komi fornleifar í ljós við jarðrask skal fresta vinnu á staðnum uns ákvörðun Fornleifaverndar liggur fyrir um hvort og með hvaða skilyrðum framkvæmdir megi halda áfram (sjá 14. gr.).

Eitt af markmiðum fornleifaskráningar er að sporna við því að minjar verði fyrir skemmdum af gáleysi eða að nauðsynjalausu. Fornleifaskráning kemur að notum í minjavörslu þegar ákvarðanir eru teknar um aðgerðir til verndar einstökum minjastöðum eða minjasvæðum. Auk þess kemur hún að gagni í rannsóknum og kynningum.

Það er augljós hagur þeirra sem stýra hvers konar framkvæmdum að eiga aðgang að yfirliti um fornleifar á tilteknu svæði. Við það vinnst tvennt. Unnt verður að taka tillit til minjanna við skipulagsvinnu og nýta þær til að varðveita sögu staðarins í landslaginu. Einnig má minnka stórlega líkur á að framkvæmdaraðilar rekist í miðjum klíðum á fornleifar, sem þeir gerðu sér ekki grein fyrir að gætu verið fyrir hendi, en reynist nauðsynlegt að rannsaka með tilheyrandi kostnaði og töfum á framkvæmdum.

Björgunaruppgröftur, sem er unninn vegna framkvæmda og undir þrýstingi frá framkvæmdaraðilum, er hvorki æskilegur frá sjónarmiði fornleifafræðinnar né framkvæmdaaðila og þess vegna sameinar fornleifaskráning hagsmuni beggja, fræðigreinarinnar og þeirra sem að framkvæmdum standa.

Fornleifaskráning og aðferðir

Áður en vettvangskönnun fór fram voru helstu heimildir kannaðar svo sem jarðabækur, örnefnaskrá, túnakort og fornrit til að leita að vísbendingum um fornleifar á svæðinu. Þessar upplýsingar verða skráðar í sameiginlegan gagnagrunn minjavörslunnar, Sarp og miðað við skýrsluform hans, en þar eru fornleifarnar flokkaðar eftir jörðum og miðað bæði við opinbera fasteignaskrá og jarðaskiptingu eins og hún kemur fyrir í Jarðatali Johnsens frá 1847.[1]

Með jörðinni fylgir skrá með umfjöllun um hvern minjastað og ljósmyndum eða teikningum eftir því sem við á og eru minjar færðar inn á loftmynd frá Landmælingum Íslands.

Aðferð við skráningu

Í inngangi með skránum er sögulegt yfirlit þar sem gerð er grein fyrir takmörkum jarðanna, breytingum, atburðum og öðrum þáttum sem geta varpað ljósi á sögu byggðar og búskapar á staðnum. Að öðru leyti er skráin byggð upp með eftirfarandi hætti:

Jarðanúmer

Jarðirnar eru auðkenndar með heiti jarðarinnar og tveimur númerum; í fyrsta lagi landsnúmeri sem Fasteignamat ríkisins hefur úthlutað. Þingeyrar hafa númer 144733, og í öðru lagi númeri jarðarinnar samkvæmt Jarðatali Johnsens (1847), 169 í nefndu tilviki. Þar að auki er fornleifunum gefið raðnúmer innan hverrar jarðar; bæjarstæði Þingeyra er þá nr. 4 og því auðkennt með eftirfarandi hætti: Þingeyrar 144733 169-4. Sé jörð með landnúmer en ekki númer í Jarðatali Johnsens flokkast allar fornleifar á jörðinni undir landsnúmer jarðarinnar og

[1] J. Johnsen. Jarðatal á Íslandi.

númer þeirrar jarðar er fornleifarnar tilheyrðu við ritun jarðatalsins.

Tegund, hlutverk og heiti

Í fáum orðum er tegund og hlutverki minja lýst, þ.e. hvort um sé að ræða tóftir bæja eða útihúsa, höfn, byrgi, túngarð og þar fram eftir götunum.

Stundum sér fornra minja ekki stað í landslaginu, þótt þeirra sé getið í heimildum, og kunna margar ástæður að vera fyrir því. Kemur þá fram í fornleifaskránni að „heimild“ sé til um t.a.m. útihús. Er leitast við að hafa fornleifaskrána eins nákvæma og kostur er, því að leifar fornminja kunna að leynast í jörðu þótt ekki sé unnt að sjá þær með berum augum á yfirborðinu.

Hafi fornminjarnar sérnafn, t.d. Valhöll, er það sérstaklega skráð, en þegar engu slíku er til að dreifa kemur fyrir að hlutverki þeirra sé lýst þar sem heitið stæði annars, t.d. hesthús eða hlaða.

Lega

Þegar staðsetning minja er þekkt er nákvæm staðsetning þeirra skráð. Tekin voru GPS hnit á vettvangi og þau færð í skrána. Hnitin eru tekin í landshnitakerfinu ISN93. Staðsetning minjanna er einnig færð inn á meðfylgjandi loftmyndum frá Landmælingum Íslands.

Staðhættir og lýsing

Í kafla um staðhætti og lýsingu er greint frá afstöðu skráðra minja í landslaginu, þeim lýst, bæði formi, umfangi og ástandi, og aðrar athugasemdir gerðar þegar þörf krefur, t.d. vitnað í heimildir.

Hættumat

Leitast er við að leggja mat á þá hættu sem að fornleifunum kann að steðja, bæði af völdum náttúru og manna. Þetta er gert til þess að unnt sé að grípa til viðeigandi ráðstafana liggi minjar undir skemmdum eða geta orðið fyrir raski. Hætta vegna ábúðar þýðir að framkvæmdir eða álag kunni að raska fornminjum. Hætta vegna veðrunar þýðir að fornleifar máist í burtu fyrir áhrif lofts eða vatns. Hætta vegna landbrots þýðir að fornleifar geti glatast/horfið af völdum vatns eða uppblásturs.

Ekki er lagt mat á hættu þegar einungis er til heimild um fornleifar og þær ekki fundist við vettvangsskráninguna. Við skipulag framkvæmda er engu að síður nauðsynlegt að taka tillit til þessara heimilda, því að fornleifar geta, sem fyrr segir, leynst undir sverðinum.

Heimildir

Vísað er í helstu ritheimildir um sérhverja hinna skráðu fornleifa. Hér eru einnig skráðar þær heimildir sem stuðst er við í fyrri kafla um staðhætti og lýsingu, en ekki neðanmáls eins og þó er gert í öðrum texta þessarar skýrslu. Ræðst það af því að hver fornleifaskráningin á helst að geta staðið ein og óstudd af öðru efni skýrslunnar. Ekkert túnakort var til fyrir Þingeyrar og því er stuðst, að hluta, við kort Brynjúlfs Jónssonar sem kom að Þingeyrum 1894. Túnakort voru hinsvegar til fyrir bæði Þingeyrasel og Geirastaði.

Heimildamenn

Heimildamenn við skráningu á Þingeyrum voru: Jósep Magnússon, Steinnesi, Gunnar Ríkharðsson, Þingeyrum, Haukur Magnússon, Brekku.

Saga jarðanna og fornleifar

Í kaflanum um sögu jarðanna og fornleifar er stiklað á stóru um sögu jarðarinnar. Þar er auk þess að finna hina eiginlegu fornleifaskrá.

Helstu minjaflokkar

Búsetuminjum má gróft séð skipta í tvo flokka, minjar í túni og minjar utan túna. Þær minjar er mesta sögu geyma eru bæjarstæði/hólar og umhverfi þeirra. Stærsti minjaflokkurinn saman stendur hinsvegar af útihúsum hverskonar. Innan túns má nefna fjós, fjárhús, hrútakofa, hesthús, lambhús, smiðjur, ýmsa kofa, kvíar, hlöður og skemmur. Utan túns má nefna sel, beitarhús, stekki, heytóftir, réttir, nátthaga, smalakofa o.fl. Aldur útihúsa er sjaldnast þekktur en oft voru þau byggð öldum saman á sama stað. Því kunna leifar eldri mannvirkja að leynast undir tóftum þeirra yngri. Lega og útlit minja gefur oft til kynna hverskyns minjar þar er um að ræða þótt engar heimildir séu til um notkun þeirra. Þó er ekki alltaf hægt að ákvarða nánar hver notkun húss kann að hafa verið.

Minjar í túni

Bæjarstæði
Útlit og lega bæjarstæða helgast af því hvort um er að ræða viðvarandi eða styttri byggð. Oft varðveitast vel afbýli eða skemmri tíma bústaðir s.s. sel þar sem þau eru gjarnan þannig staðsett að seinni tíma framkvæmdir hafa ekki raskað við þeim. Slík bæjarstæði/bústaðir geta gefið miklar fornleifafræðilegar upplýsingar. Bæjarhólar verða til við sífelldar endurbyggingar húsa á sama stað. Þeir varðveita mikla sögu um húsakost og lifnaðarhætti, og þar eru mestar líkur á að verðmætir gripir finnist. Oft voru bæjarstæði nokkurskonar þorp bygginga þar sem útihús hverskonar voru áföst eða fast við bæjarhúsin.
Kirkjur voru oftast gegnt bæjarhúsum eða mjög nærri bæjarstæðum.
Á ***alkirkjum***, höfuðkirkjum (beneficium) var messað hvern helgan dag og þar mátti jarða.
Á ***hálfkirkjum***, svokölluðum útkirkjum (annexíum), var messað helmingi sjaldnar en á alkirkjunum eða annan hvern helgan dag. Þar mátti jarða. Djákni aðstoðaði prest ef margar slíkar kirkjur heyrðu undir alkirkju. Djáknar máttu messa en ekki vígja eða jarða.
Á ***fjórðungs-*** og ***þriðjungskirkjum*** var messað sjaldnar, ýmist þriðja hvern eða fjórða hvern helgan dag. Þær höfðu ekki allar graftarleyfi.
Bænhús voru einskonar heimiliskapellur. Í þeim mátti messa en biskupsleyfi þurfti til að gifta, skíra eða veita sakramentið. Þar mátti ekki grafa lík.
Grafreitir voru oftast afmarkaðir af garðhleðslu. Þeir voru við eða nærri bæjarstæði, umhverfis kirkjur. Elstu kirkjugarðar voru hringlaga en urðu seinna ferhyrndir. Ætla má að greftrun hafi farið fram við sóknarkirkjur en fjöldi grafa sem fundist hafa við jarðrask á jörðum þar sem engar heimildir eru til um kirkjur eða bænhús bendir til að víðar hafi verið jarðað í frumkristni en ætlað hefur verið.

Minjar í eða við tún

Minjar innan túns eru oft horfnar vegna jarðabóta eða annarra framkvæmda. Dæmi um slíkar minjar eru:
Fjós**:** Fjóstóftir eru oft á bæjarstæðinu sjálfu eða nærri því.
Fjárhús**:** Fjárhústóftir eru margvíslegar og stærð þeirra og fjöldi króa geta verið mismunandi. Oft má greina garða eftir miðri tóft eða stalla undan jötum upp við veggi. Oft eru hlöður eða heytóftir áfastar við fjárhústóftir.
Hrútakofar**:** Smærri kofar oft yst í túni.
Lambhús**:** Yfirleitt smáar tóftir, einnar króar hús.
Hesthús**:** Oft smærri hús yst í túni eða við túngarð.

***Smiðjur*:** Smiðjur voru yfirleitt nálægt bæjarstæðinu sjálfu en einnig eru dæmi þess að þær hafi staðið í túni dálítið frá bænum, vegna eldhættu. Oftast frekar smáar tóftir.
***Kofar*:** Yfirleitt fremur smáar tóftir. Kofarnir voru af ýmsu tagi s.s. hænsnakofar, eldiviðarkofar.
***Brunnar*:** Brunnar eða vatnsból voru mikilvæg enda greiður aðgangur að vatni oftast grunnforsenda þess hvar bæjum var valinn staður. Oft eru brunnar grjóthlaðnir, gjarnan hringlaga en stundum ferhyrndir. Ef byggt var svokallað brunnhús yfir brunninn eða við hann líkjast tóftirnar öðrum kofatóftum. Einnig var algengt að hafa innangengt eftir rangala frá bæ til brunns.
***Myllur*:** Kornmyllur, svokallaðar vatnsmyllur, knúnar vatni voru við marga bæi. Þær voru víðast hvar aflagðar um síðustu aldamót. Stundum er í heimildum getið um myllusteina sem varðveist hafa eftir að myllurnar sjálfar hrundu, og mylluörnefni eru á mörgum bæjum. Tóftirnar liggja við ár eða læki. Þær eru litlar, grjót- og torfhlaðnar og dyr eða op á tóftinni þangað sem vatnið var leitt inn og út. Oft eru grafnar rennur úr læk ofan við að tóftinni og vatnsmagninu þannig verið stýrt. Á stöku stað voru vindmyllur og sér lítið eftir af þeim en heimildir um staðsetningu þeirra eru mikilvægar.
***Kvíar og stekkir*:** Kvíar voru oftast í túni eða rétt utan þess. Þangað var ánum smalað til mjalta. Kvíum svipar mjög til stekkja en þær voru einn dilkur. Kvíar voru yfirleitt hlaðnar upp þar til síðustu áratugi fráfærnaskeiðs að farið var að nota færikvíar úr timbri og þá yfirleitt staðsettar á svokölluðu kvíabóli.

Minjar utan túns

Sá flokkur minja sem jafnan hefur varðveist best eru hverskyns minjar utan túns. Þær liggja gjarnan á stöðum þar sem nútíma jarðrækt hefur aldrei verið beitt.

***Kuml/haugur/dys/kumlateigur*:** Kuml/haugar eru grafstæði úr heiðni. Þau geta verið einstök eða nokkur saman og mynda þá svokallaðan kumlateig. Stundum eru slíkar grafir upphlaðnar og því greinilegar í landi en oft eru þau þó ósýnileg á yfirborði. Stundum er einföld grjóthleðsla umhverfis eða yfir gröfinni. Kuml og kumlateigar eru oft rétt utan túns í um 2-300 m fjarlægð frá bæ. Þau geta þó legið nokkuð utan túns og oft virðast þau liggja á eða við landamerki jarða eða við alfara- eða þjóðleiðir. Stundum eru hólmyndanir í landi, manngerðar og ómanngerðar, álitnar kuml, stundum grafstæði nafngreindra landnáms- eða fornmanna. Sögur, hjátrú eða helgi fylgja oft slíkum fornmannahaugum eða dysjum. Viðskeytin kuml og dys má stundum finna í örnefnum.
***Réttir*:** Réttir, aðhald eða annað gripheldi er gjarnan að finna fjær bæjum, oft mitt á milli bæja. Smærri réttir voru til heimabrúks en lögréttir eða skilaréttir nefndust þær réttir þar sem smalað var saman af stærra svæði, sveitum (heimfjöllum) eða afréttum. Þær voru yfirleitt grjót- og torfhlaðnar, gjarnan upp við klettaveggi eða við náttúrulegt aðheldi einhverskonar. Réttir sem voru notaðar á einstöku bæjum voru smáar og einfaldrar gerðar en lögréttir stærri og oft margskipt upp í dilka.
***Stekkir*:** Eru smáréttir með einum dilk eða kró, svokallaða lambakró og voru notaðir fyrstu dagana við fráfærur. Lömb voru færð frá ánum að kvöldi og byrgð inni í krónni til að hægt væri að mjólka ærnar til heimilisins morguninn eftir. Stekkirnir eru gjarnan nokkurn spöl frá bæjum, svokallaðan stekkjarveg, og oft úr sjónmáli við bæ. Þeir eru oftast hlaðnir úr torfi og grjóti. Þeir eru gjarnan hlaðnir upp við stóra náttúrusteina eða klettaveggi.
***Nátthagar*:** Nátthagar eru frá tíma fráfærna. Mylkum ám var haldið innan nátthagans á næturnar en sleppt út fyrir á daginn. Lömb voru á sama tíma hýst í lambakrónni yfir nóttina, en sleppt til ánna á daginn. Nátthagarnir voru notaðir bæði á stekktíma og á fyrstu vikum með kvíunum og eru því oftar en ekki í næsta nágrenni við bæi.
***Sel*:** Sel eru venjulega nokkurn veg frá bæjum, oftast við ár eða læki. Þangað var búsmali

rekinn á sumrum og þar hafði fólk sumardvöl við að vinna mjólkurmat til vetrarins. Sel voru í notkun allt frá landnámstíð og fram undir 17-18. öld. Seltóftir eru jafnan leifar þriggja eða fleiri tófta, oft samfastar. Stundum voru þar líka réttir eða gripheldi. Oft byggðust upp býli af þessum seljum og einnig beitarhús. Býli þessi tóku þá gjarnan nafn með viðskeytinu -sel. Erfitt getur verið að greina milli tófta selbúskapar eða smábýla þar sem búseta var í e.t.v. í skemmri tíma. Þó má oft greina smábýlin á túngarðinum sem hefur verið hlaðinn umhverfis bæjarhúsin.
Stöðull: Kýr voru mjólkaðar á stöðli. Þurrum stað ekki langt frá bæ. Þar eru sjaldan nokkur kennileiti önnur en örnefnið.
Beitarhús: Beitarhús voru byggð utan túns þar sem haglendi var gott og getur verið langt í þau að ganga. Oft voru þau byggð upp á gömlum selstæðum, allt upp í nokkurra kílómetra fjarlægð frá bæ. Þar var fé beitt yfir vetrartímann til að hlífa túnum og heimahögum. Beitarhúsatóftir samanstanda af myndarlegri fjárhústóft eða tóftum, og oftar en ekki er hlaða áföst fjárhúsunum.
Smalakofar: Fé var smalað í haga að morgni og heim til mjalta að kveldi. Smalar sátu yfir fénu á daginn og voru það oft börn eða unglingar sem gegndu því starfi. Algengt var að smalar hlæðu sér smákofa eða afdrep fyrir veðri og vindum meðan setið var yfir. Tóftir smalakofa eru oft mjög litlar og standa í brekkum eða á hólum þar sem víðsýnt var.
Heytóftir/heystæði/heykuml/heygarðar: Þar sem hey var slegið á engjum eða mýrum voru hlaðnar upp tóftir, svokallaðar heytóftir eða heykuml. Þar var heyinu safnað saman og það byrgt til geymslu fram á veturinn er fóðra þurfti búsmala. Slíkar tóftir eru oftast ferkantaðar og engar dyr á þeim. Að vanda standa tóftirnar nokkru hærra en umhverfið til að halda heyinu þurru og til að varna því að búsmali kæmist að því. Ekki voru veggir eða þak á slíkum tóftum og hleðslur því óverulegar.
Fjárborgir: Fjárborgir voru hringlaga úr grjóti, nokkurskonar réttir eða afdrep fyrir búfé.
Garðlög: Margskonar garðlög er að finna umhverfis tún og utan þeirra. Bæjarstæði voru oftast afmörkuð með hlöðnum túngarði þá oftast úr grjóti og torfi. Garðar voru og stundum umhverfis beitarhús eða smábýli. Vallargarðar eru garðar utan túns. Oft er erfitt að geta sér til um not þessara garða en líklega hafa þeir þjónað þeim tilgangi að aðgreina land í nytjaeiningar. Garðar voru einnig hlaðnir á mörkum landeigna, svokallaðir landamerkja-garðar.
Heyvinnsla: Stundum má sjá minjar um fyrstu tilraunir til túnsléttu og kallast það beðasléttur. Frá aldamótum og fram um 1930 var unnið að túnasléttun og framræslu á flestum bæjum. Tímabilið er í þessu sambandi oft nefnt þaksléttutími. Fyrsta áratuginn voru notuð handverkfæri. Sléttað var í aflöngum spildum eða beðum sem síðan settu svip á túnið. Sléttaðar voru tóttir næst bæjum og jafnað úr gömlum peningshúsum sem staðið höfðu dreifð innan túns.

Við sjó/vötn

Menjar um sjósókn varðveitast oft illa vegna nálægðar sinnar við hafið. Margar þeirra hafa og horfið við framkvæmdir vegna þéttbýlismyndunar og hafnargerðar. Verstöðvar eða útgerðastaðir voru oft notaðir frá mörgum bæjum/byggðarlögum og því kunna þar að finnast nokkuð fjölbreyttar minjar.

Sjóhús/verbúðir: Sjóhús og verbúðir voru íverustaðir sjómanna á meðan á vertíð stóð. Stundum voru þessi hús á tveimur hæðum. Geymsla undir veiðarfæri og annan búnað á neðri hæðinni en svefnstaður manna á þeirri efri. Grunnur húsanna var grjóthlaðinn en efri hæðin úr timbri. Einnig voru verbúðir oft einföld grjót- og torfhlaðin hús.
Fiskbyrgi: Oftast grjóthlaðnar einfaldar byggingar, ferhyrndar eða hringlaga, þar sem fiskur var geymdur.

Hjallar**:** Oft finnast hleðslur undan hjöllum, fiskhjöllum og geymslum. Slíkar hleðslur eru oft ferköntuðu upphleðsla sem myndar sléttan flöt eða grunn. Einnig er oft einföld grjótröð sem markar af grunninn.
Naust/hróf**:** Tóftir í eða við fjöruborð þar sem bátar voru dregnir upp og geymdir. Naust geta verið á ýmsa vegu, allt frá tóftum sem reft hefur verið yfir til einfaldra vegghleðsla sem bátar hafa verið lagðir á milli. Oft eru naust líka bátslaga og hefur bátum þá verið smeygt inn í naustið.
Uppsátur**:** Þar settu menn upp báta. Uppsátur eru oft samsíða grjóthleðslur sem liggja í sjó fram. Upphlaðnir sjógarðar eða bryggjur voru líka til en eru sjaldgæfari.
Fiskgarðar**:** Upphlaðnir garðar til að þurrka fisk á voru á stöku útgerðarstað.

Saga Þingeyra

Horft heim að Þingeyrabænum. Eldra íbúðarhúsið t.v. á myndinni stendur þar sem bærinn mun hafa staðið um aldir. Ljósm. GZ

Þingeyrar eru sögufrægur staður og höfuðból, sem fyrst er getið í Landnámu. Þar var fyrsti þingstaður Húnvetninga[2] og þar var reist fyrsta klaustur á Íslandi árið 1120. Búskapur hefur alltaf verið mikill á Þingeyrum.

Annáll Þingeyra
Á landnámstíma er skipum siglt inn á Þingeyrasand, eða að Búðatanga. Ingimundur gamli sem nam Vatnsdal er sagður hafa siglt skipi sínu Stíganda inn á Húnavatn og komið því í skipalægi þar sem heitir Stígandahróf, í landi Þingeyra.

Um 1014 í Heiðarvígasögu kemur fram að mannamót eru haldin að Þingeyrum. Það er sennilega fyrsta heimild um þinghald þar, en staðurinn gæti hafa verið samkomustaður allt frá landnámstíma og tengst hafskipakomum.

Fyrir 1121 er reist kirkja og bær að Þingeyrum

1133 var stofnað þar klaustur.[3] Fyrsti ábótinn á Þingeyrum var Vilmundur Þórólfsson sem var

[2] *Íslenska söguatlasinn* 1. bindi, 1991. Bls. 109.

[3] Islandske annaler, 1977. Bls. 59 (Høyers ann.), 113 (Konungsann.), 320-321 (Gottskálksann.), 474 (Oddav.ann.), 252 (Lögmannsann.[1134]). Aðeins er um eitt frávik að ræða, í einu af þremur handritum Gottskálksannáls kemur fyrir ártalið 1112 sem stofnár Þingeyraklausturs.

ábóti frá 1133-1148.

Um 1200 eru munkar Þingeyraklausturs orðnir mikilvirkir skrifarar handrita um kristnitökuna, landnámstímasagnir og fleira, sem seinni tíma ritarar byggðu skrif sín á meira og minna.[4]

1313-1314 setti Lárentíus Kálfsson skóla að Þingeyrum.

1551 var Þingeyraklaustur lagt niður og eignir þess runnu til konungs. Frá klausturtímanum er enn alabastursaltarisbrík í kirkjunni.

1619 tók Páll Guðbrandsson gömlu klausturkirkjuna niður og reisti aðra í hennar stað.[5]

1684 settist Lauritz Gottrup fyrsti danski lögmaðurinn hérlendis að á Þingeyrum.

1695 tók Gottrup kirkju Páls niður og reisti útbrotakirkju úr timbri í hennar stað. Hann gaf kirkju sinni skírnasá og nýjan prédikunarstól, sem enn er notaður og ber barokkeinkenni og er sennilega gerður í Hollandi.[6] Hvort tveggja er enn í kirkjunni. Lauritz var grafinn í kór kirkjunnar 1721.[7]

1737 fékk Bjarni Halldórsson sýslumaður jörðina til búskapar, en hann er sá sem gaf nýtt altarisklæði í kirkjuna[8] 1763 og er með fangamarki hans.

1807 reif Björn þau hús sem stóðu og byggði nýjan bæ og útihús. Sá bær var rifinn árið 1915 er nýir eigendur reistu nýtt hús á Þingeyrum.

1811 keypti Björn jörðina af konungi.

1819 tók Björn útbrotakirkju Gottrups niður og reisti aðra í hennar stað, með torfhlöðnum veggjum.

1864-1877 lét Ásgeir Einarsson alþingismaður reisa steinhlaðna kirkju, sem hann fól Sverri Runólfssyni steinsmið að byggja.[9] Kirkjan var vígð 9. september 1877 og stendur enn.

1881 var prestssetur Þingeyrasóknar flutt til Steinness.

1914 eignuðust jörðina Hulda Á. Stefánsdóttir húsmæðraskólastýra á Blönduósi og Jón Pálmason kaupfélagsstjóri á Sauðárkróki. Sama ár var vígður nýr kirkjugarður og seinna afhentu þau söfnuðinum kirkjuna.

1966-1967 var kirkjugarðurinn stækkaður og steypt upp rimlagirðing umhverfis hann.

---

[4] Hjalti Hugason, 2000. Bls. 128.

[5] *Annálar* I (Skarðsárannáll), 1922-1927. Bls. 213.

[6] Sjá mynd bls. 345 í 3. bindi *Úr torfbæjum inn í tækniöld,* 2003.

[7] Í annál Páls Vídalíns kemur fram að Gottrup lét einnig byggja „dansk timburhús“ á Þingeyrum. *Annálar* I (Annáll Páls Vídalíns), 1922-1927. Bls. 679.

[8] Segir einnig í Annál Páls Vídalíns.

[9] Þóra Kristjánsdóttir, 2000. Bls. 89. Ásgeir keypti Þingeyrar og flutti þangað 1860.

1970 var prestssetur Þingeyrasóknar flutt til Blönduóss.

Þótt Þingeyra sé fyrst getið í Landnámu var jörðin ekki landnámsjörð, en hluti hennar náði undir landnám Ásmundar þess sem: „[...] nam út frá Helgavatni um Þingeyrasveit og bjó undir Gnúpi“. Samkvæmt Landnámu var Ásmundur þessi vinur landnámsmannsins Ingimundar sem getið er hér að neðan, og munu þeir hafa siglt saman til Íslands. Síðar í Landnámu segir: „Ingimundur fann beru og húna tvo hvíta á Húnavatni. Eftir það fór hann utan og gaf Haraldi konungi dýrin; ekki höfðu menn í Noregi áður séð hvítabjörnu. Þá gaf Haraldur konungur Ingimundi skip með viðarfarmi, og sigldi hann tveim skipum fyrir norðan land fyrstur manna fyrir Skaga og hélt upp í Húnavatn; þar er Stígandahróf hjá Þingeyrum“.[10] Stígandahróf er þekkt örnefni í landi Þingeyra.[11] Þingeyra er einnig oft getið í Vatnsdælu. Heimildir geta þess að Þorkell Trandill hafi fyrstur búið á Þingeyrum. Lítið er vitað um þennan fyrsta ábúanda nema að sagt er að hann hafi verið fóstbróðir Jóns biskups Ögmundssonar og hann hafi látist í Skálholti.[12]

Elsta frásögn af Þingeyraþingi er sennilega í Heiðarvígasögu.[13] Það var einnig kallað Húnavatnsþing og er víða getið í fornum ritheimildum, meðal annars segir frá þinghaldi og eða atburðum sem þar gerðust í Grettissögu, Heiðarvígasögu, Kormákssögu, Vatnsdælu og Hallfreðar sögu vandræðaskálds. Ýmsar tilgátur eru um það hvar þingstaðurinn hafi verið. Konrad Maurer var boðið að skoða þingstaðinn 1858 og samkvæmt lýsingu hans virðist hann einhvers staðar fjarri bæ, sem er ekki í samræmi við síðari tíma skoðanir, því hann segir: „Við riðum að gamla þingstaðnum í nágrenninu á forláta gæðingum. Þar sjást enn leifar allmargra búða, einnig má greina dómhringinn og girðingu. Á leiðinni sýndi Ólsen okkur staðinn þar sem klaustrið á fyrst að hafa staðið; mér virtist reyndar sem þar gæti einhverju skakkað“.[14] Menn telja að hann hafi verið á eyrunum niður við Hópið[15], en er Brynjúlfur Jónsson fornleifafræðingur rannsakaði Þingeyrar árin 1894 og 1905 taldi hann víst að þingið hafi verið þar sem bærinn stendur nú. Norður af bænum var hringlaga hleðsla í túni um 14-16 faðmar í þvermál og alltaf nefnd Dómhringur.[16] Sigurður Vigfússon taldi hins vegar hugsanlegt að Dómhringurinn svokallaði væri tóft hestaréttar.[17] Brynjúlfur taldi sig sjá tóftir þarna heim við bæinn sem líktust búðatóftum eins og hann hafði séð á öðrum þingstöðum, en honum gafst ekki færi á að gera uppdrátt af svæðinu sökum þess hve mikið gras var þar á þeim tíma. Orðrétt segir hann:

> „En næstu þóttist jeg fá fullvissu, er ég sá, til og frá um suður- og vesturtúnið, mikinn fjölda af stórum fornum tóftum, sem eru, sumar hverjar, allglöggvar, og merkilega líkar búðatóftum á fornum þingstöðum. Eru þær flestar nálega 8 faðma langar og 4 faðma breiðar, háar og veggjadigrar og nær fullar innan, svo að eins sjer bolla ofan í. Hinar glöggustu eru raunar ekki fleiri en 8-10; en svo eru margar ógglöggvari, þó auðsjáanlega af sama taki, en þjettara settar saman. Þannig er það einkum neðan undir hlaðbrekkunni. Og sjeu þetta nú búðatóftir, þá er auðvitað, að mest hefir verið þar,

[10] Landnámabók (Sturlubók). http://www.snerpa.is/net/snorri/landnama.htm.

[11] Halldór Jónsson, 1967. Örnefnaskrá Þingeyra.

[12] Guðmundur Þorsteinsson, 1974. Bls. 68.

[13] Guðmundur Þorsteinsson, 1974. Bls. 65.

[14] Konrad Maurer, 1997. Bls. 195.

[15] P.V.G. Kolka,1950. Bls. 213. P.E. Kristian Kålund, 1986. Bls. 22 -23.

[16] Brynjúlfur og Halldór Jónsson, 1967. Bls. 2.

[17] Segir Sigurður Vigfússon í *Árbók Hins Íslenska fornleifafélags*, 1888-1892.

sem nú er bærinn og kirkjugarðurinn, gæti þar hafa verið mikill fjöldi þeirra“.[18] Brynjúlfur kom aftur að Þingeyrum árið 1905 en þá var búið að slétta yfir tóftirnar og aðeins ein tóft eftir sem minnti á fyrrnefndar búðatóftir. Þingastaðurinn var snemma færður að Sveinsstöðum og hreppurinn við hann kenndur.

Í kaþólskum sið var kirkjan á Þingeyrum tileinkuð heilögum Nikulási[19] verndara sjómanna. Líklegt má telja að Þorkell Trandill sem áður er getið, hafi látið reisa hana.[20] Fyrst segir af kirkjunni í Jóns sögu Ögmundarsonar, þá er hallæri var mikið og Jón biskup helgi hét til árs að reisa skyldi kirkju og bæ á Þingeyrum til að létta hallærinu. Segir svo frá Jóns sögu helga hinni eldri: „[...] lagði hinn helgi Jón biskup af sér skikkju sína, ok markaði sjálfir grundvöll undir kirkjuna.“ Mun skjótt hafa skipast í veðri og á viku voru horfnir þeir ísar sem hallærið hafði meðal annars stafað af og voru „sauðgrös nær ærin.“ Kirkjustaðar var fyrst getið skömmu eftir að Jón Ögmundsson tók við biskupsembætti á Hólum er hann. „fór til vorþings þess er var að Þingeyrum, og er hann kom þar, þá heitir hann til árs við samþykki allra manna að þar skyldi reisa kirkju og bæ, og skyldu allir þar til leggja þar til er sá staður yrði efldur. Eftir heit þetta lagði hinn helgi Jón biskup af sér skikkju sína og markaði sjálfur grundvöll undir kirkjuna.“[21]

Núverandi kirkja á Þingeyrum, byggð 1895, tók við af eldri torfkirkju. Ljósm. GZ

Klaustur var sem fyrr segir stofnað á Þingeyrum árið 1133.[22] Jón biskup mun hafa vígt kirkju á Þingeyrum áður en hann lést, 1121, samanber bréf ársett 1320: „Vitnisburdur okkar Þóris ábóta [í Þingeyraklaustri] og Gríms ábóta í [Niðar]hólmi er þessi ... Þorkell prestur trandill gerði fyrstur manna bú, að Þingeyrum í Vatnsdal í Norðlendinga fjórðungi á Íslandi, undir því nafni að þar skyldi klaustur vera, svo sem kirkja var þar gjör vígði hana heilagur Jón hinn fyrsti Hóla biskup. Og af því að þar lágu engar eignir til utan sjálf heima jörðin, gaf þessi sami heilagur og göfuglegur biskup kirkjunni og klaustrinu til ævinlegs uppheldis biskups tíundir svo miklar sem verða af þrettán kirkju sóknum fyrir vestan Vatnsdalsá. Lágu þessar tíundir frjálslega undir Þingeyra klaustur á dögum átta Hóla biskupa, þar til er Jörundur Hólabiskup tók þær undan með valdi en engu laga prófi.“[23]

---

[18] Svo segir hann í skýrslu í *Árbók Hins Íslenska fornleifafélags* árið 1895.

[19] Nikulás var biskup í Myra í Litlu-Asíu, d. 345. Hann var verndari sjómanna og ungra barna. Tákn Nikulásar eru: akkeri, brauð 2-3, þrjár gullstangir, kaleikur með þrem börnum. Tákngerfingur Nikulásar í nútímanum er ameríski jólasveinninn Sankti Kláus sem gaf börnum gjafir 6. desember, sem er dagur Nikulásar, sá siður hefur færst til jóla.

[20] Jón Torfason, óársett. Bls. 55.

[21] Biskupa sögur I, 2003. Bls. 227-228.

[22] DI - Islandske annaler, 1977. Bls. 59 (Høyers ann.), 113 (Konungsann.), 320-321 (Gottskálksann.), 474 (Oddav.ann.), 252 (Lögmannsann. Í einu af þremur handritum Gottskálksannáls kemur fyrir ártalið 1112 sem stofnár Þingeyraklausturs.

[23] DI -Íslenskt fornbréfasafn II. Bls. 494.

Þingeyraklaustur var hið fyrsta sem reist var á landinu að reglu Benedikts frá Nurcíu[24] Getum hefur verið að því leitt að fyrirmynd munklífis á Þingeyrum hafi e.t.v. verið Niðarhólmsklaustur í Noregi, en það fylgdi Clunyútgáfu Benediktsreglunnar.[25] Í Gottskálksannál frá 1112 segir: „sett klavstr aa Þingeyrvm." Sama segir í Henrik Høyers annál, Konungsannál og Gottskálksannál frá 1133 og Lögmannsannál frá 1134. Fyrsti ábótinn var vígður árið 1133 og er viðtekin venja að telja klaustrið stofnað þá þó svo hugsanlegt sé að klausturlíf hafi hafist fyrr.[26] Fyrsti ábótinn á Þingeyrum var Vilmundur Þórólfsson sem var ábóti frá 1133-1148, hann var afkomandi landnámsmannsins Atla Eilífssonar í Skagafirði og hafði numið í Hólaskóla í tíð Jóns Ögmundarsonar. Síðasti ábóti á Þingeyrum var Helgi Höskuldsson, sem var hann ábóti til 1551 þegar klaustrið á Þingeyrum var lagðt niður.[27] Meðal þeirra sem dvöldu í Þingeyraklaustri var sr. Laurentíus Kálfsson sem síðar varð biskup á Hólum. Í Laurentíus sögu segir að Laurentíus hafi sett þar skóla og kennt Guðmundi þáverandi ábóta og mörgum fleirum. Ekki eru aðrar heimildir til um reglulegt skólahald í klaustrinu en þó er talið víst að þar hafi verið haldið uppi reglulegri fræðslu.[28]

Þingeyraklaustur var orðið stórauðugt í byrjun 16. aldar og í Sigurðarregistri frá 1525 eru nefndar 104 jarðir í eigu þess.[29] Í fyrstu reikningum frá klaustrinu, eftir siðbreytingu, er það talið eiga 64 jarðir og eru klausturjarðirnar lengst af á bilinu 60-70 jarðir. Auk jarðanna átti klaustrið rekaítök víða svo og hval, sel og annað sem barst að landi, sem í fólust mikil verðmæti. Árið 1525 átti klaustrið rúmlega 300 kúgildi bæði á jörðum staðarins sem og á leigustöðum. Klaustrið rak útibú og var eitt slíkt í Hvammi í Vatnsdal. Undir lok miðalda var Þingeyraklaustur með auðugustu klaustrum landsins eins og eignaskrá þess frá því um miðja 16. öld vitnar um. Klaustrið átti þá yfir 50 byggðar jarðir, fjölmargar rekafjörur, bæði með viðar- og hvalreka og hátt í 300 kúgildi víða um hérað.[30] Um þær mundir voru fáir staðir á landinu auðugri. Það var lagt niður við siðbreytinguna 1551. Eftir siðbreytinguna lagði konungur undir sig allar klausturjarðir og setti yfir þær sína eigin umboðsmenn. Fyrstu umboðsmenn á Þingeyrum voru bræðurnir Hákon og Árni Gíslasynir.[31]

Í jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín er getið eyðihjáleigunnar Trumbsala, eða Trumsala (Trumbsvala) og geta þess að munnmæli segi að klaustrið hafi staðið þar sem tóftaleifar Trumbsala eru en þeim félögum þótti það ekki líkleg skýring þar sem tóftirnar eru „[...] bæði færri og smærri en klaustri sambjóði" og lélegur aðgangur er að vatni.[32]

Hugsanlega hefur miðaldakirkjan staðið fram á 17. öld en árið 1619 lét Páll Guðbrandsson reisa þar nýja kirkju sem heldur var orðin hrörleg árið 1695 þegar Lárus Gottrup lögmaður reisti stóra timburkirkju á Þingeyrum. Árið 1695 lét Lauritz Gottrup taka ofan gömlu klausturkirkjuna og smíða nýja veglega timburútbrotakirkju, um 14 metra langa, í 7 stafgólfum þar sem kór og kirkja voru undir sama formi. Steinlagður gangur var inn eftir

---

[24] *Húnaþing* I, 1975. Bls. 111.

[25] Gunnar F. Guðmundsson, 2000. Bls. 215-216.

[26] Jón Torfason, *óársett*. Bls. 12.

[27] Jón Torfason, *óársett*. Bls. 18-33.

[28] Jón Torfason, *óársett*. Bls. 26.

[29] DI -Íslenskt fornbréfasafn IX. Bls. 293-334.

[30] DI -Íslenskt fornbréfasafn IX. Bls. 314-316.

[31] Jón Torfason, óársett. Bls. 40- 42.

[32] Árni Magnússon og Páll Vídalín,1926. Bls. 250-51.

kirkjunni [en gólfið annars úr timbri]. Yfir allri kirkjunni var hvelfing í lofti, sú elsta sem spurnir eru af hér á landi og upp af miðjum mæni reis átthyrndur turn með spíru. Víða í kirkjunni var að finna útskorið og málað skrautverk, svo sem „kostulega proportioneraða“ pílára milli kórs og kirkju.[33] Gottrup lét prýða kirkju sína vönduðum gripum sem margir hverjir eru enn til eins og greint verður frá hér aftar. En hann lét ekki einungis reisa kirkju heldur einnig timburhús eftir endilangri austurhlið húsagarðsins var tæplega 18 metra langt, yfirleitt kallað danskt (sumir segja norskt) eða með dönsku sniði.

Í úttekt frá 1684 þegar Lárus Gottrup tók við Þingeyrum voru þar alls 46 hús, sem Lárus byggði að miklu upp um og fyrir aldamótin 1700 og umbylti bæjarhúsum og endursmíðaði þau og eitthvað fækkaði hann þeim.[34] Hann var mikill fjársýslu- og athafnamaður og setti mark sitt á staðinn með margvíslegum hætti. Aðrar byggingar en kirkjan og „danska húsið“ virðast hafa verið með hefðbundnu íslensku byggingarlagi. Þar má telja langabúr, fógetahús, kvarnarskemmu, skála og prestaskála fyrir þurfandi presta.[35] Auk staðarúttekta er varðveitt merk lýsing Ólafs Gíslasonar, barnabarns Lauritz Gottrups, eins og hann mundi staðinn er hann dvaldi þar barn að aldri. Ólafur tekur svo til orða: „Inngangur staðarins var með dönsku byggingarlagi, hlið nær því þriggja faðma á breidd, og svo hátt, að ríðandi maður gat rjett að eins seilst með svipu yfir bitann, sem lá á tveimur sterkum dyrastólpum.“ Innan við þetta glæsilega hlið var sjálfur garðurinn „sem var steinlagður, rjett eins og borgarstræti, allur ferhyrningurinn hjer um bil 7-8 faðma á hvern veg.“[36] Í lýsingu Ólafs Gíslasonar kemur einnig fram að Gottrup hafi „með mikilli fyrirhöfn“ látið leiða vatn nálægt bæjarhúsunum og ætlað að láta gera vatnspóst upp við þau en lést áður en af því gat orðið.[37] Í ferðabók sinni frá miðri 18. öld ljúka þeir Eggert Ólafsson og Bjarni Pálsson lofsorði á búskap og garðrækt Lauritz Gottrup á Þingeyrum „en í mestum blóma stóð matjurtaræktin þar um 1700“.[38]

Kirkja Lauritz hrörnaði mikið á tímum Bjarna Halldórssonar lögmanns og um aldamótin 1800 hugleiddu kirkjuvöld að leggja Þingeyrakirkju niður og skipta sókninni á nálægar kirkjusóknir. Af þessu varð þó ekki. Bjarni Halldórsson þótti annars vel að sér, og var ágætur búhöldur en héraðsríkur og átti í deilum við marga af æðstu mönnum landsins. Hann stundaði ýmsar ræktunartilraunir með grænmeti á Þingeyrum, í tengslum við Innréttingarnar í Reykjavík.[39]

Þegar Björn Ólsen kom að Þingeyrum 1807 var staðurinn í niðurníðslu og lét hann rífa þau hús sem þar stóðu og byggði nýjan bæ og útihús, sem þóttu reisuleg. Árið 1811 keypti hann jörðina. Árið 1817 lét hann taka kirkju Gottrups, sem þá var orðin verulega hrörleg, niður[40] og lét reisa nýja torfkirkju, alþiljaða en heldur minni en þá sem fyrir var[41] en á sama stað í miðjum kirkjugarðinum. Þar í garði hvíla margir merkir bókagerðamenn liggja. Þá má nefna að þegar Konrad Maurer var á ferð 1858 var honum sýnt svokallað Munkaleiði utan garðs

---

[33] Hörður Ágústsson, 1998. Bls. 206-207.

[34] Jón Torfason, óársett. Bls. 52.

[35] Hörður Ágústsson, 1998. Bls. 99. Ólafur Gíslason, óársett. Bls. 61.

[36] Ólafur Gíslason, óársett. Bls. 59, 62-62.

[37] Ólafur Gíslason, óársett. Bls. 67. Hulda Á. Stefánsdóttir nefnir það sérstaklega í æviminningum sínum frá Þingeyrum hversu þar hafi verið erfitt með neysluvatn.

[38] Ferðabók Eggerts Ólafssonar og Bjarna Pálssonar II, 1981. Bls. 48.

[39] Hrefna Róbertsdóttir, 2002. Bls. 16, 132,

[40] Árbók Ferðafélags Íslands, 1964, Bls. 185-186.

[41] Jón Torfason, óársett. Bls. 57-58.

„þar sem nokkrir munkar eru sagðir liggja, bannfærðir fyrir sakir sem mér er ekki kunnugt um“[42] segir hann. Kirkja Björns var töluvert farin að láta á sjá þegar Ásgeir Einarsson keypti jörðina og hóf þar búskap[43] og lét Ásgeir reisa kirkju þá sem nú stendur á Þingeyrum á árunum 1864-1877. Kirkjan er í svokölluðum rómönskum stíl og hlaðin úr grjóti sem var flutt um 8 km leið yfir Hópið á sleðum, frá Ásbjarnarnesbjörgum.

Ætla má að Þingeyrakirkjur hafi hver af annarri staðið í miðjum kirkjugarði. Ekkert bendir til annars en að garðurinn hafi verið á sama stað og þegar síðast var í hann grafið í upphafi 20. aldar. Nýr kirkjugarður upp við steinkirkjuna var vígður síðla árs 1914 og þá var jarðsett í hann í fyrsta sinn.[44] Hafist var handa við að færa minningarmörk í gamla kirkjugarðinum á steinsteyptan sökkul nálægt miðjum garði árið 1927 og var því verki lokið tveimur árum síðar. Að því búnu var sléttað yfir garðinn, sem var nær mannhæðar hár og hann nýttur sem tún, og var hann nær dagslátta að stærð.[45] Í dag sér varla lengur móta fyrir garðsveggnum. Það er mikill skaði í menningarlandslagi Þingeyrastaðar. Framan við kirkjudyr steinkirkjunnar var, skömmu fyrir miðja 20. öld, komið upp steyptu bogahliði með krossi upp af og rimlahurðum fyrir.[46] Lengi vel var um kirkjugarðinn einföld vírnetsgirðing, en hann var stækkaður töluvert árið 1966 og girðingin utan um hann endurnýjuð 1967 og steypt upp rimlagirðing og garðurinn stækkaður um leið.[47] Á síðustu árum hefur stígur verið lagður innan kirkjugarðsins.

Hjáleigur Þingeyra voru Geirastaðir, býli sunnan til í samnefndri bungu norðan Þingeyra, og Trumbsalir.[48] Í jarðabók Árna og Páls segir að Geirastaðir sé í bændaeign og í eigu Lárusar Gottrups lögmanns á Þingeyrum[49], og samkvæmt jarðatali Johnsen eru Geirastaðir í bændaeign 1847 en þar er þess ekki getið að jörðin hafi verið hjáleiga.[50] Einnig munu Leysingjastaðir hafa verið hjáleiga frá Þingeyrum.[51] Árni Magnússonar og Páll Vídalín segja þá jörð einnig í eigu Lárusar Gottrups lögmanns en áður hafi hún verið klausturjörð og þaðan fenginn mór til eldiviðar.[52] Jörðin Leysingjastaðir var í bændaeign 1847 og þá metin á 20 hundruð.[53]

Jörðin átti selstöðu í austanverðu Víðidalsfjalli þar sem heitir Þingeyrasel.[54] Samkvæmt jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín notaði Lárus Gottrup staðarhaldari á

---

[42] Konrad Maurer, 1997. Bls. 191.

[43] Guðmundur Þorsteinsson, 1974. Bls. 95.

[44] Þ.Í. Þingeyrar BA/6, 1914.

[45] ÞÍ. Úttekta-, vísitasíu- og héraðsfundabók Húnavatnsprófastsdæmis 1925-1941, AA/13, 1927, 1929. Hulda Á. Stefánsdóttir. Bls. 57. Sjá mynd af garðinum bls. 344 í bókinni *Úr torfbæjum inn í tækniöld,* 2003.

[46] ÞÍ. Úttekta-, vísitasíu- og héraðsfundabók Húnavatnsprófastsdæmis 1925-1941, AA/13, 1949.

[47] ÞÍ. Biskupavísitasíur, Húnavatnsprófastsdæmi 1967-1968, 1994-AA/11, örk 11. Bls. 271-274. Hulda Á Stefánsdóttir, 1975. Bls. 15-16. Sjá myndir af kirkju, bæ og kirkjugarði bls. 344 í bókinni *Úr torfbæjum inn í tækniöld,* 2003.

[48] Jón Torfason, óársett. Bls. 2.

[49] Árni Magnússon og Páll Vídalín, 1926. Bls. 247.

[50] J.Johnsen, 1847. Bls. 232.

[51] Jón Torfason, óársett. Bls. 3.

[52] Árni Magnússon og Páll Vídalín, 1926. Bls. 249.

[53] J.Johnsen, 1847. Bls. 232.

[54] Árni Magnússon og Páll Vídalín, 1926. Bls. 249.

Þingeyrarklaustri jörðina Enniskot í Víðidalshreppi bæði sem selstöðu og til vetrarbeitar fyrir sauði klaustursins[55] og einnig að klaustrið hafi haft selstöðu í landi Hnausa fram yfir 1700. Var heyjað þar á jörðinni og rekið nokkurs konar bú frá Þingeyrum, en samkvæmt Jarðabókinni var jörðin fyrst leigð út árið 1711.[56]

Bær Björns Ólsen var rifinn árið 1915 þegar Jón S. Pálmason lét reisa nýtt hús á Þingeyrum. Íbúðarhúsið það sem nú stendur var reist árið 1978[57] og stendur sunnan við gamla bæjarhólinn, mitt á milli gamals kálgarðs og öskuhaugs. Vestasti hluti eldra bæjarhúss þess er stendur að Þingeyrum er að stofni til geymsluhús og hjallur sem ekki varð eldi að bráð er hús brunnu þar árið 1924.

Náttúrufar og jarðabætur

Þingeyrar eru landmikil jörð og eiga land milli Húnavatns og Hóps, frá sjó og fram á svonefndan Haga. Gamli bærinn stóð sunnan á svokallaðri Þingeyrarbungu og var bæjarstæðið í miðju gamla túninu, sem var allstórt og talið með þeim stærstu í Húnavatnssýslu, en ekki var sagt mjög grasgefið. Nú hafa mýrar sem liggja niður frá gamla túninu verið ræktaðar, allt niður að vatni og hafa tún verið ræktuð á fleiri stöðum í landinu. Engjarnar voru bæði víðlendar og grasgefnar, mestar á óshólmum Vatnsdalsár.[58] Beitiland var norður og vestur frá túni[59] og einnig var beitarland gott á Eylendinu og voru beitarhús við Kvíslarnar, nefnd Eyjabær.[60]

Fyrir botni Húnaflóa, á milli Húnvatns og Hóps, er Þingeyrarsandur sem talinn er um 40-50 km^2 að stærð. Sandurinn er töluvert gróinn og þar eru bæði melgresis- og grasflesjur. Þingeyrar voru mikil hlunnindajörð. Á sandinum var góð fjörubeit og var sauðum jafnan beitt þar. Auk þess var mikið varp á sandinum og var þar bæði eggja- og dúntaka.[61] Í jarðatali Johnsen er ekki getið um jarðardýrleika Þingeyra en neðanmáls er þess getið að 1802 hafi hún verið 27 hundruð að dýrleika.[62] Selveiði var í Húna- og Bjargarósi, laxveiði í Vatnsdals- og Víðidalsám og silungsveiði bæði sjónum og vötnunum. Einnig var mikill reki á Þingeyrarsandi og er sá hluti sandsins sem næstur er sjónum nefndur Reki.[63]

Landamerki

Jörðin markast af Hópi og Bjargósi í suðvestri og vestri en Húnavatni og kvíslum þess í austri, allt til ósa. Landamerkjunum er svo lýst í örnefnaskrá: „Að austan eru merki frá Búðartanga um Húnavatn, Giljárkvísl og Brekkukvísl, en þær eru hið forna árfar Vatnsdalsár. Frá Kvíslarkróki vestan Brekkukotshólma ræður bein lína í Merkjaþúfu; er þar suðuroddi engisins. Norðvestur frá Merkjaþúfu ræður Geirastaðadrag til Kvíslar sunnan Eyjabæjar og þá kvísl til Djúpavaðs, síðan Geirastaðadrag og Landengjakvísl til Fornastekkjar. Þá lína um Hestakrók til Merkjadrags við Hóp. Sunnan Þingeyrasands liggja merki um Hópið og síðan um Bjargarós til sjávar. Merki milli Geirastaða og Þingeyra eru frá Búðartanga, lína vestur

---

55 Árni Magnússon og Páll Vídalín, 1926. Bls. 220.

56 Árni Magnússon og Páll Vídalín, 1926. Bls. 266.

57 Jón Torfason, óársett. Bls. 55.

58 Jón Torfason, óársett. Bls. 81.

59 Húnaþing II, 1979. Bls. 319.

60 Jón Torfason, óársett. Bls. 81.

61 Sama heimild. Bls. 81 og 91

62 J.Johnsen, 1847. Bls. 232.

63 Jón Torfason, óársett. Bls. 84-88.

um Háugötur í Langalón, síðan lónið og lína, eins og það horfir til sjávar.“64

Heimildaskrá

Annálar 1400-1800, I. Reykjavík 1922-1927.

Árbók Ferðafélags Íslands, 1964. Reykjavík.

Árbók Hins íslenzka fornleifafélags, 1895. Reykjavík.

Árbók Hins Íslenska fornleifafélags, 1888-1892. Reykjavík.

Árni Magnússon og Páll Vídalín, 1926. *Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns,* 8. bindi. Kaupmannahöfn.

Biskupa sögur I, 2003. Reykjavík.

DI - Diplomatarium Islandicum. Íslenzkt fornbréfasafn, sem hefir inni að halda bréf og gjörninga, dóma og máldaga, og aðrar skrár, er snerta Ísland eða íslenzka menn. 1893-1932: (I.-XII. bindi). Kaupmannhöfn og Reykjavík, Hið íslenzka bókmenntafélag.

Ferðabók Eggerts Ólafssonar og Bjarna Pálssonar um ferðir þeirra á Íslandi árin 1752-1757. II, 1981. Reykjavík.

Guðmundur Þorsteinsson, 1974. „Þingeyrar“. *Húnvetningur.* Ársrit Húnvetningafélagsins í Reykjavík II. Reykjavík.

Guðmundur Þorsteinsson, 1988. „Þankabrot úr Þingeyraklaustri“. *Saga og kirkja. Afmælisrit Magnúsar Más Lárussonar.* Reykjavík.

Gunnar F. Guðmundsson, 2000. Kristni á Íslandi II. Íslenskt samfélag og Rómarkirkja. Reykjavík

Guðrún Harðardóttir, 2006. Drög að sögu Þingeyra. Óprentað handrit.

Halldór Jónsson, 1967. *Örnefnaskrá Þingeyra*. Örnefnastofnun Íslands.

Hjalti Hugason, 2000. *Kristni á Íslandi 1. bindi. Frumkristni og upphaf kirkju.* Reykjavík.

Hrefna Róbertsdóttir, 2002. „Landsins forbetran“. *Saga.* Tímarit Sögufélags XL-2002. Reykjavík.

Hulda Á Stefánsdóttir, 1978. „Þingeyrakirkja 100 ára“. *Húnvetningur.* Ársrit Húnvetningafélagsins í Reykjavík VI. Reykjavík.

Húnaþing I og II, 1975. Reykjavík.

Hörður Ágústsson, 1998. *Íslensk byggingararfleifð* I. Reykjavík.

---

[64] Halldór Jónsson,1967. Bls. 1.

Islandske annaler indtil 1578, 1977. Udgivne for det norske historiske Kildeskriftfond ved Gustav Storm. Annales Reseniani. - Annales vetustissimi. - Henrik Höyers annaler. - Annales regii. - Skálholts-annaler. - Annalbrudstykke fra Skálholt. - Lögmanns-annáll. - Gottskalks annaler. - Flatöbogens annaler. - Oddveria annall. Christiania.

Íslenskur söguatlas. Frá öndverðu til 18. aldar 1. bindi, 1991. Reykjavík.

J. Johnsen,1847. *Jarðatal á Íslandi*: með brauðalýsingum, fólkstölu í hreppum og prestaköllum, ágripi úr búnaðartöflum 1835-1845, og skýrslum um sölu þjóðjarða á landinu. Kaupmannahöfn.

Jón Torfason, óársett. *Þingeyrar*. Óprentað handrit.

Konrad Maurer, 1997. *Íslandsferð 1858.* Reykjavík.

Landnámabók (Sturlubók) (desember 1998) á http:// www.snerpa.is/ net/snorri/ landnama.htm.

*Minningar Huldu Á. Stefánsdótt*ur. Æska. 2. bindi, 1986. Reykjavík.

Ólafur Gíslason, óársett. *Lýsing á Þingeyraklaustri*.

P.E. Kristian Kålund, 1986. *Íslenzkir sögustaðir III.* Norðlendingafjórðungur. Íslensk þýðing, Haraldur Matthíasson. Reykjavík..

P.V.G. Kolka, 1950. *Föðurtún*. Reykjavík.

Úr torfbæjum inn í tækniöld 3. bindi. Bruno Schweizer, 2003. Reykjavík.

ÞÍ. Biskupavísitasíur, Húnavatnsprófastsdæmi 1967-1968, 1994-AA/11, örk 11. Þjóðskjalasafn.

ÞÍ. Úttekta-, vísitasíu- og héraðsfundabók Húnavatnsprófastsdæmis 1925-1941, AA/13, 1927, 1929, 1949. Þjóðskjalasafn.

Þ.Í. Þingeyrar BA/6 [Prestþjónustubók 1911-1939], 1914. Þjóðskjalasafn.

Þóra Kristjánsdóttir, 2000. „Hlaðnar steinkirkjur á 19. öld“ (88-91). *Kristni á Íslandi 4. bindi.* Reykjavík.

Minjar í gamla túninu á Þingeyrum

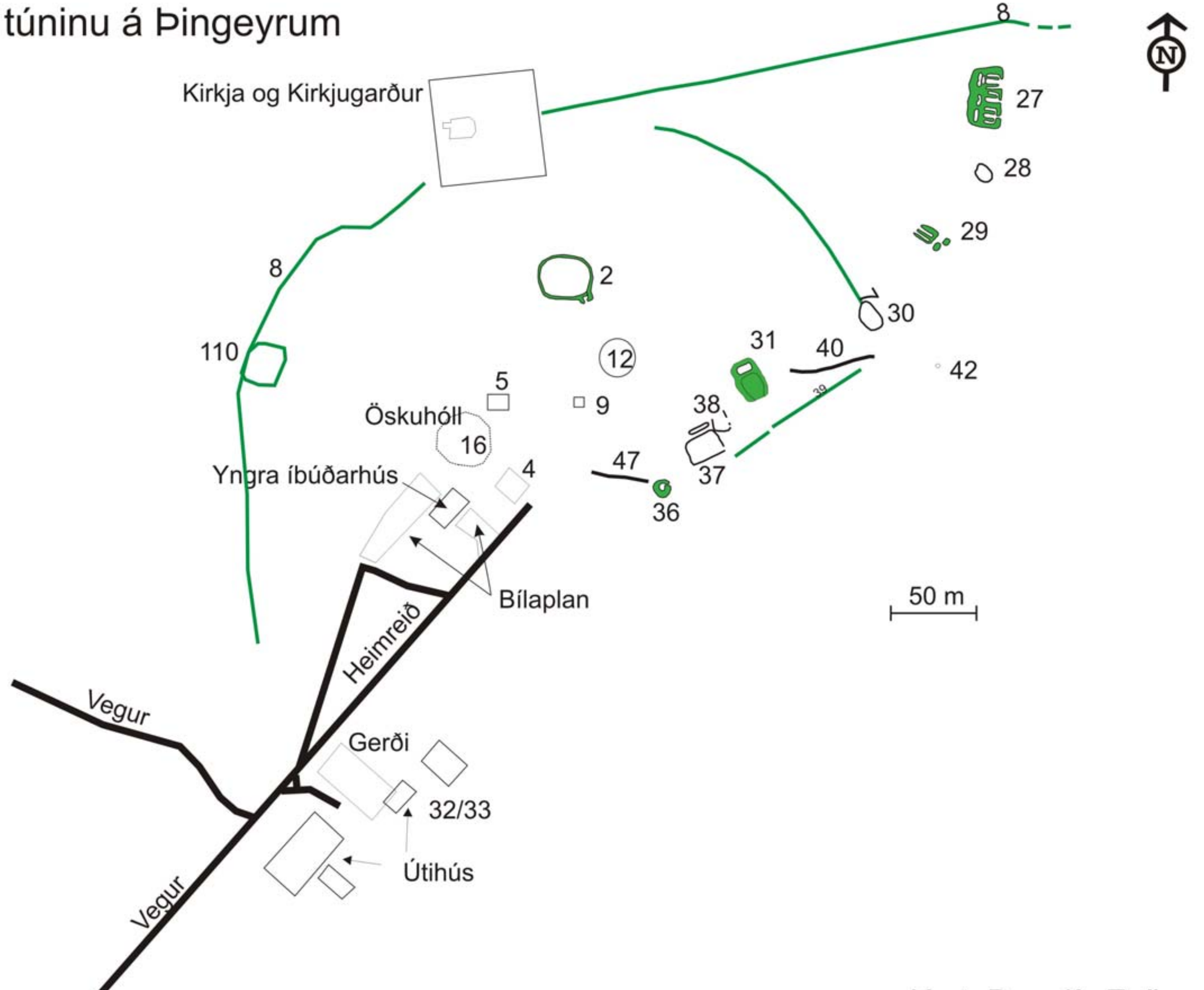

Kort: Bryndís Zoëga

Fornleifaskráning

Þingeyrar 144733 169-4

1. Mynd. Íbúðahúsin á Þingeyrum, eldra húsið er til vinstri á mynd. Ljósmynd: BZ.

Hlutverk: Bústaður
Tegund: Heimild
Staðsetning: X: 435163,236 Y: 562348,408
Ástand: Horfið
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar
Heimildamaður: Jósef Magnússon, Gunnar Ríkharðsson.

Staðhættir

Í örnefnaskrá Halldórs Jónssonar er bæjarstæði lýst svo: „Þingeyrarbær stendur sunnan í lágri bungu, Þingeyrabungu, norðast á Haganum. Þaðan er víðsýni mikið utan til norðurs, en þar skyggir bungan á. Tún er í allar áttir frá bænum, en hann er nálægt miðju gamla túnsins. Hóll allverklegur var framan bæjarhlaðs Bæjarhóll, og gengur frá honum Brekkubarð, Brekka, til norðausturs og stóðu þar peningshús nokkur“ (ÖHJ, 1). Í minningum Huldu Á. Stefánsdóttur segir: „Rétt norðan við pakkhúsið var stóra íbúðarhúsið, sem Jón Pálmason reisti skömmu eftir að hann kom að Þingeyrum. Vestan við það var gamla búrið, einu leifarnar at gamla bænum, eftir að nýja húsið reis. Hleðsla úr torfi og múrsteinum var utan við gamla búrið, en nú er hún líka horfin“ (HÁS, 31).

Nánari lýsing

Í Minningum Huldu Á. Stefánsdóttur er einnig nánari lýsing á umhverfi bæjarins: „En víðar lágu götuskorningar en eftir fallegu tröðinni suður frá bænum. Víst má telja, að Þingeyrarklaustur hafi staðið þar, sem gamli bærinn stóð, vestarlega í hó1aþyrpingu, sem umkringdi hann. Þessir miklu hólar, sem eflaust hafa allir verið gamlir öskuhaugar, settu sterkan svip á umhverfið. Skörð voru í þá til að auðvelda heimreiðina, úr hvaða átt sem komið var. Hólahringurinn umhverfis bæinn var eins konar skjó1garður, sem gerði umhverfi hans miklu hlýlegra en ella, og veitti ekki af, því að oft er vindasamt á þessum blessuðum bæ. En annað, sem vakti undir eins athygli mína, þegar komið var heim á hlaðið a Þingeyrum, voru allar göturnar, sem út frá því lágu til allra átta“ (HÁS, 31).

Lýsing

Gamla íbúðarhúsið á Þingeyrum eða það nyrðra stendur um það bil þar sem gamli bærinn stóð, mun þó gamli bærinn hafa náð nokkuð norðar og austar samkvæmt Gunnari Ríkharðssyni á Þingeyrum. Búið er að slétta í kringum húsið og þar með gamla bæjarhólinn. Jósef Magnússon fyrrum ábúandi á Þingeyrum telur að bærinn hafi lengi staðið á sama stað og segir að þegar grafið var fyrir eldra íbúðarhúsinu þá var komið niður á gamlar byggingar einnig benti hann á stærð og fjölda öskuhólanna þessu til stuðnings.

Heimildaskrá

Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.
Hulda Á. Stefánsdóttir (1987). *Minningar Huldu Á. Stefánsdóttur, 3. Húsfreyja í Húnaþingi*. Hjörtur Pálsson bjó til prentunar. Reykjavík: Örn og Örlygur.

Þingeyrar 144733 169-5

2. Mynd. Gamla kirkjustæðið. Ljósm. BZ.

Hlutverk: Kirkja
Tegund: Heimild
Staðsetning:
X: 435166 Y: 562391
Ástand: Horfið
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir

Í örnefnaskrá Sölva Sveinssonar segir: „Þar norður af [átt er við íbúðarhúsið] gamli kirkjugarðurinn, ein dagslátta að stærð. Hann var hlaðinn úr torfi á þrjá vegu; veggirnir þrjár álnir á þykkt í botn. Sú hliðin, sem snéri að bæ var smíðuð úr tré. Í garðinum eru 14 minnismerki, sem kirkjustjórn leyfði, að færð væru saman og girt af sem næst miðju garðsins. Nú er hann að nokkru sléttaður og orðinn að túni. Þó sést þar enn fyrir kirkjurústum. Í þessum kirkjugarði eiga að vera tveir eða þrír stórir legsteinar, sem settir voru á leiði innlendra eða erlendra höfðingja. Einungis einn hefur fundist, nefnilega sá, sem var á leiði Gottrups lögmanns og klausturjarðarhaldara frá 1722” (ÖSS, 3). Jón Torfason segir í greinargerð sinni um Þingeyrar: „Þar sem gamla kirkjan stóð áður er nú kominn vatnstankur“ (ÖJT, 1). Um kirkjuna segir í Íslenzkum sögustöðum: „Eldri kirkjan hefur staðið fyrir austan bæinn í miðjum kirkjugarði og verið fremur ósjáleg torfkirkja frá upphafi aldarinnar“ (KK, 22).

Lýsing

Vatnstankur er þar sem kirkjan var áður, á svonefndum Vindmylluhól, norður af nýja

íbúðarhúsinu.

Heimildaskrá

Sölvi Sveinsson (1975). Örnefnaskrá Þingeyra, heimildamaður: Jón S. Pálmason. Örnefnastofnun Íslands.

Jón Torfason. Örstutt greinargerð um Þingeyrar, heimildarmaður: Jósep Magnússon. Örnefnastofnun Íslands.

P.E. Kristian Kålund (1986). *Íslenszkir sögustaðir III. Norðlendingafjórðungur*. Íslenzk þýðing, Haraldur Matthíasson. Reykjavík: Örn og Örlygur.

Þingeyrar 144733 169-9
Hlutverk: Kirkjugarður
Tegund: Heimild
Staðsetning:
X: 435166 Y: 562391
Ástand: Nánast horfið
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

3. Mynd. Minningarmörk úr gamla kirkjugarðinum. Ljósm.BZ

Staðhættir

Í örnefnaskrá segir: „Gamli kirkjugarðurinn, austur frá bænum, er nú sléttaður og minnismerki færð saman, en norðvestan hans eru 3 lágar, ávalar þústir, sem kallast Djáknaleiði, og er talið að þar hafi verið leiddir brotlegir kirkjuþjónar, er ekki hæfði leg í vígðri mold“ (ÖHJ, 2). Í örnefnaskrá Sölva Sveinssonar segir: „Þar norður af [átt er við íbúðarhúsið] gamli kirkjugarðurinn, ein dagslátta að stærð. Hann var hlaðinn úr torfi á þrjá vegu; veggirnir þrjár álnir á þykkt í botn. Sú hliðin, sem snéri að bæ var smíðuð úr tré. Í garðinum eru 14 minnismerki, sem kirkjustjórn leyfði, að færð væru saman og girt af sem næst miðju garðsins. Nú er hann að nokkru sléttaður og orðinn að túni. Þó sést þar enn fyrir kirkjurústum. Í þessum kirkjugarði eiga að vera tveir eða þrír stórir legsteinar, sem settir voru á leiði innlendra eða erlendra höfðingja. Einungis einn hefur fundist, nefnilega sá, sem var á leiði Gottrups lögmanns og klausturjarðarhaldara frá 1722” (ÖSS, 3). Jón Torfason segir í greinargerð sinni: „Óljóst sést marka fyrir gamla kirkjugarðinum en hann var allstór“ (ÖJT, 1). Hulda Á. Stefánsdóttir segir svo frá í Minningum sínum: „Vestan við bæinn var hóll, sem veitti honum mikið skjól í norðvestanáttinni og náði allt norður að kirkjugarðshorni, en þá tók kirkjugarðurinn við að skýla fyrir nepjunni og náði ögn vestur fyrir hólinn. Það var annar kirkjugarður en nú er í notkun á Þingeyrum, því að kirkjuna, sem þar stendur enn, lét Ásgeir Einarsson reisa, meðan hann bjó þar, á hól þar sem fegurst er útsýni. Þar hafði kirkjan ekki staðið áður, og því var gamli kirkjugarðurinn notaður áfram enn um sinn. Nokkru áður en ég kom vestur var kirkjugarðurinn hins vegar fluttur upp að kirkjunni og jafnað yfir þann gamla, eftir að sá nýi var tekinn í notkun“ (HÁS, 32).

Lýsing

Sléttað hefur verið yfir kirkjugarðinn og hafa legsteinar úr honum verið færðir saman og standa innan girðingar. Enn sér fyrir leiðum einkum þegar túnið er nýslegið.

Heimildaskrá

Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.

Sölvi Sveinsson (1975). Örnefnaskrá Þingeyra, heimildamaður: Jón S. Pálmason. Örnefnastofnun Íslands.
Jón Torfason. Örstutt greinargerð um Þingeyrar, heimildarmaður: Jósep Magnússon. Örnefnastofnun Íslands.
Hulda Á. Stefánsdóttir (1987). *Minningar Huldu Á. Stefánsdóttur, 3. Húsfreyja í Húnaþingi*. Hjörtur Pálsson bjó til prentunar. Reykjavík: Örn og Örlygur.

Þingeyrar 144733 169-10
Sérheiti: Djáknaleiði
Hlutverk: Leiði
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar
Heimildamaður: Jósep Magnússon

Staðhættir
Í örnefnaskrá segir: „Gamli kirkjugarðurinn, austur frá bænum, er nú sléttaður og minnismerki færð saman, en norðvestan hans eru 3 lágar, ávalar þústir, sem kallast Djáknaleiði, og er talið að þar hafi verið leiddir brotlegir kirkjuþjónar, er ekki hæfði leg í vígðri mold“ (ÖHJ, 2). Í Íslenzkum sögustöðum er leiðið nefnt Munkaleiði, þar segir: „Nálægt sáluhliði er talið svonefnt Munkaleiði, [...]” (KK, 22). Jón Torfason segir: „Þess skal getið að hann [átt er við Jósep Magnússon bónda í Steinnesi] kannaðist ekki við Djáknaleiði en hafði eftir Huldu Stefánsdóttur að þar sem þau voru hafi verið kallaðar Nunnuleiði“ (ÖJT, 1). Í bókinni frásögur um fornaldarleifar er leiðanna getið og þar segir: „Haugar, edur Fornmanna Leidi eru hér hvörgi nefnd innan þessarar Sóknar Takmarka, nema utantil við svokallad Sálar Hlidid á Þíngeyra kirkjugardi eru 2 leidi grasgróin miög gömul, sem köllud eru MúnkaLeidi; enn meira þarumm vita Menn ecki“ (FF, 463).
Lýsing
Nunnuleiði eða munkaleiðin svokölluð voru austan við rafstöðina samkvæmt heimildamanni Jósepi Magnússyni. Nunnuleiði fundust ekki við skráningu.
Heimildaskrá
Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.
P.E. Kristian Kålund (1986). *Íslenszkir sögustaðir III. Norðlendingafjórðungur*. Íslenzk þýðing, Haraldur Matthíasson. Reykjavík: Örn og Örlygur.
Jón Torfason. Örstutt greinargerð um Þingeyrar, heimildarmaður: Jósep Magnússon. Örnefnastofnun Íslands.
Frásögur um Fornaldarleifar 1817-1823, II bindi (1983). Sveinbjörn Rafnsson bjó til prentunar. Reykjavík: Stofnun Árna Magnússonar.

Þingeyrar 144733 169-11
Sérheiti: Þingeyrarþing
Hlutverk: Þingstaður
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Hættumat: Mikil hætta vegna ábúðar

Þingeyraþingstaður (með bæ o.fl.).

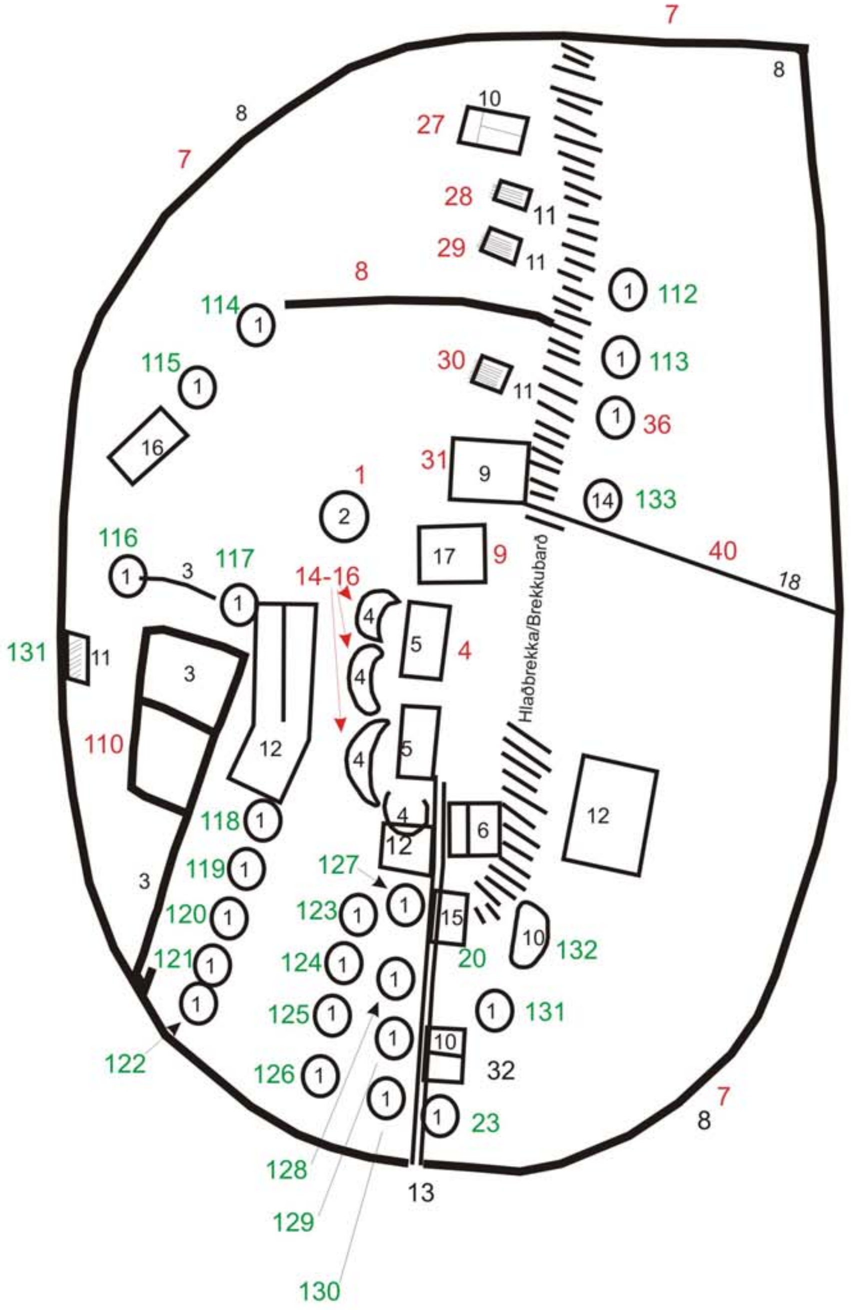

1-1. Útsléttaðar tóftir (búðir). 2. Dómhringur. 3-3. Gömul gerði og garðar. 4-4. Öskuhaugar og húsarústir. 5-5. Bæjarhús 6. Skemmur. 7-7. Traðir. 8-8. Túngarður. 9. Heygarður og fjós. 10-10. Fjárús.11-11. Nýlegar tóftir. 12-12. Sléttur. 13. Hlaðbrekka og framhald hennar. 14. Tóft sem nýlega er útsléttuð. 15. Gamall sáðgarður. 16. Kirkja. 17. Kirkjugarður. 18. Götustígur.

Endurgerð af korti Brynjúlfs Jónssonar gerð af Bryndísi Zoëga. Öftustu tölur úr raðnúmeri í fornleifaskrá hefur verið bætt inn á frummynd, þar táknar rauður skráðar minjar en grænn eru minjar sem eru horfnar eða fundust ekki, svörtu númerin eru upprunaleg númer Brynjúlfs.

Staðhættir
Í örnefnaskrá Halldórs Jónssonar segir: „Norðvestur frá Brekku kallast Norðurtún, og tekur þá við Kirkjuvöllur milli bæjar og kirkju. Á honum, norðaustur frá bænum, er dálítið hringlaga svæði, afmarkað með þúfnakransi í kring, en slétt innan hans. Þetta er Dómhringur; hann er nú friðlýstur“ (ÖHJ, 2). Í örnefnaskrá Sölva Sveinssonar segir: „Norðvestur af gamla kirkjugarðinum er gamli þingstaðurinn að því talið er. Það svæði er nú friðlýst. Sennilega er þarna dómhringur, miðjuröðin hæst hlaðin“ (ÖSS, 4). Jón Torfason segir um Dómhringinn: „Jósep kvaðst alltaf hafa látið slá Dómhringinn með orfi og ljá en eftir sína tíð hefði hann verið sleginn með vél og þá höggvist eitthvað ofan af hringnum. Menn hefðu ekki vitað að hringurinn er friðlýstur“ (ÖJT, 1). Þingstaðurinn er friðlýstur frá árinu 1931: „Allar leifar hins forna þingstaðar. Þar með „Dómhringur“, er svo heitir enn, í túninu milli núverandi kirkju og hins gamla kirkjugarðs“ (ÁÓG, 42-3). „Á þjóðveldisöld snemma var settur þar þingstaður Húnvetninga og sér hans enn merki þar sem er dómhringur - lögrétta - skammt norðaustur frá bænum, talið var og að búðarleifar væru þar skammt frá, austan undir lágri brekku“ segir í Húnaþingi (HÞ II, 320). Í Frásögum um fornaldarleifar er þessi lýsing: „Um Forna Þíngstadi etc: Fyrir Vestann Þíngeyra er sagt ad verid hafi þingstadur í Gamla Daga, enn þared Eyrarnar eru mikinpart komnar í Sand, siást þá nú eingar edur mjög litlar þíng Eptirstödvar“ (FF, 463). Sigurður Vigfússon segir í Árbók Fornleifafélagsins frá 1888-1892: „Hvergi sést fyrir neinum búðartóftum á Þingeyrum heima við né neinsstaðar út með Húnavatni. Er líklegast, að þingið hafi verið haldið á eyrinni, sem riðið er af út í Húnavatn, er norðr yfir er haldið, eða þar út með vatninu. Þar er nú alt uppblásið, enn sléttlendi. Dómhringrinn í túninu á Þingeyrum, sem kallaðr er, er nálægt 16 faðmar á annan veg, enn 13 faðmar á hinn. Mætti vera, að þar hafi verið hestarétt“ (SV, 43). Brynjúlfur Jónsson rannsakaði Þingeyrar tvisvar, fyrst árið 1894 og síðan 1905 taldi að þingstaðurinn hafi verið þar sem bærinn á Þingeyrum var síðar reistur. Brynjúlfur taldi hringlaga tóft í túni, sem Sigurður Vigfússon hafði nefnt sem hugsanlega hestarétt (1888-1892) vera dómhring og hann sá einnig tóftir í túninu sem honum þótti líkar búðartóftum á öðrum fornum þingstöðum: „En næstum þóttist jeg fá fullvissu, er jeg sá, til og frá um suður- og vesturtúnið, mikinn fjölda af stórum fornum tóftum, sem eru, sumar hverjar, allglöggvar, og merkilega líkar búðatóftum á fornum þingstöðum. Eru þær flestar nálega 8 faðma langar og 4 faðma breiðar, háar og veggjadigrar og nær fullar innan, svo að eins sjer bolla ofan í. Hinar glöggustu eru raunar ekki fleiri en 8-10; en svo eru margar óglöggvari, þó auðsjáanlega af sama tagi, en þjettara settar saman“ (BJ, 8-9). Þegar Brynjúlfur Jónsson (1905) kom að Þingeyrum 11 árum síðar hafði að mestu verið sléttað úr þeim tóftum sem áður hefur verið getið og aðeins ein tóft var eftir: „Á suðausturtúninu er nú einungis 1 tóft eftir, sem minnir á búðatóftir, t.a.m. á Þingskálum og Leiðvelli. Þó sést enn, að þar hafa verið fleiri slíkar búðir í röð. Nú eru þær aðeins útsléttaðir balar, sumir þó með laut eftir endilöngu, en á sumum sést hún ekki. Er mikið af slíkum bölum á suður- og vesturtúninu, og er auðséð að allir þeir balar eru útsléttaðar tóftir“ (BJ, 25-27).
Nánari lýsing
Brynjúlfur Jónsson lýsir meintum Þingstað nánar eftir rannsóknarferð sína 1905: „Hið merkilega við þær [átt er við meintar búðartóftir sem Brynjúlfur taldi sig sjá í túninu 1894] er, að þær eru allar í samanhangandi röðum. –Það er engin venja að peninghús, eða önnur hús er búum tilheyra, standi í löngum röðum á túnum. Svo er eigi heldur á Þingeyrum, þá er um þess konar hús eða þeirra tóftir er að ræða. Þar á mót er það víðast á fornum þingstöðum, að búðatóftirnar eru flestar í samhangandi röðum, og þeim röðum eru balaraðirnar á Þingeyratúni svo áþekkar að niðurskipun, að ég hika ekki við að taka þær fyrir leifar af þingbúðatóftum, meðan ekki kemur fram nein sönnun fyrir, að það sé rangt“ (BJ, 25-27).
Lýsing
Fátt er eftir af tóftum þeim sem Brynjúlfur Jónsson lýsir sem búðartóftum en Dómhringurinn stendur enn (144733 169-1). Þó sér á loftmynd fyrir hugsanlegum hringlaga tóftum sem gætu

hafa verið umræddar búðartóftir. Ekki fundust þær við leit á vettvangi. Hringlaga tóft er einnig undir bakkanum sem liggur til austurs frá bænum. Annað fannst ekki sem bent getur til þess að þingstaður hafi verið á Þingeyrum.

Heimildaskrá

Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.

Sölvi Sveinsson (1975). Örnefnaskrá Þingeyra, heimildamaður: Jón S. Pálmason. Örnefnastofnun Íslands.

Jón Torfason. Örstutt greinargerð um Þingeyrar, heimildarmaður: Jósep Magnússon. Örnefnastofnun Íslands.

Frásögur um fornaldarleifar 1817-1823 I-II bindi (1983). Sveinbjörn Rafnsson bjó til prentunar. Reykjavík: Stofnun Árna Magnússonar.

Brynjúlfur Jónsson (1906). *Rannsókn í Norðurlandi sumarið 1905*. Í Árbók Hins Íslenzka Fornleifafélags 1906. Reykjavík: Ísafoldarprentsmiðja, bls. 3-27.

Brynjúlfur Jónsson (1906). *Rannsókn sögustaða í vesturhluta Húnavatnssýslu sumarið 1894*. Í Árbók Hins Íslenzka Fornleifafélags 1895. Reykjavík: Ísafoldarprentsmiðja, bls. 1-22.

Sigurður Vigfússon (1892). *Rannsóknarferð um Húnavatns og Skagafjarðarsýslur 1886*. Í Árbók Hins Íslenzka Fornleifafélags 1888-1892. Reykjavík: Ísafoldarprentsmiðja, bls. 76-123.

Þingeyrar 144733 169-1

4. Mynd. Dómhringinn má sjá fyrir miðri mynd en í honum stnada hestarnir. Ljósm. GSS.

Sérheiti: Dómhringur
Hlutverk: Garðlag
Tegund: Tóft

Staðsetning: X: 435197,996 Y: 562460,458
Lengd: 27
Breidd: 30
Ástand: Gott
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar
Friðlýst: Já

Staðhættir

Í örnefnaskrá Halldórs Jónssonar segir: „Norðvestur frá Brekku kallast Norðurtún, og tekur þá við Kirkjuvöllur milli bæjar og kirkju. Á honum, norðaustur frá bænum, er dálítíð hringlaga svæði, afmarkað með þúfnakransi i kring, en slétt innan hans. Þetta er Dómhringur; hann er nú friðlýstur” (ÖHJ, 2). Í örnefnaskrá Sölva Sveinssonar segir: „Norðvestur af gamla kirkjugarðinum er gamli þingstaðurinn að því talið er. Það svæði er nú friðlýst. Sennilega er þarna dómhringur, miðjuröðin hæst hlaðin“ (ÖSS, 4). Jón Torfason segir um Dómhringinn: „Jósep kvaðst alltaf hafa látið slá Dómhringinn með orfi og ljá en eftir sína tíð hefði hann verið sleginn með vél og þá höggvist eitthvað ofan af hringnum. Menn hefðu ekki vitað að hringurinn er friðlýstur“ (ÖJT, 1). Þingstaðurinn er friðlýstur frá árinu 1931: „Allar leifar hins forna þingstaðar. Þar með „Dómhringur”, er svo heitir enn, í túninu milli núverandi kirkju og hins gamla kirkjugarðs“ (ÁÓG, 42-3). „Á þjóðveldisöld snemma var settur þar þingstaður Húnvetninga og sér hans enn merki þar sem er dómhringur - lögrétta - skammt norðaustur frá bænum, talið var og að búðarleifar væru þar skammt frá, austan undir lágri brekku“ segir í Húnaþingi (HÞ II, 320). Í Frásögum um fornaldarleifar er þessi lýsing: „Um Forna Þíngstadi etc: Fyrir Vestann Þíngeyra er sagt ad verid hafi þingstadur í Gamla Daga, enn þared Eyrarnar eru mikinpart komnar í Sand, siást þá nú eingar edur mjög litlar þíng Eptirstödvar“ (FF, 463). Sigurður Vigfússon segir í Árbók Fornleifafélagsins frá 1888-1892: „Hvergi sést fyrir neinum búðartóftum á Þingeyrum heima við né neinsstaðar út með Húnavatni. Er líklegast, að þingið hafi verið haldið á eyrinni, sem riðið er af út í Húnavatn, er norðr yfir er haldið, eða þar út með vatninu. Þar er nú alt uppblásið, enn sléttlendi. Dómhringrinn í túninu á Þingeyrum, sem kallaðr er, er nálægt 16 faðmar á annan veg, enn 13 faðmar á hinn. Mætti vera, að þar hafi verið hestarétt“ (SV, 43). Brynjúlfur Jónsson rannsakaði Þingeyrar tvisvar, fyrst árið 1894 og síðan 1905 taldi að þingstaðurinn hafi verið þar sem bærinn á Þingeyrum var síðar reistur. Brynjúlfur taldi hringlaga tóft í túni, sem Sigurður Vigfússon hafði nefnt sem hugsanlega hestarétt (1888-1892) vera dómhring og hann sá einnig tóftir í túninu sem honum þótti líkar búðartóftum á öðrum fornum þingstöðum: „En næstum þóttist jeg fá fullvissu, er jeg sá, til og frá um suður- og vesturtúnið, mikinn fjölda af stórum fornum tóftum, sem eru, sumar hverjar, allglöggvar, og merkilega líkar búðatóftum á fornum þingstöðum. Eru þær flestar nálega 8 faðma langar og 4 faðma breiðar, háar og veggjadigrar og nær fullar innan, svo að eins sjer bolla ofan í. Hinar glöggustu eru raunar ekki fleiri en 8-10; en svo eru margar óglöggvari, þó auðsjáanlega af sama tagi, en þjettara settar saman“ (BJ, 8-9). Þegar Brynjúlfur Jónsson (1905) kom að Þingeyrum 11 árum síðar hafði að mestu verið sléttað úr þeim tóftum sem áður hefur verið getið og aðeins ein tóft var eftir: „Á suðausturtúninu er nú einungis 1 tóft eftir, sem minnir á búðatóftir, t.a.m. á

Þingskálum og Leiðvelli. Þó sést enn, að þar hafa verið fleiri slíkar búðir í röð. Nú eru þær aðeins útsléttaðir balar, sumir þó með laut eftir endilöngu, en á sumum sést hún ekki. Er mikið af slíkum bölum á suður- og vesturtúninu, og er auðséð að allir þeir balar eru útsléttaðar tóftir“ (BJ, 25-27).

Nánari lýsing

Brynjúlfur Jónsson lýsir meintum Þingstað nánar eftir rannsóknarferð sína 1905: „Hið merkilega við þær [átt er við meintar búðartóftir sem Brynjúlfur taldi sig sjá í túninu 1894] er, að þær eru allar í samanhangandi röðum. –Það er engin venja að peninghús, eða önnur hús er búum tilheyra, standi í löngum röðum á túnum. Svo er eigi heldur á Þingeyrum, þá er um þess konar hús eða þeirra tóftir er að ræða. Þar á mót er það víðast á fornum þingstöðum, að búðatóftirnar eru flestar í samhangandi röðum, og þeim röðum eru balaraðirnar á Þingeyratúni svo áþekkar að niðurskipun, að ég hika ekki við að taka þær fyrir leifar af þingbúðatóftum, meðan ekki kemur fram nein sönnun fyrir, að það sé rangt“ (BJ, 25-27).

Lýsing

Norðaustur af bæjarhúsum á Þingeyrum er svonefndur Dómhringur. Garðlagið er vel gróið og hefur áður verið nokkru hærra því slegið hefur verið ofan af henni. Það er nánast hringlaga um 27x30 m og virðast engar dyr vera á því. Breidd veggja er um 1,5 m. Lítil tóft, um 3x2 m að innanmáli er við garðlagið að suðaustan. Dyr hafa verið á henni og snúa þær til suðausturs.

Heimildaskrá

Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.

Sölvi Sveinsson (1975). Örnefnaskrá Þingeyra, heimildamaður: Jón S. Pálmason. Örnefnastofnun Íslands.

Jón Torfason. Örstutt greinargerð um Þingeyrar, heimildarmaður: Jósep Magnússon. Örnefnastofnun Íslands.

Frásögur um fornaldarleifar 1817-1823 I-II bindi (1983). Sveinbjörn Rafnsson bjó til prentunar. Reykjavík: Stofnun Árna Magnússonar.

Brynjúlfur Jónsson (1906). *Rannsókn í Norðurlandi sumarið 1905*. Í Árbók Hins Íslenzka Fornleifafélags 1906. Reykjavík: Ísafoldarprentsmiðja, bls. 3-27.

Brynjúlfur Jónsson (1906). *Rannsókn sögustaða í vesturhluta Húnavatnssýslu sumarið 1894*. Í Árbók Hins Íslenzka Fornleifafélags 1895. Reykjavík: Ísafoldarprentsmiðja, bls. 1-22.

Sigurður Vigfússon (1892). *Rannsóknarferð um Húnavatns og Skagafjarðarsýslur 1886*. Í Árbók Hins Íslenzka Fornleifafélags 1888-1892. Reykjavík: Ísafoldarprentsmiðja, bls. 76-123.

Þingeyrar 144733 169-7

Hlutverk: Túngarður
Tegund: Garðlag
Staðsetning:
X: 435319,823
Y: 562508,951
Lengd: 469 m
Ástand: Gott
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir

Í frásögum um fornaldarleifar segir: „Kríngumm mikinn Part af Þíngejra Túni er tvöfaldur Túngarður, hér umm 2 Fadmar á millum þeirra, sínist hafa verid til þess ad geima þarí 2 edur 3 Hesta til forna ef miög kinni áliggia ad taka til þeirra“ (FF, 468).

5. Mynd. Guðmundur Sigurðarson skráir túngarð. Horft er til suðausturs. Ljósm. BZ.

Lýsing
Gamla túngarðinn má greina á tveimur stöðum: annars vegar liggur hann í boga til suðausturs frá kirkjunni og endar við útihúsatóftir (Ystuhús) alls um 159 m langur. Hann er einnig greinanlegur í túninu norðvestan við íbúðarhúsið á Þingeyrum þar sem hann liggur í boga frá norðausturhorni túnsins og til suðausturs í átt að heimreiðinni og hesthúsunum um 310 m að lengd (435045,480/562375,321). Lág bunga er það eina sem sést á yfirborði og aðeins hægt að koma auga á hann þegar tún er nýslegið.

Heimildaskrá

Frásögur um fornaldarleifar 1817-1823 I-II bindi (1983). Sveinbjörn Rafnsson bjó til prentunar. Reykjavík: Stofnun Árna Magnússonar.

Þingeyrar 144733 169-8
Hlutverk: Túngarður
Tegund: Garðlag
Staðsetning: X: 435230,407 Y: 562558, 496
Ástand: Gott
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Í örnefnaskrá Halldórs Jónssonar segir: „Suðvestur frá bænum var Valhöll og sunnan hins gamla túngarðs Réttarhús ásamt Rétt“ (ÖHJ, 1). Í Minningum Huldu Á. Stefánsdóttur segir: „Mest af Þingeyrartúninu var norðan við kirkjugarðinn, þegar ég man fyrst eftir. Því hallaði öllu frá vestri til austurs. Endaði það í allbrattri brekku rétt neðan við norðaustur, og náði hún frá kirkjugarðshorninu að austan og út að gömlum og grónum vallargarði“ (HÁS, 32). Í frásögum um fornaldarleifar segir: „Kríngumm mikinn Part af Þíngejra Túni er tvöfaldur Túngarður, hér umm 2 Fadmar á millum þeirra, sínist hafa verid til þess ad geima þarí 2 edur 3 Hesta til forna ef miög kinni áliggia ad taka til þeirra“ (FF, 468).

Lýsing
Tveir túngarðar eru í túninu austan við kirkjuna. Annar liggur til austurs frá eystri kirkjugarðsvegg. Hann er um 300 m langur og liggur fram á brekkubrúnina tæplega 25 m norðan við Ystuhús. Austurendi garðs er nokkuð ógreinilegri og rofnar á tveimur stöðum rétt við brekkubrúnina. Mesta breidd garðsins er 2,5 m.

Heimildaskrá

Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.
Hulda Á. Stefánsdóttir (1987). *Minningar Huldu Á. Stefánsdóttur, 3. Húsfreyja í Húnaþingi*. Hjörtur Pálsson bjó til prentunar. Reykjavík: Örn og Örlygur.
Frásögur um fornaldarleifar 1817-1823 I-II bindi (1983). Sveinbjörn Rafnsson bjó til

prentunar. Reykjavík: Stofnun Árna Magnússonar.

Þingeyrar 144733 169-12
Hlutverk: Óþekkt
Tegund: Dældir
Staðsetning:
X: 435253
Y: 562408
Lengd: 35
Breidd: 55
Ástand: Gott
Hættumat:
Mikil hætta
Hættuorsök:
Vegna ábúðar

Staðhættir
Norðaustur af bænum er hóll og á honum nokkrar dældir.

6. Mynd. Dældir í túni. Ljósm. BZ.

Lýsing
Dældirnar eru allar svipaðar að stærð um 3,5x 3,5 m að ummáli. Hóllinn sjálfur er um 35x55 m að ummáli. Ekki vissu heimildamenn hvað þarna hafi staðið en vel gæti verið að þarna hefðu verið útihús eða jafnvel búðartóftir sem Brynjúlfur Jónsson nefnir.

Þingeyrar 144733 169-13
Hlutverk: Heimreið
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Í örnefnaskrá Sölva Sveinssonar segir: „Mikil heimreið var að Þingeyrabæ. Sagt er, að sex menn hafi getað riðið hana hlið við hlið, hver með tvo til reiðar“ (ÖSS, 3). Í örnefnaskrá Halldórs Jónssonar segir: „Suður frá Kirkjuvelli er Suðurtún. Um það, til bæjar, lá fyrrum tröð allbreið með hlöðnum kömpum allháum beggja vegna; hennar sér nú engan stað“ (ÖHJ, 2).

Nánari lýsing
Nánari lýsingu á heimreiðinni eða tröðinni má finna í Minningum Huldu Á. Stefánsdóttur: „Þegar komið var heima að túnhliðinu, blasti við sjónum tröð, sem nú er horfin en heimildir eru fyrir, að hafði verið þar lengi og var svo breið, að þar gátu riðið sex til sjö menn

samhliða. Fallega hlaðnir háir og grasigrónir traðarbakkar eða- veggir sitt hvorum megin settu svip á heimreiðina – að ógleymdum litlu hryggjunum, sem mynduðust á milli götuskorninganna í tröðinni og voru oft, ef vel viðraði á sumrin, þaktir hvítum og þriflegum hjartarfablómum, sem glitruðu fagurlega í morgundögginni. Þessir hryggir minntu þá á götur, en látlaust blómabönd eftir endilangri heimreiðinni og breyttu miklu um svip hennar" (HÁS, 30).

Lýsing

Heimreiðin liggur nú þar sem traðirnar voru áður og sér þeirra ekki merki.

Heimildaskrá

Sölvi Sveinsson (1975). Örnefnaskrá Þingeyra, heimildamaður: Jón S. Pálmason. Örnefnastofnun Íslands.

Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.

Hulda Á. Stefánsdóttir (1987). *Minningar Huldu Á. Stefánsdóttur, 3. Húsfreyja í Húnaþingi*. Hjörtur Pálsson bjó til prentunar. Reykjavík: Örn og Örlygur.

Þingeyrar 144733 169-14

Hlutverk: Öskuhaugur
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar
Heimildamaður: Jósep Magnússon

Staðhættir

Í Minningum Huldu Á. Stefánsdóttur segir: „Þá er að minnast á göturnar, sem lágu í austur af hlaðinu. Öskuhóll, stór og mikill, var austan við það. Norðan við hann voru djúpir troðningar, og lá sá vegur niður að kvísl. Hafði Jón látið gera upphlaðinn veg allt frá túnfæti og niður að ánni. Skurðir voru beggja megin við veginn og svo víða í mýrinni, því að fljótlega var byrjað að þurrka hana fyrir neðan túnið og stækka það þannig til þeirrar áttar" (HÁS, 33). Síðar segir: „Öskuhóllinn stór, sem fyrr var nefndur, náði suður að þessu hesthúsi við fallegu tröðina og stóð fyrir sínu" (HÁS, 33).

Nánari lýsing

Nánari lýsing er á hólnum í Minningum Huldu: „Hann [átt er við hólinn] var mikill um sig, fallegur og grasi gróinn nema að norðan, þar sem stórt gímald var í honum. Þangað var farið með alla ösku og rusl frá bænum og skolpinu einnig hellt í hólinn. En það var svo skrítið, að það var eins og hann gleypti allt án þess að mikið bæri á því, og norðan og austan við gímaldið var feiknamikill gróður og fjölskrúðugur, sem breiddi yfir allan ófögnuðinn. Man ég eftir stórvöxnu kisugrasi, sem ég hef hvergi séð annar staðar; það lét ekki að sér hæða. Og svo óx þarna sóley og gleymmérei, og allar þessar jurtir virtust una vel hag sínum í gamla öskuhólnum á Þingeyrum" (HÁS, 33-4). Jón Torfason segir í greinargerð sinni um Þingeyrar: „Umhverfis forna bæjarstæðið voru stórir öskuhaugar á þrjá vegu. Nú er aðeins einn eftir og segir Jósep að ekki þurfi nema lítið að róta í honum, þá sé strax komið í ösku" (ÖJT, 1).

Lýsing

Öskuhóll stóð þar sem nýja húsið er núna og var ýtt út eitthvað um eða eftir 1940 samkvæmt heimildamanni Jósepi Magnússyni í Steinnesi.

Heimildaskrá

Hulda Á. Stefánsdóttir (1987). *Minningar Huldu Á. Stefánsdóttur, 3. Húsfreyja í Húnaþingi*. Hjörtur Pálsson bjó til prentunar. Reykjavík: Örn og Örlygur.

Jón Torfason. Örstutt greinargerð um Þingeyrar, heimildarmaður: Jósep Magnússon. Örnefnastofnun Íslands.

Þingeyrar 144733 169-15
Hlutverk: Öskuhaugur
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Í örnefnaskrá Sölva Sveinssonar segir: „Í gamla túninu eru miklar rústir og þar má sitt hvað finna, t.d. eru í öskuhaug gamlir múrsteinar“ (ÖSS, 3). Jón Torfason segir í greinargerð sinni um Þingeyrar: „Umhverfis forna bæjarstæðið voru stórir öskuhaugar á þrjá vegu. Nú er aðeins einn eftir og segir Jósep að ekki þurfi nema lítið að róta í honum, þá sé strax komið í ösku“ (ÖJT, 1).
Heimildaskrá
Sölvi Sveinsson (1975). Örnefnaskrá Þingeyra, heimildamaður: Jón S. Pálmason. Örnefnastofnun Íslands.
Jón Torfason. Örstutt greinargerð um Þingeyrar, heimildarmaður: Jósep Magnússon. Örnefnastofnun Íslands.

Þingeyrar 144733 169-16

7. Mynd. Leifar gamla öskuhólsins. Ljósm. BZ.

Sérheiti: Eldhúshóll
Hlutverk: Öskuhaugur
Tegund: Hóll
Staðsetning: X: 435157 Y: 562372
Ástand: Sæmilegt
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Í örnefnaskrá segir: „Fyrrgreindan hól vestan við bæinn heyrði ég nefndan Eldhúshól. Hefur hann sjálfsagt fengið nafn af því, að þangað hefur verið styst að bera öskuna úr gamla bænum, þar sem eldhúsið var vestast í húsaröðinni. Hefur það eflaust verið gert í áraraðir, en þessi hóll var fallegur í lögun og fyrir löngu orðinn grasi gróinn“(HÁS, 32). Jón Torfason segir í greinargerð sinni um Þingeyrar: „Umhverfis forna bæjarstæðið voru stórir öskuhaugar á þrjá vegu. Nú er aðeins einn eftir og segir Jósep að ekki þurfi nema lítið að róta í honum, þá sé strax komið í ösku“ (ÖJT, 1).
Lýsing
Norðvestur af íbúðarhúsinu á Þingeyrum eru nokkrir hólar, líklega leifar Eldhúshólsins. Þar er nokkur trjágróður og framan þeirra hefur verið settur niður heitapottur.
Heimildaskrá
Hulda Á. Stefánsdóttir (1987). *Minningar Huldu Á. Stefánsdóttur, 3. Húsfreyja í Húnaþingi.*

Hjörtur Pálsson bjó til prentunar. Reykjavík: Örn og Örlygur.
Jón Torfason. Örstutt greinargerð um Þingeyrar, heimildarmaður: Jósep Magnússon. Örnefnastofnun Íslands.

Þingeyrar 144733 169-17
Hlutverk: Hesthús
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Heimildamaður: Jósep Magnússon

Staðhættir
Í Minningum Huldu Á. Stefánsdóttur segir: „Þá er komið var heim á hlað, sunnan tröðina, voru hesthús austan við traðarendann, en vestar og litlu norðar var hjallur og pakkhús sambyggt“ (HÁS, 31).
Lýsing
Samkvæmt Jósepi Magnússyni segir að hesthús og heygarður hafi verið austanvert við traðarendann þar sem að eldra íbúðarhúsið stendur. Dyr hafa snúið mót öskuhólnum.
Heimildaskrá
Hulda Á. Stefánsdóttir (1987). *Minningar Huldu Á. Stefánsdóttur, 3. Húsfreyja í Húnaþingi*. Hjörtur Pálsson bjó til prentunar. Reykjavík: Örn og Örlygur.

Þingeyrar 144733 169-18
Hlutverk: Hjallur/Pakkhús
Tegund: Heimild
Hættuorsök: Vegna ábúðar
Heimildamaður: Jósep Magnússon

Staðhættir
Í Minningum Huldu Á. Stefánsdóttur segir: „Þá er komið var heim á hlað, sunnan tröðina, voru hesthús austan við traðarendann, en vestar og litlu norðar var hjallur og pakkhús sambyggt“ (HÁS, 31).
Lýsing
Hjallurinn og pakkhúsið hafa verið rifin og þar er nú allt sléttað og sér hverfi fyrir húsum.
Heimildaskrá
Hulda Á. Stefánsdóttir (1987). *Minningar Huldu Á. Stefánsdóttur, 3. Húsfreyja í Húnaþingi*. Hjörtur Pálsson bjó til prentunar. Reykjavík: Örn og Örlygur.

Þingeyrar 144733 169-19
Hlutverk: Búr
Tegund: Heimild
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Í Minningum Huldu Á. Stefánsdóttur segir: „Rétt norðan við pakkhúsið [nr.12] var stóra íbúðarhúsið, sem Jón Pálmason reisti skömmu eftir að hann kom að Þingeyrum. Vestan við það var gamalt búr, einu leifarnar af gamla bænum, eftir að nýja húsið reis. Hleðsla úr torfi og múrsteini var utan við gamla búrið, en nú er hún líka horfin“ (HÁS, 31).
Lýsing
Allar leifar gamla bæjarins eru nú horfnar og sléttað hefur verið yfir.
Heimildaskrá

Hulda Á. Stefánsdóttir (1987). *Minningar Huldu Á. Stefánsdóttur, 3. Húsfreyja í Húnaþingi*. Hjörtur Pálsson bjó til prentunar. Reykjavík: Örn og Örlygur.

Þingeyrar 144733 169-20
Hlutverk: Matjurtagarður
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið

Staðhættir
Í Minningum Huldu Á. Stefánsdóttur segir: „Hár og fallegur hóll var sunnan við hjallinn. Sunnan í hólnum var gamalt garðstæði, sem ég hressti fljótlega upp á, og þar ræktaði ég kartöflur og alls konar grænmeti mér til yndisauka og búdrýginda öll árin, sem ég átti heima á Þingeyrum“ (HÁS, 31).
Lýsing
Ekkert sér til matjurtagarðarins í dag.
Heimildaskrá
Hulda Á. Stefánsdóttir (1987). *Minningar Huldu Á. Stefánsdóttur, 3. Húsfreyja í Húnaþingi*. Hjörtur Pálsson bjó til prentunar. Reykjavík: Örn og Örlygur.
Þingeyrar 144733 169-21
Sérheiti: Smiðjuhóll
Hlutverk: Smiðja
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Heimildamaður: Jósep Magnússon

Staðhættir
Í Minningum Huldu Á. Stefánsdóttur segir: „Norðan við þennan hól [sjá nr. 14] var annar minni, sem kallaður var Smiðjuhóll. Á honum var tóftarbrot, og eftir nafninu að dæma hefur þar líklega einhvern tíma staðið smiðja. Þetta tóftarbrot var mjög vinsælt meðal barna á Þingeyrum. Þar var skjól og gott undir bú þeirra. Dáðist ég oft að því, hve vel þau undu sér þar við búskapinn með horn sín, leggi og skeljar. Á vetrum var hóllinn tilvalin til skíða- og sleðabrekka, og á hlýjum sumardögum notuðu krakkarnir lautina sunnan í honum til þess að sóla sig í“ (HÁS, 31).
Lýsing
Samkvæmt Jósepi Magnússyni var smiðja vestan við bæinn og nokkru norðar. Það er fyrir löngu rifið og sléttað yfir.
Heimildaskrá
Hulda Á. Stefánsdóttir (1987). *Minningar Huldu Á. Stefánsdóttur*, *3. Húsfreyja í Húnaþingi*. Hjörtur Pálsson bjó til prentunar. Reykjavík: Örn og Örlygur.

Þingeyrar 144733 169-22
Sérheiti: Smiðjuhóll
Hlutverk: Leikvöllur
Tegund: Heimild
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Í Minningum Huldu Á. Stefánsdóttur segir: „Norðan við þennan hól [sjá nr. ??] var annar minni, sem kallaður var Smiðjuhóll. Á honum var tóftarbrot, og eftir nafninu að dæma hefur þar líklega einhvern tíma staðið smiðja. Þetta tóftarbrot var mjög vinsælt meðal barna á

Þingeyrum. Þar var skjól og gott undir bú þeirra. Dáðist ég oft að því, hve vel þau undu sér þar við búskapinn með horn sín, leggi og skeljar. Á vetrum var hóllinn tilvalin skíða- og sleðabrekka, og á hlýjum sumardögum notuðu krakkarnir lautina sunnan í honum til þess að sóla sig í“ (HÁS, 31).

Lýsing

Samkvæmt Jóapi Magnússyni var smiðja vestan við bæinn og nokkru norðar. Það er fyrir löngu rifið og sléttað yfir.

Heimildaskrá

Hulda Á. Stefánsdóttir (1987). *Minningar Huldu Á. Stefánsdóttur, 3. Húsfreyja í Húnaþingi*. Hjörtur Pálsson bjó til prentunar. Reykjavík: Örn og Örlygur.

Þingeyrar 144733 169-23

Hlutverk: Óþekkt
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar
Heimildamaður: Jósep Magnússon

Staðhættir

Í örnefnaskrá segir: „Mikil heimreið var að Þingeyrabæ. Sagt er, að sex menn hafi getað riðið hana hlið við hlið, hver með tvo til reiðar. Meðfram henni að vestanverðu voru tvær raðir hlaðinna smáhóla. Vísast eru þeir frá klausturhaldi og sumir fræðimenn segja þá vera leyfar munkasella. Rústir sem þessar eru víðar í túni“ (ÖHJ, 3-4). Í Minningum Huldu Á. Stefánsdóttur segir: „Þá erum við komin að tröðinni aftur. Fyrir austan hana voru tvö lítil og hringmynduð tóftarbrot, sem helst mátti ætla, að væru frá tímum klaustursins, en rétt fyrir sunnan þau stóðu gömul og hrörleg fjárhús, sem hýstu um 60 kindur og höfðu frá fornu fari borið nafnið Valhöll, þótt ekki væru þau reisuleg“ (HÁS, 34).

Lýsing

Ekki fundust tóftir þessar við leit en mundi Jósep Magnússon vel eftir þeim en Gunnar Ríkharðsson kannaðist ekki við þær.

Heimildaskrá

Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.
Hulda Á. Stefánsdóttir (1987). *Minningar Huldu Á. Stefánsdóttur, 3. Húsfreyja í Húnaþingi*. Hjörtur Pálsson bjó til prentunar. Reykjavík: Örn og Örlygur.

Þingeyrar 144733 169-131

Hlutverk: Óþekkt
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar
Heimildamaður: Jósep Magnússon

Staðhættir

Í örnefnaskrá segir: „Mikil heimreið var að Þingeyrabæ. Sagt er, að sex menn hafi getað riðið hana hlið við hlið, hver með tvo til reiðar. Meðfram henni að vestanverðu voru tvær raðir hlaðinna smáhóla. Vísast eru þeir frá klausturhaldi og sumir fræðimenn segja þá vera leyfar munkasella. Rústir sem þessar eru víðar í túni“ (ÖHJ, 3-4). Í Minningum Huldu Á. Stefánsdóttur segir: „Þá erum við komin að tröðinni aftur. Fyrir austan hana voru tvö lítil og hringmynduð tóftarbrot, sem helst mátti ætla, að væru frá tímum klaustursins, en rétt fyrir

sunnan þau stóðu gömul og hrörleg fjárhús, sem hýstu um 60 kindur og höfðu frá fornu fari borið nafnið Valhöll, þótt ekki væru þau reisuleg“ (HÁS, 34).

Lýsing

Ekki fundust tóftir þessar við leit en mundi Jósep Magnússon vel eftir þeim en Gunnar Ríkharðsson kannaðist ekki við þær.

Heimildaskrá

Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.
Hulda Á. Stefánsdóttir (1987). *Minningar Huldu Á. Stefánsdóttur, 3. Húsfreyja í Húnaþingi*. Hjörtur Pálsson bjó til prentunar. Reykjavík: Örn og Örlygur.

Þingeyrar 144733 169-24

Sérheiti: Skíthöll
Hlutverk: Útihús
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Heimildamaður: Jósep Magnússon

Staðhættir

Í örnefnaskrá Halldórs Jónssonar segir: „Hóll allverklegur var framan bæjarhlaðs, Bæjarhóll, og gengur frá honum brekkubarð, Brekka, til norðausturs og stóðu þar peningshús nokkur. Nyrst voru Yztuhús, þá Hermannshús, sennilega kennd við Hermann Jónasson, skólastjóra, sem átti Þingeyrar um aldamót (G.S.M. eftir H.J. 29.4 ´76) síðan Stórhús og loks Fjós n[orð]a[ustan] hins Gamla kirkjugarðs. Suðvestur frá bænum var Valhöll og sunnan hins gamla túngarðs Réttarhús ásamt Rétt. Heima við hlað voru svo Skíthöll og Grúthöll. Nú hafa öll peningshús verið færð saman og standa á grunni Valhallar, en litlu sunnar er áhalda- og geymsluhús, er ber hið veglega nafn Herkúles“ (ÖHJ, 1).

Lýsing

Skíthöll var kamar staðarins. Samkvæmt Jósepi Magnússyni stóðu Grúthöll og Skíthöll norðarlega á hlaðinu nálægt smiðjunni, kannski aðeins vestar. Þau eru nú horfin og sér ekkert til þeirra.

Heimildaskrá

Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.

Þingeyrar 144733 169-25

Sérheiti: Grúthöll
Hlutverk: Útihús
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Heimildamaður: Jósep Magnússon

Staðhættir

Í örnefnaskrá Halldórs Jónssonar segir: „Hóll allverklegur var framan bæjarhlaðs, Bæjarhóll, og gengur frá honum brekkubarð, Brekka, til norðausturs og stóðu þar peningshús nokkur. Nyrst voru Yztuhús, þá Hermannshús, sennilega kennd við Hermann Jónasson, skólastjóra, sem átti Þingeyrar um aldamót (G.S.M. eftir H.J. 29.4 ´76) síðan Stórhús og loks Fjós n[orð]a[ustan] hins Gamla kirkjugarðs. Suðvestur frá bænum var Valhöll og sunnan hins gamla túngarðs Réttarhús ásamt Rétt. Heima við hlað voru svo Skíthöll og Grúthöll. Nú hafa öll peningshús verið færð saman og standa á grunni Valhallar, en litlu sunnar er áhalda- og geymsluhús, er ber hið veglega nafn Herkúles“ (ÖHJ, 1). Jón Torfason segir um Grúthöll: „Jósep sagði mér að Grúthöll hefði verið hús þar sem selaafurðirnar voru unnar og selspikið

geymt. Þar af sé nafnið dregið“ (ÖJT, 1).
Lýsing
Grúthöll var bræðsla tengd selveiðum. Samkvæmt Jósepi Magnússyni stóðu Grúthöll og Skíthöll norðarlega á hlaðinu nálægt smiðjunni, kannski aðeins vestar. Þau eru nú horfin og sér ekkert til þeirra.
Heimildaskrá
Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.
Jón Torfason. Örstutt greinargerð um Þingeyrar, heimildarmaður: Jósep Magnússon. Örnefnastofnun Íslands.

Þingeyrar 144733 169-26
Hlutverk: Hesthús
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Heimildamaður: Jósep Magnússon

Staðhættir
Í Minningum Huldu Á. Stefánsdóttur segir: „Stórt hesthús var byggt efst á nýja túninu, fyrir um 80 hross. Öskuhóllinn stór, sem fyrr var nefndur [nr. ??], náði suður að þessu hesthúsi við fallegu tröðina og stóð fyrir sínu“ (HÁS, 33). [Getur það verið nr. 4, sunnan við öskuhólana]
Lýsing
Samkvæmt Jósepi Magnússyni mun þetta vera hesthús Jóns Pálmasonar byggt 1917 eða 1918 og hýst gat 80 hross. Húsið hefur verið rifið og sér þess ekki merki.
Heimildaskrá
Hulda Á. Stefánsdóttir (1987). *Minningar Huldu Á. Stefánsdóttur, 3. Húsfreyja í Húnaþingi*. Hjörtur Pálsson bjó til prentunar. Reykjavík: Örn og Örlygur.

Þingeyrar 144733 169-27
Sérheiti: Ystuhús
Hlutverk: Fjárhús
Tegund: Tóft
Staðsetning: X: 435437,309 Y: 562561,866
Lengd: 18
Breidd: 34
Ástand: Gott
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Í örnefnaskrá Halldórs Jónssonar segir: „Höll allverklegur var framan bæjarhlaðs, Bæjarhóll, og gengur frá honum brekkubarð, Brekka, til norðausturs og stóðu þar peningshús nokkur. Nyrst voru Yztuhús“ (ÖHJ, 1). Í Minningum Huldu Á. Stefánsdóttur segir um

8. Mynd. Guðmundur Sigurðarson skráir Ystuhús. Horft er til suðausturs. Ljósm. BZ.

Ystuhús: „Næst fyrir norðan fjósið hafði Jón látið byggja sæmileg fjárhús, sem nefnd voru Stóruhús. Þau tók um 100 fjár. Skammt þaðan stóðu Hermannshús, sem tóku 60 kindur og voru hér um bil sokkin í jörðu. Nyrst voru svo Ystuhús, fyrir um 300 fjár. Hafði Jón byggt þau strax eftir að hann kom að Þingeyrum“ (HÁS, 33).

Lýsing

Beint austur af kirkjunni, neðst og austast í túni eru tóftir þrefaldra fjárhúsa. Til norðurs eru fjárhús með 2 görðum um það bil 1 m breiðum. Einn garði er í húsinu í miðið. Síðan eru fjárhús með 2 görðum. Hlöður virðast vera á bakvið öll húsin. Hæð veggja er um 140 sm að utan. Veggir eru 2ja m breiðir og vel stöndugir, þó aðeins teknir að falla. Dyr eru á tóftinni og snúa til austurs.

Heimildaskrá

Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.

Þingeyrar 144733 169-28

Hlutverk: Óþekkt
Tegund: Tóft
Staðsetning: X: 435434,321 Y: 562517,633
Lengd: 3
Breidd: 4
Ástand: Gott
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir

Um 19 m suður af fjárhúsunum (144733 169-27) eru hugsanlegar leifar tóftar eða einhverskonar garðlags.

Lýsing

Garðurinn er um 3x4 að utanmáli og liggur í útjaðri túnsins ofan „hlaðbrekkunnar“. Þar sunnan af er lágur hóll þar sem líklegt er að einhvers konar mannvirki hafi staðið en ekki eru á honum greinileg mannvirkjalög en dæld er í hólinn 3x4 að innanmáli. Svæðið er í heild um 9x9 m að ummáli.

Þingeyrar 144733 169-29

Sérheiti: Hermannshús
Hlutverk: Fjárhús
Tegund: Tóft
Staðsetning:
X: 435403,360
Y: 562482,874
Lengd: 19
Breidd: 9
Ástand: Gott
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök:Vegna ábúðar

9. Mynd. Hermannshús lengst til hægri. Ljósm. GSS.

Staðhættir

Í örnefnaskrá Halldórs Jónssonar segir: „Hóll allverklegur var framan bæjarhlaðs, Bæjarhóll, og

gengur frá honum brekkubarð, Brekka, til norðausturs og stóðu þar peningshús nokkur. Nyrst voru Yztuhús, þá Hermannshús, sennilega kennd við Hermann Jónasson, skólastjóra, sem átti Þingeyrar um aldamót (G.S.M. eftir H.J. 29.4 ´76)“ (ÖHJ, 1). Í Minningum Huldu Á. Stefánsdóttur segir um Hermannshús: „Næst fyrir norðan fjósið hafði Jón látið byggja sæmileg fjárhús, sem nefnd voru Stóruhús. Þau tók um 100 fjár. Skammt þaðan stóðu Hermannshús, sem tóku 60 kindur og voru hér um bil sokkin í jörðu“ (HÁS, 33).

Lýsing

Tæpum 50 m sunnan við (144733 169-28) eru tóftir, líklega fjárhúsa. Eftirstandandi eru mjög lágir veggir. Gróðurskil eru við tóftina en gras þar er nokkuð dekkra en umhverfis. Sneitt hefur verið af tóftunum til norðvesturs. Útveggir eru afar óljósin er 1 milliveggur er greinilegur, 1 m breiður. Hæð er um 10-15 sm. Ummál tófta er 9x19 m Austan við tóftina er svæði þar sem einnig eru nokkur gróðurskil en ekki sjást nein greinileg veggjalög.

Heimildaskrá

Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.

Hulda Á. Stefánsdóttir (1987). *Minningar Huldu Á. Stefánsdóttur, 3. Húsfreyja í Húnaþingi*. Hjörtur Pálsson bjó til prentunar. Reykjavík: Örn og Örlygur.

Þingeyrar 144733 169-30

Sérheiti: Stórhús/Stóruhús
Hlutverk: Fjárhús
Tegund: Heimild
Staðsetning: X: 435371,295 Y: 562437,656
Lengd: 10
Breidd: 17
Ástand: Lélegt/Horfið
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir

Í örnefnaskrá Halldórs Jónssonar segir: „Hóll allverklegur var framan bæjarhlaðs, Bæjarhóll, og gengur frá honum brekkubarð, Brekka, til norðausturs og stóðu þar peningshús nokkur. Nyrst voru Yztuhús, þá Hermannshús, sennilega kennd við Hermann Jónasson, skólastjóra, sem átti Þingeyrar um aldamót (G.S.M. eftir H.J. 29.4 ´76) síðan Stórhús“ (ÖHJ, 1). Í Minningum Huldu Á. Stefánsdóttur segir um Stóruhús eða Stórhús: „Næst fyrir norðan fjósið hafði Jón látið byggja sæmileg fjárhús, sem nefnd voru Stóruhús. Þau tók um 100 fjár” (HÁS, 33).

Lýsing

Sunnan við fjárhústóftina, fremst á brekkubrún, er hóll, vel gróinn, þar sem líklegt er að tóftir hafi staðið en annaðhvort hefur verið yfir þær sléttað eða þær sokknar í gras, en engin veggjalög verða greind. (Þar endar gamli túngarðurinn).

Heimildaskrá

Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.

Þingeyrar 144733 169-31

Hlutverk: Fjós/fjárhús
Tegund: Tóft
Staðsetning:
X: 435303,528
Y: 562400,845

Lengd: 23
Breidd: 16
Ástand: Gott
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir

10. Mynd. Fjós eða fjárhústóftir í Þingeyratúni.. Ljósm. BZ.

Í örnefnaskrá Halldórs Jónssonar segir: „Hóll allverklegur var framan bæjarhlaðs, Bæjarhóll, og gengur frá honum brekkubarð, Brekka, til norðausturs og stóðu þar peningshús nokkur. Nyrst voru Yztuhús, þá Hermannshús, sennilega kennd við Hermann Jónasson, skólastjóra, sem átti Þingeyrar um aldamót (G.S.M. eftir H.J. 29.4 ´76) síðan Stórhús og loks Fjós n[orð]a[ustan] hins Gamla kirkjugarðs“ (ÖHJ, 1). Í Minningum Huldu Á. Stefánsdóttur segir um fjósið: „Rétt ofan við brekkubrúnina stóðu peningshúsin. Fjósið var syðst, aðeins norðan við kirkjugarðinn. Í því voru 10 básar. Það var orðið mjög hrörlegt og ég átti bágt með að vita af blessuðum kúnum í svo dimmri og lélegri vistarveru, en húnvetnsku bændurnir höfðu ekki dálæti á kúm, þegar ég kynntist þeim fyrst“ (HÁS, 33). Suðaustur af kirkjunni og norðaustur af bænum eru tóftir fjóss.

Lýsing

Tóftin er mjög gróin og þak og veggir eru hrundir og erfitt er að átta sig á veggjalögum. Norðvestan við húsið er vel greinileg hlaða 8,5x4 að utanmáli. Hóllinn sjálfur er 23x16 m. Inni í húsunum er eins og steyptir garðar um 12 m langir þó sést aðeins í hluta þeirra en yfir þá er hrunið. Veggir virðast vera að mestu úr torfi en þakið hefur verið úr timbri en torfklætt. Fallið þakið fyllir tóftina að stórum hluta og því er erfitt að greina innveggi. Vatnsrör er fremst í tóftinni og hefur því líklega verið þar rennandi vatn. Dyr snúa mót suðaustri. Breidd veggja er um 2 m.

Heimildaskrá

Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.
Hulda Á. Stefánsdóttir (1987). *Minningar Huldu Á. Stefánsdóttur, 3. Húsfreyja í Húnaþingi*. Hjörtur Pálsson bjó til prentunar. Reykjavík: Örn og Örlygur.

Þingeyrar 144733 169-32

Sérheiti: Valhöll
Hlutverk: Fjárhús
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið

Heimildamaður: Jósep Magnússon

Staðhættir
Í örnefnaskrá Halldórs Jónssonar segir: „Hóll allverklegur var framan bæjarhlaðs, Bæjarhóll, og gengur frá honum brekkubarð, Brekka, til norðausturs og stóðu þar peningshús nokkur. Nyrst voru Yztuhús, þá Hermannshús, sennilega kennd við Hermann Jónasson, skólastjóra, sem átti Þingeyrar um aldamót (G.S.M. eftir H.J. 29.4 ´76) síðan Stórhús og loks Fjós n[orð]a[ustan] hins Gamla kirkjugarðs. Suðvestur frá bænum var Valhöll og sunnan hins gamla túngarðs Réttarhús ásamt Rétt“ (ÖHJ, 1). Í Minningum Huldu Á. Stefánsdóttur segir um Valhöll: „Þá erum við komin að tröðinni aftur. Fyrir austan hana voru tvö lítil og hringmynduð tóftarbrot, sem helst mátti ætla, að væru frá tímum klaustursins, en rétt fyrir sunnan þau stóðu gömul og hrörleg fjárhús, sem hýstu um 60 kindur og höfðu frá fornu fari borið nafnið Valhöll, þótt ekki væru þau reisuleg“ (HÁS, 34).
Lýsing
Valhöll stóð þar sem fjárhús og önnur útihús eru núna samkvæmt heimildamanni.
Heimildaskrá
Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.
Hulda Á. Stefánsdóttir (1987). *Minningar Huldu Á. Stefánsdóttur, 3. Húsfreyja í Húnaþingi*. Hjörtur Pálsson bjó til prentunar. Reykjavík: Örn og Örlygur.

Þingeyrar 144733 169-33
Sérheiti: Réttarhús
Hlutverk: Útihús
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Heimildamaður: Jósep Magnússon

Staðhættir
Í örnefnaskrá Halldórs Jónssonar segir: „Hóll allverklegur var framan bæjarhlaðs, Bæjarhóll, og gengur frá honum brekkubarð, Brekka, til norðausturs og stóðu þar peningshús nokkur. Nyrst voru Yztuhús, þá Hermannshús, sennilega kennd við Hermann Jónasson, skólastjóra, sem átti Þingeyrar um aldamót (G.S.M. eftir H.J. 29.4 ´76) síðan Stórhús og loks Fjós n[orð]a[ustan] hins Gamla kirkjugarðs. Suðvestur frá bænum var Valhöll og sunnan hins gamla túngarðs Réttarhús ásamt Rétt“ (ÖHJ, 1). Í Minningum Huldu Á. Stefánsdóttur segir um Réttarhúsin: „Stutt vestan við það [Átt er við Valhöll nr. 144733 169-32] var stór fjár- og hestarétt, sem Jón hafði byggt, og áföst við hana að sunnan Réttarhúsin svokölluðu, sem hýstu um 100 fjár. Það voru þau, sem veittu okkur heimafólki skjól í rúma tvo mánuði eftir brunann, sem síðar segir frá“ (HÁS, 34).
Lýsing
Réttin og Réttarhúsin hafa verið rifin en stóðu þar sem útihúsin eru enn í dag.
Heimildaskrá
Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.
Hulda Á. Stefánsdóttir (1987). *Minningar Huldu Á. Stefánsdóttur, 3. Húsfreyja í Húnaþingi*. Hjörtur Pálsson bjó til prentunar. Reykjavík: Örn og Örlygur.

Þingeyrar 144733 169-34
Hlutverk: Rétt
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Heimildamaður: Jósep Magnússon

Staðhættir
Í örnefnaskrá Halldórs Jónssonar segir: „Hóll allverklegur var framan bæjarhlaðs, Bæjarhóll, og gengur frá honum brekkubarð, Brekka, til norðausturs og stóðu þar peningshús nokkur. Nyrst voru Yztuhús, þá Hermannshús, sennilega kennd við Hermann Jónasson, skólastjóra, sem átti Þingeyrar um aldamót (G.S.M. eftir H.J. 29.4 ´76) síðan Stórhús og loks Fjós n[orð]a[ustan] hins Gamla kirkjugarðs. Suðvestur frá bænum var Valhöll og sunnan hins gamla túngarðs Réttarhús ásamt Rétt“ (ÖHJ, 1)
Lýsing
Réttin og Réttarhúsin hafa verið rifin en stóðu þar sem útihúsin eru enn í dag.
Heimildaskrá
Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.

Þingeyrar 144733 169-110
Hlutverk: Óþekkt
Tegund: Dæld
Staðsetning: X: 435022,594 Y: 562409,906
Ástand: Nánast horfið
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Ávöl bunga eða hryggur liggur til vesturs frá íbúðarhúsinu á Þingeyrum og við vesturenda hennar er eru dældir og hugsanlega er þarna um að ræða gömul gerði og garða sem skráð eru á korti Brynjúlfs Jónssonar. Bungan er hluti af túninu og sést móta fyrir bungunum þegar tún er nýslegið, hún liggur upp við gamla túngarðinn að austanverðu.
Heimildaskrá
Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.
Hulda Á. Stefánsdóttir (1987). *Minningar Huldu Á. Stefánsdóttur, 3. Húsfreyja í Húnaþingi*. Hjörtur Pálsson bjó til prentunar. Reykjavík: Örn og Örlygur.
Þingeyrar 144733 169-35
Hlutverk: Gerði
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar
Heimildamaður: Jósep Magnússon

Staðhættir
Í örnefnaskrá segir: „Á hábungunni [Þingeyrabungu] er mannvirki nokkurt nafnlaust. Það er ferhyrnt gerði, nokkuð sléttara en umhverfið og með breytilegra graslagi, gæti verið fornt akurgerði, frá dögum Gottrups“ (ÖHJ, 4).
Lýsing
Gerði fannst ekki við leit og Jósep Magnússon fyrrum ábúandi þekkti ekki til þess.
Heimildaskrá
Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.

Þingeyrar 144733 169-36
Hlutverk: Búðir/Óþekkt
Tegund: Tóft

Staðsetning: X: 435253,613 Y: 562339,989
Lengd: 10
Breidd: 10
Ástand: Gott
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Í örnefnaskrá Halldórs Jónssonar segir: „Sunnar undir Brekkunni [sem liggur út frá Bæjarhól], þar sem hún sveigir til vesturs og skýlla er, var talið, að mótað hefði fyrir búðarústum" (ÖHJ, 2).
Lýsing
Undir brekkunni sem liggur til austurs frá bænum er hálfhringlaga tóft, 10x10 m að ummáli, líklega er þarna um að ræða eina af búðartóftunum sem Brynjúlfur Jónsson lýsir. Mikill njóli er í tóftinni sem er á flatlendinu undir brekkunni. Hola er í miðju tóftar, ekki alveg hringlaga, dýpst um það bil 15-20 sm.
Heimildaskrá
Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.

Þingeyrar 144733 169-37
Hlutverk: Matjurtagarður
Tegund: Garðlag
Staðsetning:
X: 435276,614
Y: 562363,490
Lengd: 14
Breidd: 19
Ástand:Gott
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

11. Mynd. Leifar matjurtagarða. Ljósm. BZ.

Staðhættir
Í Minningum Huldu Á. Stefánsdóttur segir: „Fyrir neðan fjósið og Stóruhúsin var heill njólaskógur, sennilega leifar af gömlum kálgörðum [...] Aldrei hef ég getað fengið neina skýringu á því, hvernig á njólanum stóð, en stundum datt mér í hug, að þarna hefðu verið garðarnir hans Gottrups lögmanns, sem ég heyrði talað um" (HÁS, 33).
Frá bænum til norðausturs liggur brekka sem kölluð er „Brekkubarð". Ofan við brekkuna er að finna útihúsin sem áður eru skráð en neðan hennar og í brekkunni eru einnig nokkrar minjar.
Lýsing
Neðan undir brekkunni er njólavaxið svæði og gæti verið það sem Hulda Á. Stefánsdóttir talar um sem hugsanlega garða Lárusar Gottrup en njólagróður bendir oft til mannvistarleifa. Um það verður þó ekkert fullyrt. Í brekkunni er garðlag sem hugsanlega hefur verið utan um matjurtagarð 14x19 m að utanmáli.
Heimildaskrá
Hulda Á. Stefánsdóttir (1987). *Minningar Huldu Á. Stefánsdóttur, 3. Húsfreyja í Húnaþingi*. Hjörtur Pálsson bjó til prentunar. Reykjavík: Örn og Örlygur.

Þingeyrar 144733 169-38
Hlutverk: Óþekkt
Tegund: Garðlag
Staðsetning:
X: 435288,795
Y: 562375,887
Lengd: 11
Breidd: 10
Ástand: Gott
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

12. Mynd. Matjurtagarðar. Ljósm. BZ.

Staðhættir
Frá bænum til norðausturs liggur brekka sem kölluð er „Brekkubarð“. Ofan við brekkuna er að finna útihúsin sem áður eru skráð en neðan hennar og í brekkunni eru einnig nokkrar minjar.
Lýsing
Ofarlega í brekkunni er 11x10 m svæði við girðinguna, að mestu austan hennar. Á norðausturenda sér ofan á grjóthleðslu. Svæðið virðist nokkuð afmarkað og gæti hugsanlega hafa verið matjurtagarður. Í því er bæði njóli og arfi. Nokkur slík garðlög liggja niður brekkuna og gætu verið hlutar af matjurtagörðum Lárusar Gottrup eins og Hulda Á. Stefánsdóttir nefnir (sjá 144733 169-37).

Þingeyrar 144733 169-39
Hlutverk: Garður
Tegund: Garðlag
Staðsetning:
X: 435327,387
Y: 562382,463
Lengd: 86
Ástand: Gott
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

13. Mynd. Leifar garðs undir Brekkubarði. Ljósm. BZ.

Staðhættir
Frá bænum til norðausturs liggur brekka sem kölluð er „Brekkubarð“. Ofan við brekkuna er að finna útihúsin sem áður eru skráð en neðan hennar og í brekkunni eru einnig nokkrar minjar.
Lýsing
Undir brekkunni og meðfram henni liggur garður, hugsanlega hluti af gamla túngarðinum.

Garðurinn er gróinn um 20 sm hár og rúmlega 1 m breiður og um 86 m langur.

Þingeyrar 144733 169-40
Hlutverk: Leið
Tegund: Vegur
Staðsetning: X: 435347,492 Y: 562407,041
Lengd: 48
Ástand: Gott
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Frá bænum til norðausturs liggur brekka sem kölluð er „Brekkubarð". Ofan við brekkuna er að finna útihúsin sem áður eru skráð en neðan hennar og í brekkunni eru einnig nokkrar minjar.
Lýsing
Slóði liggur niður brekkuna austur af fjósinu. Líklegt er að um sé að ræða sama slóða og merktur er nr. 18 á korti Brynjúlfs Jónssonar.

Þingeyrar 144733 169-41
Hlutverk: Vatnsveita
Tegund: Heimild
Ástand: Ómetið
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar
Heimildamaður: Jósep Magnússon

Staðhættir
Í óútgefnu riti Jóns Torfasonar segir: „Samkvæmt frásögn frá fyrri hluta 18. aldar lét Lárus Gottrup lögmaður, sem lengi bjó á Þingeyrum, leiða vatn nálægt staðarhúsunum með ræsi og byggja sérstakt hús yfir það. Hann á að hafa ætlað sér að leiða vatni þannig alveg heim að bæ og láta setja þar niður vatnspóst en þar eð bæjarhúsin stóðu hærra en lindin, og mikla vinnu þurfti til verksins, dróst það úr hömlu og eftir að hann dó varð ekkert úr frekari framkvæmdum. En hundrað árum síðar sáust þó enn einhverjar menjar um þessa vatnsveitutilraun þar sem voru niðurgrafnir vatnsstokkar. En ekki vissu menn þá hve langt þeir lágu" (JT, 2). Í Frásögum um fornaldarleifar: „[...], item er mikilvægt Fornmanna Verk þar vid Vatnsbólid, sem er Lind [er þetta sama og Lindin?], sem kémur frammundan Túninu, siást liggia i Jördunni Vatns Stockar holir, menn halda ej einúngis gengum Túnid, heldur og upp í Ásin (:sem kallast Búnga:) fyrir utann og ofann Þíngeira, hvar þeir gömlu Tummsvalir stóðu, úr hvörra landi Þíngejrar biggdust, edur ebldust mestpart" (FF, 468).
Lýsing
Engin merki fundust á vettvangi um vatnsveitu þessa og kannaðist Jósep Magnússon ekki við slíkar minjar.
Heimildaskrá
Jón Torfason. *Þingeyrar*, óprentað handrit.
Frásögur um fornaldarleifar 1817-1823 I-II bindi (1983). Sveinbjörn Rafnsson bjó til prentunar. Reykjavík: Stofnun Árna Magnússonar.

Þingeyrar 144733 169-42
Hlutverk: Lind
Tegund: Heimild
Staðsetning:
X: 435409,473
Y: 562408,250
Ástand: Í notkun

14. Mynd. Vatnsbólið, horft er til austurs. Ljósm. BZ.

Staðhættir
Í örnefnaskrá Halldórs Jónssonar segir: „Neðan við miðja brekku sprettur upp dálítið Lind, sem jafnan hefir verið aðalvatnsból heimilisins“ (ÖHJ, 2). Í minningum Huldu Á. Stefánsdóttur segir: „Vatnsból var afar erfitt á bænum; allt vatn varð að bera heim úr brunni fyrir neðan Öskuhólinn eða sækja í lind æði langan spöl frá bænum. Hún var neðan undir brekkunni. Oft var erfitt að koma vatninu þaðan heim, einkum að vetrinum, því einatt fennti yfir lindina“ (HÁS, 32).
Lýsing
Vatn er enn tekið úr gömlu lindinni.
Heimildaskrá
Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.
Hulda Á. Stefánsdóttir (1987). *Minningar Huldu Á. Stefánsdóttur, 3. Húsfreyja í Húnaþingi*. Hjörtur Pálsson bjó til prentunar. Reykjavík: Örn og Örlygur.

Þingeyrar 144733 169-43
Sérheiti: Gvendarbrunnur
Hlutverk: Lind
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið

Staðhættir
Í örnefnaskrá Halldórs Jónssonar segir: „Norður frá Lind, neðan Brekku, er túnræma, er kallast Skinnastaðarófa; bendir það til frásláttar. Um miðja Rófuna er lítið uppsprettuauga, er Gvendarbrunnur heitir. Munnmæli segja að Guðmundur góði hafi vígt hann og sé vatnið hollt“ (ÖHJ, 2). Hulda Á. Stefánsdóttir segir í Minningum sínum um brunninn: „Nokkru fyrir utan lindina, neðan við túnið, var önnur uppspretta. Það var Gvendarbrunnur, vígður af Guðmundi góða. Heyrt hef ég, að búið sé að grafa skurð gegnum brunninn. Átrúnaðurinn á Gvendarbrunninum á Þingeyrum virðist því vera úr sögunni, og ég sakna þess að vita ekki lengur af honum á sínum stað” (HÁS, 32).
Nánari lýsing
Hulda Á. Stefánsdóttir segir einnig: „Þangað var vatn sótt, ef einhver var veikur; gamla fólkið trúði á hollustu vatnsins þar. Á fyrstu árum mínum kom fyrir, að fólk af næstu bæjum fengi vatn úr brunninum sér til heilsubótar, en nú er sú tíð að baki, og líklega er hann ekki sú heilsulind, sem hann var í gamla daga“ (HÁS, 32).

Lýsing
Búið er að ræsa gamla Gvendarbrunninn fram og ekki sjást lengur nein merki um hann.
Heimildaskrá
Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.
Hulda Á. Stefánsdóttir (1987). *Minningar Huldu Á. Stefánsdóttur, 3. Húsfreyja í Húnaþingi*. Hjörtur Pálsson bjó til prentunar. Reykjavík: Örn og Örlygur.

Þingeyrar 144733 169-44

15. Mynd. Tóftahóll norður af Þingeyrum. Ljósm. GSS.

Hlutverk: Óþekkt
Tegund: Tóft
Staðsetning:
X: 435478,179
Y: 562742,472
Lengd: 7
Breidd: 10
Ástand: Lélegt
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Norður af Ystuhúsum um það bil 120 m er hóll um 7x10 m að utanmáli, nokkuð rofinn. Hann er lágur en sker sig úr umhverfinu og gæti verið að þarna hafi einhver mannvirki verið.

Þingeyrar 144733 169-45
Hlutverk: Leið
Tegund: Heimild
Ástand: Ómetið
Staðhættir
Í Minningum Huldu Á. Stefánsdóttur segir: „En víðar lágu götuskorningar en eftir fallegu tröðinni suður frá bænum. Víst má telja, að Þingeyraklaustur hafi staðið, þar sem gamli bærinn stóð, vestarlega í hólaþyrpingu, sem umkringdi hann. Þessir miklu hólar, sem eflaust hafa allir verið gamlir öskuhaugar, settu sterkan svip á umhverfið. Skörð voru í þá til þess að auðvelda heimreiðina, úr hvaða átt sem komið var. Hólahringurinn umhverfis bæinn var eins konar skjólgarður, sem gerði umhverfi hans miklu hlýlegra en ella, og veitti ekki af, því að oft er vindasamt á þessum blessuðum bæ. En annað, sem vakti undir eins athygli mína, þegar komið var heim á hlaðið á Þingeyrum, voru allar göturnar, sem út frá því lágu til allra átta“ (HÁS, 31). Síðar segir Hulda: „Fremst á brekkubrúninni, austan við húsin, lágu götur meðfram þeim út að túnhliði, sem var rétt fyrir utan Ystuhús. Styst var að fara þær götur, ef ríða átti Húnavatn“ (HÁS, 33).
Lýsing
Nú sér ekki fyrir leið þessari en slegið er meðfram brekkubrúninni en á meðfylgjandi korti Fornar leiðir og nýjar má sjá hvar göturnar hafa legið.
Heimildaskrá

Hulda Á. Stefánsdóttir (1987). *Minningar Huldu Á. Stefánsdóttur, 3. Húsfreyja í Húnaþingi*. Hjörtur Pálsson bjó til prentunar. Reykjavík: Örn og Örlygur.

Þingeyrar 144733 169-46
Hlutverk: Leið
Tegund: Heimild
Ástand: Ómetið

Staðhættir
Í Minningum Huldu Á. Stefánsdóttur segir: „En víðar lágu götuskorningar en eftir fallegu tröðinni suður frá bænum. Víst má telja, að Þingeyraklaustur hafi staðið, þar sem gamli bærinn stóð, vestarlega í hólaþyrpingu, sem umkringdi hann. Þessir miklu hólar, sem eflaust hafa allir verið gamlir öskuhaugar, settu sterkan svip á umhverfið. Skörð voru í þá til þess að auðvelda heimreiðina, úr hvaða átt sem komið var. Hólahringurinn umhverfis bæinn var eins konar skjólgarður, sem gerði umhverfi hans miklu hlýlegra en ella, og veitti ekki af, því að oft er vindasamt á þessum blessuðum bæ. En annað, sem vakti unir eins athygli mína, þegar komið var heim á hlaðið á Þingeyrum, voru allar göturnar, sem út frá því lágu til allra átta“ (HÁS, 31). Og síðar segir: „Enn einn fallegur hóll var fyrir norðan Smiðjuhólinn, en sund á milli þeirra, og þar lágu göturnar vestur túnið. Þótti það stytta leiðina, þegar farið var út í Þingeyrasand eða vestur í Bjargaós“ (HÁS, 31).
Lýsing
Þarna hefur allt verið sléttað og þar er nú tún.
Heimildaskrá
Hulda Á. Stefánsdóttir (1987). *Minningar Huldu Á. Stefánsdóttur, 3. Húsfreyja í Húnaþingi*. Hjörtur Pálsson bjó til prentunar. Reykjavík: Örn og Örlygur.

Þingeyrar 144733 169-47
Hlutverk: Leið
Tegund: Vegur
Staðsetning:
X: 435227,743
Y: 562335,780
Lengd: 33
Ástand: Gott
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Í Minningum Huldu Á. Stefánsdóttur segir: „En víðar lágu götuskorningar en eftir fallegu tröðinni suður frá bænum. Víst má telja, að Þingeyraklaustur hafi staðið, þar sem gamli bærinn stóð, vestarlega í hólaþyrpingu, sem umkringdi hann. Þessir miklu hólar, sem eflaust hafa allir verið gamlir öskuhaugar, settu sterkan svip á umhverfið. Skörð voru í þá til þess að auðvelda heimreiðina, úr hvaða átt sem komið var. Hólahringurinn umhverfis bæinn var eins konar skjólgarður, sem gerði umhverfi hans miklu hlýlegra en ella, og veitti ekki af, því að oft er vindasamt á þessum blessuðum bæ. En annað, sem vakti unir eins athygli mína, þegar komið var heim á hlaðið á Þingeyrum, voru allar göturnar, sem út frá því lágu til allra átta“ (HÁS, 31). Og síðar segir: „Þá er að minnast á göturnar, sem lágu í austur af hlaðinu. Öskuhóll, stór og mikill, var austan við það. Norðan við hann voru djúpir troðningar, og lá sá vegur niður að kvísl. Hafði Jón látið gera upphlaðinn veg allt frá túnfæti og niður að ánni. Skurðir voru beggja megin við veginn og svo víða í mýrinni, því að fljótlega var byrjað að

þurrka hana fyrir neðan túnið og stækka það þannig til þeirrar áttar“ (HÁS, 33).

Lýsing

Til norðvesturs frá íbúðarhúsinu liggur tröð, upphlaðin milli tveggja skurða u.þ.b. 2,5 m á breidd. Hún heldur áfram neðan við svokallað Brekkubarð.

Heimildaskrá

Hulda Á. Stefánsdóttir (1987). *Minningar Huldu Á. Stefánsdóttur, 3. Húsfreyja í Húnaþingi*. Hjörtur Pálsson bjó til prentunar. Reykjavík: Örn og Örlygur.

16. Mynd. Upphlaðinn vegaslóði, horft er til norðausturs. Ljósm. BZ.

Þingeyrar 144733 169-48
Hlutverk: Leið
Tegund: Heimild
Ástand: Ómetið

Staðhættir

Í Minningum Huldu Á. Stefánsdóttur segir: „Ég hef minnst á það áður, að fjósgatan á Þingeyrum gat verið erfið yfirferðar á vetrum, einkum ef svellað var í brekkunni austan við kirkjugarðinn, sem var brött og allhá. Þessi fjósgata hafði verið farin frá öndverðu að sagt var, en á henni ver engin breyting gerð þrátt fyrir augljósar hættur, sem henni fylgdu“ (HÁS, 59).

Lýsing

Ekkert sér til gömlu fjósgötunnar en þarna eru nú sléttuð tún. En þess ber að geta að slóði var skráður í austur átt frá fjósinu, niður brekkuna til austurs (Brekkubarðið) (144733 169-40).

Heimildaskrá

Hulda Á. Stefánsdóttir (1987). *Minningar Huldu Á. Stefánsdóttur, 3. Húsfreyja í Húnaþingi*. Hjörtur Pálsson bjó til prentunar. Reykjavík: Örn og Örlygur.

Þingeyrar 144733 169-49
Hlutverk: Leið
Tegund: Heimild
Ástand: Ómetið
Hættumat: Lítil hætta
Hættuorsök: Vegna áfoks, jarðvegseyðingar

Staðhættir

Í örnefnaskrá Sölva Sveinssonar segir: „Aðalvegur úr Vestur-Húnavatnssýslu lá um Veiðihvamm vestan Hóps og yfir Þingeyrarsand og Húnavatn. Greinilega hefur umferð verið geysimikil“ (ÖSS, 4). Í Föðurtúni eftir Pál Kolka segir: „Áður var allfjölfarin leið vestur Þingeyrarsand, yfir Bjargós innanverðan, upp Björgin í Vaðhvammi og niður þau að vestan

eftir Biskupsgötu“ (PVK, 338).

Heimildaskrá

Sölvi Sveinsson (1975). Örnefnaskrá Þingeyra, heimildamaður: Jón S. Pálmason. Örnefnastofnun Íslands.

P.V.G. Kolka (1950). *Föðurtún*. Reykjavík: P.V.G. Kolka.

Þingeyrar 144733 169-67

Hlutverk: Leið

Tegund: Heimild

Ástand: Ómetið

Hættumat: Lítil hætta

Hættuorsök: Vegna áfoks

Staðhættir

Í örnefnaskrá segir: „Inn af Reka vestanveðum, sunnan Fornaóss, er Varpið. Þar var fyrrum mesta svartbaksvarpið. Nokkru innan við Varpið liggja slóðir þær, sem farnar voru frá Þingeyrum, meðan veiði var stunduð þaðan í Bjargaós, og einnig þeim, er ferðuðust milli norðurhluta Austur- og Vestur-Húnavatnssýslna. Slóðirnar liggja eftir malarrifi, og fast við þær að norðan er stakur gígur, Jarpsgígur. Þar var talið hálfnað frá Þingeyrum í Vaðhvamm og oft áð, en þungfært var löngum um Sandinn með vagna, er laxinn var fluttur heim. Vestarlega á Sandinum liggja slóðirnar gegnum hólaþyrpingu; kallast þar Þröngahlið, en þá taka við sléttir sandar til Bjargaóss, og vatnar yfir þá við stórstrauma“ (ÖHJ, 6-7).

Lýsing

Þarna gæti átt við sömu götur og skráðar eru númer 144733 169-49. Göturnar voru ekki skráðar á vettvangi en hlutu þeirra teiknaður inn á meðfylgjandi kort merkt Fornar leiðir og nýjar.

Heimildaskrá

Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.

Þingeyrar 144733 169-50

Sérheiti: Engjavegur

Hlutverk: Leið

Tegund: Heimild

Ástand: Ómetið

Hættumat: Mikil hætta

Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir

Í örnefnaskrá Halldórs Jónssonar segir: „Austur frá gamla túninu liggja nýræktir og um þær upphlaðinn vegur, Engjavegur“ (ÖHJ, 2).

Heimildaskrá

Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.

Þingeyrar 144733 169-51

Sérheiti: Háugötur

Hlutverk: Leið

Tegund: Heimild

Ástand: Ómetið

Heimildamaður: Jósep Magnússon

Staðhættir
Í örnefnaskrá segir: „Er vestur kemur á sýsluveg, norðaustan í bungunni, heita Háugötur, en litlu norðar lækkar bungan og þá einnig göturnar“ (ÖHJ, 5).
Lýsing
.Háugötur voru ekki skráðar á vettvangi en göturnar sjást á loftmynd og með aðstoð heimildamanns var unnt að teikna hluta þeirra inn á meðfylgjandirt nefnt Fornar leiðir og nýjar.
Heimildaskrá
Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.

Þingeyrar 144733 169-52
Hlutverk: Járnvinnsla
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Heimildamaður: Jósep Magnússon

Staðhættir
„... item finnst Merki til Raudasmidiu í Þíngejra Sandi“ (FF, 463) og síðar segir „Vid Nr 2 er nefnt Merki til raudasmidiu í Þingeyjra Sandi, þar finnast Steinahrúgur, stórt Giall hefur þar og fundist, þar nálægt hafdi verið Kot í fornöld, ad nafni Danmörk, til hvört nú sést ej Merki“ (FF, 468).
Lýsing
Engin merki fundust um járnvinnslu og man heimildamaður ekki eftir að talað hafi verið um járnvinnslu þar.
Heimildaskrá
Frásögur um fornaldarleifar 1817-1823 I-II bindi (1983). Sveinbjörn Rafnsson bjó til prentunar. Reykjavík

Þingeyrar 144733 169-53
Sérheiti: Danmörk
Hlutverk: Býli
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið

Staðhættir
„... item finnst Merki til Raudasmidiu í Þíngejra Sandi“ (FF, 463) og síðar segir „Vid Nr 2 er nefnt Merki til raudasmidiu í Þingeyjra Sandi, þar finnast Steinahrúgur, stórt Giall hefur þar og fundist, þar nálægt hafdi verið Kot í fornöld, ad nafni Danmörk, til hvört nú sést ej Merki“ (FF, 468).
Lýsing
Ekki fundust nein merki um býlið Danmörku.
Heimildaskrá
Frásögur um fornaldarleifar 1817-1823 I-II bindi (1983). Sveinbjörn Rafnsson bjó til prentunar. Reykjavík

Þingeyrar 144733 169-2
Sérheiti: Trumbsalir/Trumbsvalir
Hlutverk: Bústaður
Tegund: Tóftaþyrping
Staðsetning: X: 434772,263 Y: 563035,251

Lengd: 21
Breidd: 25
Ástand: Sæmilegt
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar
Friðlýst: Já

Staðhættir
Í örnefnaskrá Sölva Sveinssonar segir: „Norðvestur frá kirkju er gamall túngarður og bæjarrústir. Sýnilega hefur verið þarna nokkurt bú, um það ber stærð túnsins vitni. Þarna heita Trumsvalir, heitið er hið sama og í Jarðabók Árna” (ÖSS, 4). Halldór Jónsson segir í örnefnaskrá: „Vestan í bungunni er eyðibýlið Trumbsvalir. Þar hefir verið allstórt tún og verulegar rústaleifar, en ekki hefir skrásetjara tekizt að grafa upp neinar sagnir þar um. Geta má, að Páll Kolka telur, að Þorkell trandill hafi búið á Þingeyrum fyrir klaustur“ (ÖHJ, 5). Tóftirnar hafa verið friðlýstar frá 1931: „Túngirðing fór þar er „Trumsvalir” heita vestaní holti því, sem Þingeyrarbær stendur sunnaní“ (ÁÓG, 43). Kristian Kålund kallar býlið Þrymsali og um það segir: „Sagt er að bærinn á Þingeyrum hafi fyrst staðið nokkru norðvestar, þar sem heita Þrymsalir, og eru þar tóftir og girðingar“ (KK, 22). Í bókinni í Föðurtúni segir: „Nokkrar hjáleigur voru á Haganum. Af Trumbsölum hjá Þingeyrum, Steinholti suður af Haga og Litlu-Sveinsstöðum geymist ekki annað en nafnið og óljós vegsummerki, en í Steinneskoti var búið á síðustu öld“ (PK, 227). Í jarðabók Árna og Páls segir orðrétt: „Trumsaler eður Trumbsaler heitir í þíngeyraklausturs heimalandi, norðvestur frá klaustrinu; þar eru stórar girðíngar, so sem túnstæði, og tóftaleifar nokkrar innangerðis. Segja so munnmæli að hjer hafi klaustrið í öndverðu staðið“ (JÁM, 250). Í Frásögum um fornaldarleifar: „[...], item er mikilvægt Fornmanna Verk þar vid Vatnsbólid, sem er Lind [er þetta sama og Lindin?], sem kémur frammundan Túninu, siást liggia i Jördunni Vatns Stockar holir, menn halda ej einúngis gengum Túnid, heldur og upp í Ásin (:sem kallast Búnga:) fyrir utann og ofann Þíngeira, hvar þeir gömlu Tummsvalir stóðu, úr hvörra landi Þíngejrar biggdust, edur ebldust mestpart“ (FF, 468).
Lýsing
Um 50 m vestur af túngarðinum og um 90 m norðvestur af tóftum (144733 169-55) er brekkustallur, og í honum óljósar tóftarleifar. Ummál svæðisins er 25x21 m. Ekki er hægt að gera sér grein fyrir útliti þeirra vegna mikils gróður en þarna gæti hafa verið bæjarhús eða nokkrir kofar. Gróður er svipaður og í umhverfinu, mikill puntur svolítill mosi og vallhumall. En auk þess töluvert af sóleyjum sem ekki er mikið af annars staðar.
Heimildaskrá

Sölvi Sveinsson (1975). Örnefnaskrá Þingeyra, heimildamaður: Jón S. Pálmason. Örnefnastofnun Íslands.
Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.
Fornleifaskrá. Skrá um friðlýstar fornleifar (1990). Ágúst Ó. Georgsson tók saman. Reykjavík: Fornleifanefnd – Þjóðminjasafn Íslands.
P.V.G. Kolka (1950). *Föðurtún*. Reykjavík: P.V.G. Kolka.
Árni Magnússon og Páll Vídalín (1926). *Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns*, áttunda bindi. Kaupmannahöfn: Hið íslenska fræðafjelag.
Frásögur um fornaldarleifar 1817-1823 I-II bindi (1983). Sveinbjörn Rafnsson bjó til prentunar. Reykjavík: Stofnun Árna Magnússonar.

Þingeyrar 144733 169-54
Sérheiti: Trumbsalir/Trumbsvalir
Hlutverk: Túngarður

Tegund: Garðlag
Staðsetning: X: 434906,018   Y: 562987,422
Lengd: 285 m
Ástand: Gott
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

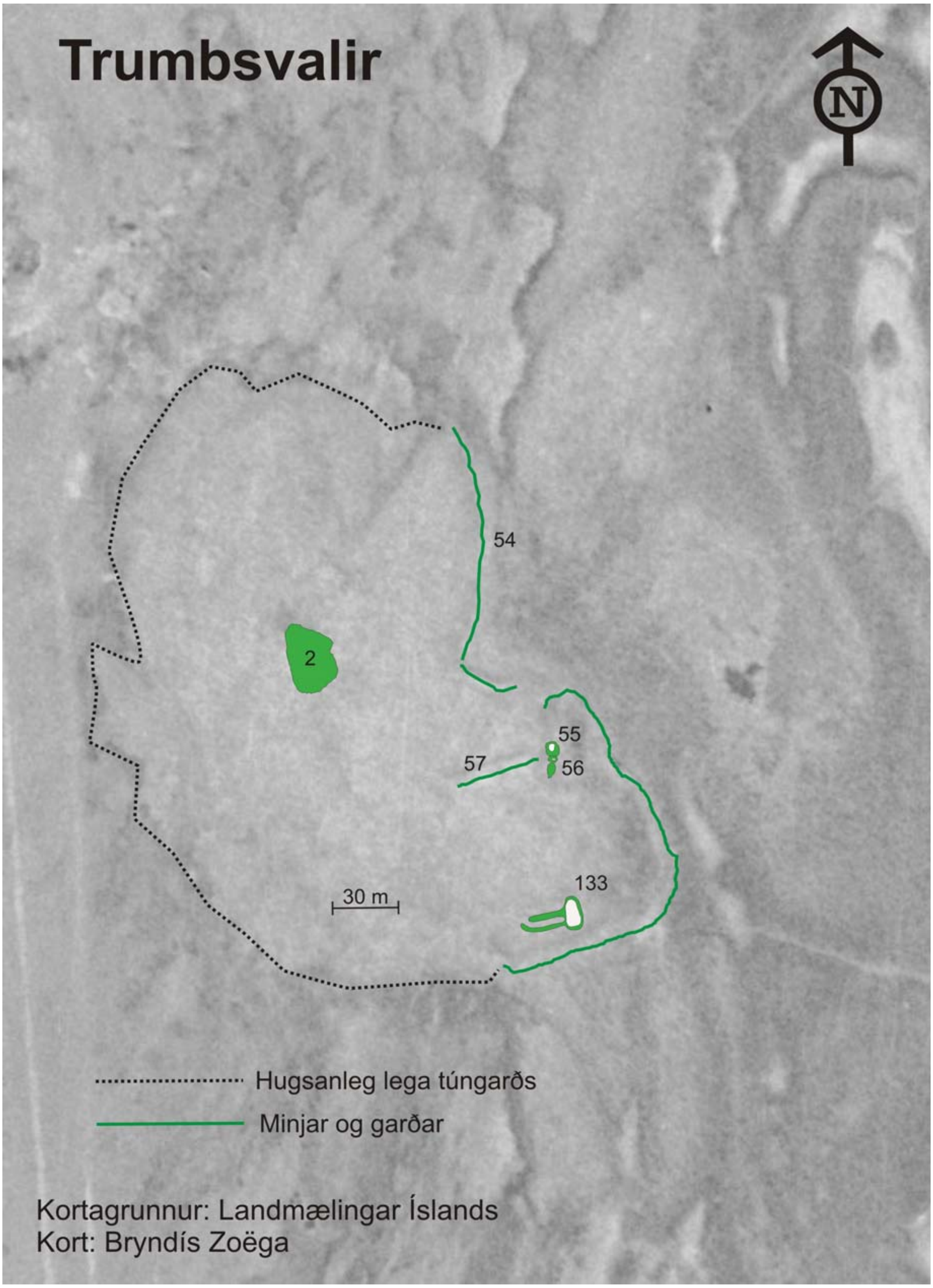

Staðhættir
Í örnefnaskrá Sölva Sveinssonar segir: „Norðvestur frá kirkju er gamall túngarður og bæjarrústir. Sýnilega hefur verið þarna nokkurt bú, um það ver stærð túnsins vitni. Þarna heita Trumsvalir, heitið er hið sama og í Jarðabók Árna“ (ÖSS, 4). Halldór Jónsson segir í örnefnaskrá: „Vestan í bungunni er eyðibýlið Trumbsvalir. Þar hefir verið allstórt tún og verulegar rústaleifar, en ekki hefir skrásetjara tekizt að grafa upp neinar sagnir þar um. Geta má, að Páll Kolka telur, að Þorkell trandill hafi búið á Þingeyrum fyrir klaustur“ (ÖHJ, 5). Tóftirnar hafa verið friðlýstar frá 1931: „Túngirðing fór þar er „Trumsvalir“ heita vestaní holti því, sem Þingeyrarbær stendur sunnaní“ (ÁÓG, 43). Kristian Kålund kallar býlið Þrymsali og um það segir: „Sagt er að bærinn á Þingeyrum hafi fyrst staðið nokkru norðvestar, þar sem heita Þrymsalir, og eru þar tóftir og girðingar“ (KK, 22). Í jarðabók Árna og Páls segir orðrétt: „Trumsaler eður Trumbsaler heitir í þíngeyraklausturs heimalandi, norðvestur frá klaustrinu; þar eru stórar girðíngar, so sem túnstæði, og tóftaleifar nokkrar innangerðis. Segja so munnmæli að hjer hafi klaustrið í öndverðu staðið“ (JÁM, 250).
Lýsing
Að minnsta kosti þrenn garðlög eru á Trumbsvölum og eru tvö þeirra lengri líklega hluti sama túngarðsins. Nyrst er 118 m langur garður sem liggur norður/suður, vel gróinn og nokkuð greinilegur.
434841,782/563079,744
Austur af þessu garðlagi er annar hluti garðsins nokkuð lengri en sá fyrri. Hann liggur norðvestri til suðausturs rúmlega 90 m og beygir þar til suðvesturs um 77 m. Garðurinn er vel gróinn. Mestur er hann um 2m á þykkt og allt að 50cm á hæð, jarðsokkinn.
434906,018/562979,914
Heimildaskrá

Sölvi Sveinsson (1975). Örnefnaskrá Þingeyra, heimildamaður: Jón S. Pálmason. Örnefnastofnun Íslands.
Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.
Fornleifaskrá. Skrá um friðlýstar fornleifar (1990). Ágúst Ó. Georgsson tók saman. Reykjavík: Fornleifanefnd – Þjóðminjasafn Íslands.
Árni Magnússon og Páll Vídalín (1926). *Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns*, áttunda bindi. Kaupmannahöfn: Hið íslenska fræðafjelag.

Þingeyrar 144733 169-55
Sérheiti: Trumbsalir/Trumbsvalir
Hlutverk: Óþekkt
Tegund: Tóftaþyrping
Staðsetning: X:434870,855 Y: 562997,095
Ástand: Gott
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Vestan við túngarðinn eru tvær tóftir á svolitlum hólrana sem gengur út frá garðinum. Stærri tóftin liggur norðar.
Lýsing
Nyrðri tóftin stendur ofar og er 2,5x3 m að innanmáli og liggur norður/suður. Engar dyr eru greinanlegar. Minni tóftin er 1x2 m niðurgrafin milli tóftarinnar og lítils hólkolls á enda ranans. Hún liggur austur/vestur opin til austurs. Við suðurenda hólranans liggur óljóst garðlag í stuttan sveig upp til austurs, mjög óljóst. Annar garður gengur út frá hólrananum, frá vesturenda litlu tóftarinnar, í beina línu niður hallann til vesturs. Hólraninn er grasi vaxinn

og nokkuð grænni en umhverfið, þó er í honum nokkur mosi og vallhumall. Austan (ofan) hólsins eru rofnar þúfur og mólendi, en vestan (neðan) hans sléttara og mestmegnis puntur. Veggir tóftanna eru um 1 m að breidd og ekki meira en 30-40 sm háir, hólraninn er þó allt að 1-1,5 m hærri en umhverfið.

Þingeyrar 144733 169-56
Sérheiti: Trumbsalir/Trumbsvalir
Hlutverk: Óþekkt
Tegund: Tóftaþyrping
Staðsetning: X: 434871,122 Y: 562992,469
Ástand: Gott
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Vestan við túngarðinn eru tvær tóftir á svolitlum hólrana sem gengur út frá garðinum. Minni tóftin liggur sunnar.
Lýsing
Nyrðri tóftin stendur ofar og er 2,5x3 m að innanmáli og liggur norður/suður. Engin hurð er greinanleg. Minni tóftin er 1x2 m niðurgrafin milli tóftarinnar og lítils hólkolls á enda ranans. Hún liggur austur/vestur opin til austurs. Við suðurenda hólranans liggur óljóst garðlag í stuttan sveig upp til austurs, mjög óljóst. Annar garður gengur út frá hólrananum, frá vesturenda litlu tóftarinnar, í beina línu niður hallann til vesturs. Hólraninn er grasi vaxinn og nokkuð grænni en umhverfið, þó er í honum nokkur mosi og vallhumall. Austan (ofan) hólsins eru rofnar þúfur og mólendi, en vestan (neðan) hans sléttara og mestmegnis puntur. Veggir tóftanna eru um 1 m að breidd og ekki meira en 30-40 sm háir, hólraninn er þó allt að 1-1,5 m hærri en umhverfið.

Þingeyrar 144733 169-57
Sérheiti: Trumbsalir/Trumbsvalir
Hlutverk: Garður
Tegund: Garðlag
Staðsetning: X: 434849,847 Y: 562987,422
Lengd: 34
Ástand: Gott
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Vestan við túngarðinn eru tvær tóftir á svolitlum hólrana sem gengur út frá garðinum.
Lýsing
Garðlag liggur til vesturs frá tóftunum. Garðurinn er vel gróinn og 34 m á lengd.

Þingeyrar 144733 169-133
Sérheiti: Trumbsalir/Trumbsvalir
Hlutverk: Útihús
Tegund: Tóft
Staðsetning: X: 434870,422 Y: 562927,912
Lengd: 14
Breidd: 23

Ástand: Gott
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Syðst innan túngarðs á Trumbsvölum eru tvær tóftir.
Lýsing
Austari tóftin er líklega útihúsatóft, tvískipt og opin til vesturs. Hún er vel gróin, veggjabreidd mest um 2 m og hæð um 40 sm. Utanmál tóftar er 14x23 m.

Þingeyrar 144733 169-134
Sérheiti: Trumbsalir/Trumbsvalir
Hlutverk: Útihús
Tegund: Tóft
Staðsetning: X: 434870,422 Y: 562927,912
Lengd: 14
Breidd: 23
Ástand: Gott
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Syðst innan túngarðs á Trumbsvölum eru tvær tóftir.
Lýsing
Vestari tóftin er hugsanlega réttartóft og er hlið á henni til norðvesturs. Tóftin er vel gróin og er hæð veggja er 20-40 sm og breidd þeirra 1-2 m.

Þingeyrar 144733 169-135
Hlutverk: Óþekkt
Tegund: Hugsanleg tóft
Staðsetning: X: 435188,974 Y: 563889,024
Lengd: 10
Breidd: 7
Ástand: Sæmilegt
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Um 80 m suður af syðri girðingu á Geirastöðum og um 1,4 km norður af kirkjunni á Þingeyrum, er lágur hóll um 5x5 að utanmáli.
Lýsing
Hóllinn er gúanógrænn og vel þýfður en sker sig að nokkru úr landslaginu. Engin veggjalög eru greinanleg en útlit og litur virðist benda til þess að þarna sé um mannvistarleifar að ræða.

Þingeyrar 144733 169-3
Sérheiti: Stígandahróf/Ingimundarhróf/
Búðatangi
Hlutverk: Naust
Tegund: Tóft
Staðsetning: X: 435837,799

Y: 563496,564
Lengd: 14
Breidd: 8
Ástand: Ágætt
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ágangs sjávar
Friðlýst: Já

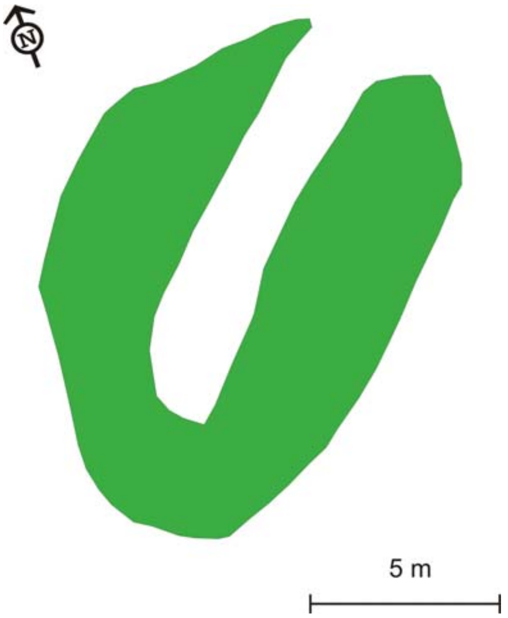

Staðhættir

Stígandahrófar er fyrst getið í Landnámu þar sem segir: „Ingimundur fann beru og húna tvo hvíta á Húnavatni. Eftir það fór hann utan og gaf Haraldi konungi dýrin; ekki höfðu menn í Noregi áður séð hvítabjörnu. Þá gaf Haraldur konungur Ingimundi skip með viðarfarmi, og sigldi hann tveim skipum fyrir norðan land fyrstur manna fyrir Skaga og hélt upp í Húnavatn; þar er Stígandahróf hjá Þingeyrum“ (Landnáma, 1998).

Í örnefnaskrá Sölva Sveinssonar segir: „Litlu norðar en Bræðrahólmi [144733 169-69] er Ingimundarhróf við Húnavatn. Þar lagði Ingimundur gamli skipi sínu þá er hann kom til landsins í öndverðu. Á þessum tanga hafa verið búðir og dregur hann nafn af rústum þeirra, Búðatangi” (ÖSS, 2). Halldór Jónsson nefnir búðirnar Stígandahróf: „Á merkjum Þingeyra og Geirastaða er Búðartangi. Hann er allstór og harðlendur; vottar þar fyrir rústum nokkrum, sem heita Stígandahróf, og er mælt að þar hafi Ingimundur gamli ráðið Stíganda til hlunns“ (ÖHJ, 5). Jón Torfason segir: „Búðartangi dregur nafn af búðum fornmanna enda er Stígandahróf þar á” (ÖJT, 1). Tóftirnar eru friðlýstar frá árinu 1931 og segir í skrá um friðlýstar fornleifar: „Stígandahróf“, svo kallað; það er við Húnavatn á dálítlu nesi, er gengur út í vatnið litlu sunnar en gegnt bænum Akri“ (ÁÓG, 43). Í Íslenszkum sögustöðum segir: „Norðaustan við bæinn á bakka Húnavatns er enn talið að Stígandahróf sé, það lítur út eins og grasi gróin aflöng allstór tóft af nausti“ (KK, 21). Í Frásögum um fornaldarleifar segir: „[...]; Stíganda hróf má og siást vestan til við Húnavatnsós, sem er aflangt Tóptarform grasivaxid, med Gardlagi umm kríng“ (FF, 464) og síðar segir: „Nálægt Stíganda Hrófi vid Húnavatnsós finnast ogso fleiri fornar Skipnausta Tóptir“ (FF, 468).

Lýsing

Tóftin liggur fremst á grónu nesi við Húnavatn. Hún er um 13x8 m að utanmáli, veggjaþykkt mest um 2m og hæð um 40 cm. Veggirnir eru mjög grónir og jarðsokknir en greinilegt er að opið hefur verið til norðausturs út að vatninu sem styður það að þetta sé tóft af nausti. Þó kann eitthvað að hafa brotnað framan af tóftinni þar sem að hún liggur fremst á bakka við vatnið.

Heimildaskrá

Landnámabók (Sturlubók) (desember 1998). Skoðað í október 2004 á http://www.snerpa.is/net/snorri/landnama.htm.

Sölvi Sveinsson (1975). Örnefnaskrá Þingeyra, heimildamaður: Jón S. Pálmason. Örnefnastofnun Íslands.

Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.

Jón Torfason. Örstutt greinargerð um Þingeyrar, heimildarmaður: Jósep Magnússon. Örnefnastofnun Íslands.

Fornleifaskrá. Skrá um friðlýstar fornleifar (1990). Ágúst Ó. Georgsson tók saman. Reykjavík: Fornleifanefnd – Þjóðminjasafn Íslands.

P.E. Kristian Kålund (1986). *Íslenszkir sögustaðir III. Norðlendingafjórðungur*. Íslenzk þýðing, Haraldur Matthíasson. Reykjavík: Örn og Örlygur.
Frásögur um fornaldarleifar 1817-1823 I-II bindi (1983). Sveinbjörn Rafnsson bjó til prentunar. Reykjavík: Stofnun Árna Magnússonar.

Þingeyrar 144733 169-58
Hlutverk: Naust
Tegund: Tóft
Staðsetning: X: 435699,835   Y: 562658,447
Lengd: 11
Breidd: 8
Ástand: Gott
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna nálægðar við vatnsfall.

Staðhættir
Niðri við Vatnsdalsá, tæplega 220 m austur af austari enda túngarðsins á Þingeyrum er tóft, hugsanlega naust.
Lýsing
Tóftin liggur alveg við vesturbakka árinnar. Hún er tvöföld, vel gróin og ekki sér í grjót. Mesta breidd veggja er um 3 m og hæð þeirra 60-100 sm og er utanmál tóftar 11x8 m. Tóftirnar hafa verið opnar mót austri út að ánni.

Þingeyrar 144733 169-59

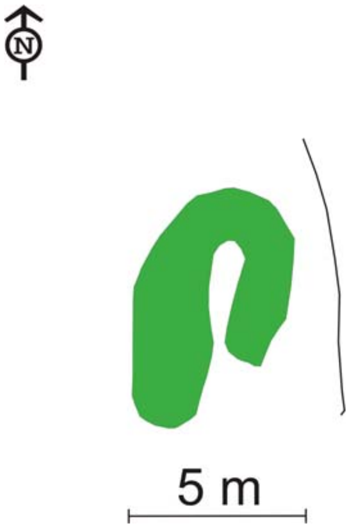

Hlutverk: Naust
Tegund: Tóft
Staðsetning: X: 435768,044   Y: 563025,495
Lengd: 4
Breidd: 5
Ástand: Sæmilegt
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Niður við Vesturdalsá, rúmlega 500 m norðaustur af austurenda túngarðsins, vestur af litlum hólma er hugsanleg tóft.
Lýsing
Mjög þýft er í kringum hana og virðast vera veggjalög en nokkuð óljós. Ummál tóftar er 4x5 m. Innanmál er 1x3 m. Hæð veggja er um 60 sm og breidd þeirra frá 1 – 1,2 m. Ekki er hægt að greina hvort dyr hafi verið á tóftinni eða hvort hún hefur verið alveg opin til suðurs.

Þingeyrar 144733 169-60
Sérheiti: Stekkur
Hlutverk: Stekkur
Tegund: Tóft

Staðsetning:
X: 435650,395
Y: 561507,370
Lengd: 16
Breidd: 11
Ástand: Gott
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Í örnefnaskrá Sölva Sveinssonar segir: „Í túnjaðri núverandi túns eru tóttir, kallaðar Stekkur“ (ÖSS, 3). Stekkur er við svonefnda Landengja-kvísl á mörkum Leysingjastaða og Þingeyra.
Lýsing
Tóftin er tvöföld, líklega með lambakró til austnorðausturs og lítil rétt eða nátthagi er við tóftina til suðausturs. Tóftin liggur norðvestur/suðaustur. Stærri króin er nokkuð dýpri u.þ.b. 50-60 sm en í lambakrónni er veggjahæð frá gólfi um 30 sm. Ummál tóftar er 11x16 m. Dyr virðast vera á milli króa og dyr líklega til suðausturs út í réttina/nátthagann. Slóði liggur meðfram tóftinni til suðausturs og sunnan hennar er girðing.
Heimildaskrá
Sölvi Sveinsson (1975). Örnefnaskrá Þingeyra, heimildamaður: Jón S. Pálmason. Örnefnastofnun Íslands.

Þingeyrar 144733 169-61
Sérheiti: Húnavað
Hlutverk: Vað
Tegund: Heimild
Ástand: Ómetið
Heimildamaður: Jósep Magnússon

Staðhættir
Í örnefnaskrá Sölva Sveinssonar segir: „Nokkur hundruð metrum norðar [norðan við Geirastaðatanga] er gamalt vað yfir Húnavatn. Það var aðalvað Vatnsnesinga, Víðdælinga o.fl. á leið til Blönduóss eða Skagastrandar. Þar heitir Húnavað“ (ÖSS, 2).
Lýsing
Á yfirlitskorti aftast í skýrslunni má sjá staðsetningu Húnavaðs.
Heimildaskrá
Sölvi Sveinsson (1975). Örnefnaskrá Þingeyra, heimildamaður: Jón S. Pálmason. Örnefnastofnun Íslands.

Þingeyrar 144733 169-62
Sérheiti: Djúpavað

Hlutverk: Vað
Tegund: Heimild
Ástand: Ómetið
Heimildamaður: Jósep Magnússon

Staðhættir
Í örnefnaskrá segir: „Suður frá Eyjabæ, meðfram Kvíslinni, er lítill engjablettur, sem tilheyrir Leysingjastöðum, og snertuspöl austar er allvæn og tær uppsprettulind, Sótasíki. Munnmæli herma, að þar hafi farizt hestur, er Sóti hét. Nokkru norðar, í lágflóanum austur af Eyjabæ, er lítil tjörn, Saurhólmatjörn, og liggur Síki frá henni til Brekkukvíslar, en beint vestur af henni er vað á Kvíslinni milli Saurhólma og Langhólma, Djúpavað“ (ÖHJ, 4).
Lýsing
Á meðfylgjandi korti má sjá vöðin sem voru yfir í engjaland Þingeyra.
Heimildaskrá
Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.

Þingeyrar 144733 169-63
Sérheiti: Fremra-Skakkvað
Hlutverk: Vað
Tegund: Heimild
Ástand: Ómetið
Heimildamaður: Jósep Magnússon

Staðhættir
Í örnefnaskrá segir: „ Skakkkvísl skilur Leira frá Saurhólma. Hún liggur frá aðalkvíslinni norðaustur til Giljárkvíslar, og verður þar tangi milli þeirra, er Skakkur nefnist, en skömmu sunnar kvíslamótum liggur garður til Litlu-Giljárengis, er kalllast Stórigarður; hann er áveitumannvirki. Vöð tvö eru af Skakk til Leira, Fremra-Skakkvað og Ytra-Skakkvað” (ÖHJ, 4).
Lýsing
Á meðfylgjandi korti má sjá vöðin sem voru yfir í engjaland Þingeyra.
Heimildaskrá
Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.

Þingeyrar 144733 169-64
Sérheiti: Ytra-Skakkvað
Hlutverk: Vað
Tegund: Heimild
Ástand: Ómetið
Heimildamaður: Jósep Magnússon

Staðhættir
Í örnefnaskrá segir: „Skakkkvísl skilur Leira frá Saurhólma. Hún liggur frá aðalkvíslinni norðaustur til Giljárkvíslar, og verður þar tangi milli þeirra, er Skakkur nefnist, en skömmu sunnar kvíslamótum liggur garður til Litlu-Giljárengis, er kalllast Stórigarður; hann er áveitumannvirki. Vöð tvö eru af Skakk til Leira, Fremra-Skakkvað og Ytra-Skakkvað“ (ÖHJ, 4).
Lýsing
Á meðfylgjandi korti má sjá vöðin sem voru yfir í engjaland Þingeyra.
Heimildaskrá

Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.
Þingeyrar 144733 169-65
Sérheiti: Leiravað vestara
Hlutverk: Vað
Tegund: Heimild
Ástand: Ómetið
Heimildamaður: Jósep Magnússon

Staðhættir
Í örnefnaskrá Sölva Sveinssonar segir: „Í Hnausakvíslinni eru grasi vaxnir hólmar. Stærstur þeirra er Leirar, sem er nær austurbakkanum. Í hann er riðið um Leiravað, en hluti þess heitir Eyrasund" (ÖSS, 1). Í örnefnaskrá Halldórs Jónssonar eru nefnd tvö Leiravöð: „Vestur um kvísl, norðarlega frá Leirum, er Leiravað vestara og norðaustur frá þeim Leiravað austara. Eyrarsund skilur Smáhólma frá Leirum, en norðan þeirra tekur við Húnavatn" (ÖHJ, 4).
Lýsing
Á meðfylgjandi korti má sjá vöðin sem voru yfir í engjaland Þingeyra. Jósep Magnússon kallar vöðin, Leiravað syðra og nyrðra.
Heimildaskrá
Sölvi Sveinsson (1975). Örnefnaskrá Þingeyra, heimildamaður: Jón S. Pálmason. Örnefnastofnun Íslands.
Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.

Þingeyrar 144733 169-66
Sérheiti: Leiravað austara
Hlutverk: Vað
Tegund: Heimild
Ástand: Ómetið
Heimildamaður: Jósep Magnússon

Staðhættir
Í örnefnaskrá Sölva Sveinssonar segir: „Í Hnausakvíslinni eru grasi vaxnir hólmar. Stærstur þeirra er Leirar, sem er nær austurbakkanum. Í hann er riðið um Leiravað, en hluti þess heitir Eyrasund" (ÖSS, 1). Í örnefnaskrá Halldórs Jónssonar eru nefnd tvö Leiravöð: „Vestur um kvísl, norðarlega frá Leirum, er Leiravað vestara og norðaustur frá þeim Leiravað austara. Eyrarsund skilur Smáhólma frá Leirum, en norðan þeirra tekur við Húnavatn" (ÖHJ, 4).
Lýsing
Á meðfylgjandi korti má sjá vöðin sem voru yfir í engjaland Þingeyra. Jósep Magnússon kallar vöðin, Leiravað syðra og nyrðra.
Heimildaskrá
Sölvi Sveinsson (1975). Örnefnaskrá Þingeyra, heimildamaður: Jón S. Pálmason. Örnefnastofnun Íslands.
Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.

Þingeyrar 144733 169-68
Sérheiti: Stöplavað
Hlutverk: Vað
Tegund: Heimild
Ástand: Ómetið

Staðhættir

Í örnefnaskrá segir: „Norðan við Þingeyratún var fyrrum vað austur um Húnavatn til Giljárengis; hét það Stöplavað. Gamalt fólk, sem skrásetjari hafði tal af í æsku sinnin, taldi það hafa verið mjög holótt. Mætti vera, að nafni væri þar af dregið, samanber að stöplast áfram” (ÖHJ, 4-5).

Heimildaskrá

Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.

Þingeyrar 144733 169-69

Sérheiti: Bræðrahólmi
Hlutverk: Varpstaður
Tegund: Heimild
Ástand: Ómetið
Heimildamaður: Jósep Magnússon

Staðhættir

Í örnefnaskrá segir: „Skammt norður frá túni er lítill hólmi, stutt frá landi, Bræðrahólmi. Hann mun gerður af mannahöndum og ætlaður til æðarvarps. Eigi veit skrásetjari um full rök fyrir nafninu og eigi víst hverjir þeir bræður voru” (ÖHJ, 5).

Lýsing

Vestast í Húnavatni er smá hólmi nálægt landi sunnan við Ingimundarhróf.

Heimildaskrá

Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.

Þingeyrar 144733 169-70

Sérheiti: Jóns Ásgeirssonar hólmi
Hlutverk: Varpstaður
Tegund: Heimild
Ástand: Ómetið

Staðhættir

Í örnefnaskrá segir: „Skammt norður frá túni er lítill hólmi, stutt frá landi, Bræðrahólmi. Hann mun gerður af mannahöndum og ætlaður til æðarvarps. Eigi veit skrásetjari um full rök fyrir nafninu og eigi víst hverjir þeir bræður voru. Nokkru norðar er Jóns Ásgeirssonar hólmi; mun kenndur við Jón, son Ásgeirs Einarssonar, gerður í sama skyni” (ÖHJ, 5). Í greinagerð Jóns Torfasonar segir: „Hann [átt er við Jósep Magnússon bónda í Steinnesi] kannaðist ekki við Jóns Ásgeirssonar hólma en gat þess að nokkru utar en Bræðrahólmi er komi upp grjóthrúga við fjöru” (ÖJT, 1).

Lýsing

Heimildamenn þekkja ekki til þessa hólma.

Heimildaskrá

Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.
Jón Torfason. Örstutt greinargerð um Þingeyrar, heimildarmaður: Jósep Magnússon. Örnefnastofnun Íslands.

Þingeyrar 144733 169-71

Hlutverk: Torfrista
Tegund: Heimild
Ástand: Ómetið
Heimildamaður: Jósep Magnússon

Staðhættir
Í örnefnaskrá segir: „Er norður kemur um botn Hópsins, verður þar smáhvammur austur í hagabarðið, Votihvammur. Þar var torfrista, en léleg” (ÖHJ, 6).
Lýsing
Mótak var ekkert að Þingeyrum svo að Jósep Magnússon hafi vitað en mór fékkst frá Leysingjastöðum. Torfrista mun hafa verið sæmileg og á eylendinu var reiðingsrista, fljótandi torfa. Torfristur fundust ekki við vettvangsathugun.
Heimildaskrá
Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.

Þingeyrar 144733 169-72
Sérheiti: Selgígur
Hlutverk: Lending
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið

Staðhættir
Í örnefnaskrá segir: „Selgígur nefndist hóll við ósinn [Bjargaós], nú horfinn, en nafn mun hann hafa fengið frá selveiði þeirri, er lengi hefir verið stunduð við ósinn, en þarna var oft bugað að” (ÖHJ, 6).
Heimildaskrá
Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.

Þingeyrar 144733 169-73
Sérheiti: Vað/Bjargavað
Hlutverk: Leið
Tegund: Heimild
Ástand: Ómetið

Staðhættir
Í örnefnaskrá segir: „Inn af Reka vestanveðum, sunnan Fornaóss, er Varpið. Þar var fyrrum mesta svartbaksvarpið. Nokkru innan við Varpið liggja slóðir þær, sem farnar voru frá Þingeyrum, meðan veiði var stunduð þaðan í Bjargaós, og einni þeim, er ferðuðust milli norðurhluta Austur- og Vestur-Húnavatnssýslna. Slóðirnar liggja eftir malarrifi, og fast við þær að norðan er stakur gígur, Jarpsgígur. Þar var talið hálfnað frá Þingeyrum í Vaðhvamm og oft áð, en þungfært var löngum um Sandinn með vagna, er laxinn var fluttur heim. Vestarlega á Sandinum liggja slóðirnar gegnum hólaþyrpingu; kallast þar Þröngahlið, en þá taka við sléttir sandar til Bjargaóss, og vatnar yfir þá við stórstrauma. Þetta eru Vaðlar, og liggur frá þeim Vað eða Bjargavað um Ósinn” (ÖHJ, 6-7).
Heimildaskrá
Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.

Þingeyrar 144733 169-74
Hlutverk: Þjóðsaga
Tegund: Hestasteinn
Tegund: Heimild
Ástand: Ómetið

Staðhættir
„Landvættir hér a landi undu því allilla er kristni fór að breiðast hér út og þó þessa verst er

kirkjur voru reistar. Skömmu eftir að kirkja var sett á Þingeyrum er sagt að nátttröll það sem átti byggð í Vatnsdalsfjalli hafi bitið illa á brisið og þótt sér nær gengið er þar var kirkja reist. Nátttröll þetta var skessa; hún tók sig til eina nótt og ætlaði að hefna þessarar skapraunar. Hún gekk norður á Vatnsdalsfjallsenda eða því nær þar sem Öxl heitir, og af því hún hafði ekki annað hendi lengra en stafinn sinn greip hún til hans og kastaði honum og ætlaði að brjóta með því Þingeyrakirkju. En þegar hún hafði varpað stafnum litaðist hún um hvað tímanum liði, en þá ljómaði dagur í austri. Við það brá henni sem öðrum nátttröllum svo að hún hrapaði vestur af fjallseggjunum sem eru hár vegghamar og nam staðar á bing nokkrum spölkorn fyrir neðan hamrastallinn og varð þar að steinstöpli, og stendur hún þar enn í dag og er kölluð Kerling, upp undan bæ þeim sem dregur nafn af fjallsöxlinni en hún stóð á þegar hún kastaði stafnum og Öxl heitir. En það er að segja af stafnum að hann brotnaði sundur á fluginu og kom annar hlutinn niður ekki allfjarri Þingeyrakirkju því hann lenti á Þingeyrahlaði sunnanverðu og hefur hann verið hafður þar fyrir hestastein síðan; hann mun vera nærri þrjár álnir á lengd og ekki meir en tuttugu faðmar frá honum að kirkjunni þaðan sem hann var 1832. En hinn hluti stafsins kom niður fyrir sunnan Þingeyratún og er hann nokkru styttri. Hann er nú syðst i túntraðarhorninu til hægri handar er riðið er heim að Þingeyrum. ”(ÍÞÆ:205)

Heimildir

Íslenzkar þjóðsögur og ævintýri I, 205

Þingeyrar 144733 169-136

17. Varnargarður norðan við Eyjabæ. Ljósm. GSS.

Sérheiti: Eyjabær
Hlutverk: Varnargarður
Tegund: Garðlag
Staðsetning:
X: 436312,155
Y: 560396,933
Ástand: Lélegt
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ágangs búfjár

Staðhættir

Í örnefnaskrá Halldórs Jónssonar segir: „Suður frá Brekkubakka er Stóru-Giljárpartur allt til Merkjaþúfu, en hún er snidduvarða [...]. Norðvestur frá þúfunni liggur djúpt drag, Geirastaðadrag, sem smágrynnist norður til Eyjabæjar, en svo nefnist rústaþyrping mikil á kvíslárbakkanum. Þarna eru leifar heygarða og fjárhúsa, en þarna var á síðustu öld hafður sauðfénaður á vetrum til að nýta hina kjarngóðu „Eyjabeit”. Bæjarkorn var þarna portbyggt og hét því stolta nafni Prúnkinborg, enda gnæfði hún yfir húsaþorpið” (ÖHJ, 3-4). Í óútgefnu riti Jóns Torfasonar segir: „Við Kvíslarnar eru svonefndur Eyjabær og er þar talsverð rústaþyrping á bakkanum, leifar heygarða og fjárhúsa. Þar var sauðfé haft á vetrum á beitarhúsum til að nýta beitina á Eylendinu” (JT, 81). Eyjabær er á bakka Vatnsdalsár að austan í vestsuðvestur af Fremri-

Brekku.

Lýsing

heimildum Jósefs Magnússonar.

Garður etv. til varnar vatnságangi hefur verið hlaðinn frá tóftunum til norðurs eftir árbakkanum. Hann er um 250 m langur, 40 sm hár og 50-60 sm breiður. Góður lendingarstaður er sunnan við tóftirnar.

Heimildaskrá

Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.

Jón Torfason. *Þingeyrar*, óprentað handrit.

Þingeyrar 144733 169-75

18. Tóftahólarnir þrír á Eyjabæ. Horft er til austsuðausturs. Ljósm. GSS.

Sérheiti: Eyjabær
Hlutverk: Fjárhús/Beitarhús
Tegund: Heimild
Staðsetning: X: 436349,959 Y: 560340,720
Ástand: Lélegt
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ágangs búfjár, jarðvegseyðingar

Staðhættir

Í örnefnaskrá Halldórs Jónssonar segir: „Suður frá Brekkubakka er Stóru-Giljárpartur allt til Merkjaþúfu, en hún er snidduvarða [...]. Norðvestur frá þúfunni liggur djúpt drag, Geirastaðadrag, sem smágrynnist norður til Eyjabæjar, en svo nefnist rústaþyrping mikil á

kvíslárbakkanum. Þarna eru leifar heygarða og fjárhúsa, en þarna var á síðustu öld hafður sauðfénaður á vetrum til að nýta hina kjarngóðu „Eyjabeit". Bæjarkorn var þarna portbyggt og hét því stolta nafni Prúnkinborg, enda gnæfði hún yfir húsaþorpið" (ÖHJ, 3-4). Í óútgefnu riti Jóns Torfasonar segir: „Við Kvíslarnar eru svonefndur Eyjabær og er þar talsverð rústaþyrping á bakkanum, leifar heygarða og fjárhúsa. Þar var sauðfé haft á vetrum á beitarhúsum til að nýta beitina á Eylendinu" (JT, 81). Eyjabær er á bakka Vatnsdalsár að austan í vestsuðvestur af Fremri-Brekku.

Lýsing

Á Eyjabæ var sett saman hey af eylendinu og fé haf þar framan af vetri, samkvæmt heimildum Jósefs Magnússonar.

Tóftirnar eru mjög illa farnar, rofnar og útjafnaðar. Það sem eftir stendur eru þrír lágir hólar með óreglulegum veggjaslitrum. Einn og einn steinn stendur uppúr moldinni en þeir mynda engar greinilegar hleðslur. Varnargarður hefur verið hlaðinn frá tóftunum til norðurs eftir árbakkanum. Hann er um 40 sm hár og 50-60 sm breiður. Góður lendingarstaður er sunnan við tóftirnar.

Nánari Lýsing

Hnit á öllum tóftaleifum á Eyjabæ:
Lengst til norðvesturs:
X:436349,959 Y: 560340,720
Í miðið:
X:436366,288 Y:560327,532
Lengst til suðausturs:
X:436389,268 Y:560318,740

Heimildaskrá

Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.
Jón Torfason. *Þingeyrar*, óprentað handrit.

Þingeyrar 144733 169-84

Sérheiti: Eyjabær
Hlutverk: Fjárhús/Beitarhús
Tegund: Heimild
Staðsetning: X:436366,288 Y:560327,532
Ástand: Lélegt
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ágangs búfjár, jarðvegseyðing

Staðhættir

Í örnefnaskrá Halldórs Jónssonar segir: „Suður frá Brekkubakka er Stóru-Giljárpartur allt til Merkjaþúfu, en hún er snidduvarða [...]. Norðvestur frá þúfunni liggur djúpt drag, Geirastaðadrag, sem smágrynnist norður til Eyjabæjar, en svo nefnist rústaþyrping mikil á kvíslárbakkanum. Þarna eru leifar heygarða og fjárhúsa, en þarna var á síðustu öld hafður sauðfénaður á vetrum til að nýta hina kjarngóðu „Eyjabeit". Bæjarkorn var þarna portbyggt og hét því stolta nafni Prúnkinborg, enda gnæfði hún yfir húsaþorpið" (ÖHJ, 3-4). Í óútgefnu riti Jóns Torfasonar segir: „Við Kvíslarnar eru svonefndur Eyjabær og er þar talsverð rústaþyrping á bakkanum, leifar heygarða og fjárhúsa. Þar var sauðfé haft á vetrum á beitarhúsum til að nýta beitina á Eylendinu" (JT, 81). Eyjabær er á bakka Vatnsdalsár að austan í vestsuðvestur af Fremri-Brekku.

Lýsing

Á Eyjabæ var sett saman hey af eylendinu og fé haf þar framan af vetri, samkvæmt heimildum Jósefs Magnússonar.

Tóftirnar eru mjög illa farnar, rofnar og útjafnaðar. Það sem eftir stendur eru þrír lágir hólar með óreglulegum veggjaslitrum. Einn og einn steinn stendur uppúr moldinni en þeir mynda engar greinilegar hleðslur. Varnargarður hefur verið hlaðinn frá tóftunum til norðurs eftir árbakkanum. Hann er um 40 sm hár og 50-60 sm breiður. Góður lendingarstaður er sunnan við tóftirnar.

Heimildaskrá

Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.
Jón Torfason. *Þingeyrar*, óprentað handrit.

Þingeyrar 144733 169-77

Sérheiti: Prúnkinborg
Hlutverk: Bústaður
Tegund: Tóft
Staðsetning: X: 436389,268 Y:560318,740
Ástand: Lélegt
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ágangs búfjár
Heimildamaður: Jósep Magnússon

Staðhættir

Í örnefnaskrá Halldórs Jónssonar segir: „Suður frá Brekkubakka er Stóru-Giljárpartur allt til Merkjaþúfu, en hún er snidduvarða [...]. Norðvestur frá þúfunni liggur djúpt drag, Geirastaðadrag, sem smágrynnist norður til Eyjabæjar, en svo nefnist rústaþyrping mikil á kvíslárbakkanum. Þarna eru leifar heygarða og fjárhúsa, en þarna var á síðustu öld hafður sauðfénaður á vetrum til að nýta hina kjarngóðu „Eyjabeit". Bæjarkorn var þarna portbyggt og hét því stolta nafni Prúnkinborg, enda gnæfði hún yfir húsaþorpið" (ÖHJ, 3-4). Í örnefnaskrá Sölva Sveinssonar segir: „Prúnkinborg heitir rúst gamals bæjar, sem er í Saurhólma við Hnausakvísl. Ekki kann Jón [átt er við Jón S. Pálmason] skýringu þessa nafns en nú er rústin notuð undir hey" (ÖSS, 2).

Lýsing

Samkvæmt Jósefi Magnússyni var Prúnkingborg Kofi eða bær sem engjafólk hafðist við.
Ekki var mögulegt að greina hver hólanna geymir bæjarhúsin.

Heimildaskrá

Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.
Sölvi Sveinsson (1975). Örnefnaskrá Þingeyra, heimildamaður: Jón S. Pálmason. Örnefnastofnun Íslands.

Þingeyrar 144733 169-76

19. Mynd. Leifar Heygarðs í engjalandi Þingeyra. Ljósm. GSS.

Hlutverk: Heygarður
Tegund: Heimild
Staðsetning:
X:436528,316
Y: 559917,438
Ástand: Sæmilegt
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ágangs búfjár, jarðvegs-eyðing

Staðhættir

Í örnefnaskrá Halldórs Jónssonar segir:

„Suður frá Brekkubakka er Stóru-Giljárpartur allt til Merkjaþúfu, en hún er snidduvarða [...]. Norðvestur frá þúfunni liggur djúpt drag, Geirastaðadrag, sem smágrynnist norður til Eyjabæjar, en svo nefnist rústaþyrping mikil á kvíslárbakkanum. Þarna eru leifar heygarða og fjárhúsa, en þarna var á síðustu öld hafður sauðfénaður á vetrum til að nýta hina kjarngóðu „Eyjabeit". Bæjarkorn var þarna portbygggt og hét því stolta nafni Prúnkinborg, enda gnæfði hún yfir húsaþorpið" (ÖHJ, 3-4). Um 50 m frá bökkum Vatnsdalsár austan megin í í suður frá Eyjabæ eru leifar heygarðs.

Lýsing

Heygarðurinn er um 14x6 m að utanmáli. Veggir eru að mestu rofnir og mold er inní tóftinni. Það sem eftir er að veggjum er um 1-1,5 m breitt og allt að 70 sm hátt. Veggir eru rofnir að austan, vestan og sunnan.

Heimildaskrá

Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands

Þingeyrar 144733 169-78

Sérheiti: Eyjabær
Hlutverk: Garður
Tegund: Garðlag
Staðsetning:
X:436432,229 Y: 560159,224
Lengd: 105
Ástand: Gott
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna vatnsrofs

20. Garðlög suður af Eyjabæ. Horft er til suðausturs. Ljósm. GSS.

Staðhættir

Um 70 m suður af Eyjabæ eru tveir lágir garðar umhverfis lítið skarð í árbakkann, hugsanlega eftir girðingu eða einhvers konar lendingarstaður báta. Innri garðurinn er 35 m að lengd en ytri garðurinn um 70 m.

Hnit á ytra garði:
X:436442,906
Y:560158,596

21. Mynd. Áveitugarðar í engjalandi Þingeyra.Ljósm. BZ.

Þingeyrar 144733 169-79

Hlutverk: Áveita
Tegund: Garðlag
Ástand: Gott
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ágangs búfjár

Staðhættir

Í örnefnaskrá segir: „Austan Kvíslar eru Leirar og Saurhólmi. Saurhólmi er að gerð flæðimýri, lítið eitt ofan sjávarmáls og alvaxin störum, carex cryptoc., utan bakkar og rindar. Árið 1921 var veitt á

hann vatni úr Vatnsdalsá, sem og Eylendið allt, og 1945-48 lagt skurðarkerfi um svæðið til þurrkunar" (ÖHJ, 3).

Lýsing

Mikið kerfi flóðgarða er á Eylendinu og má sjá áveitugarða á meðfylgjandi korti.

Heimildaskrá

Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.

Þingeyrar 144733 169-80

Sérheiti: Stórigarður
Hlutverk: Áveita
Tegund: Heimild
Ástand: Ómetið
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ágangs búfjár

Staðhættir

Í örnefnaskrá segir: „Skakkkvísl skilur Leira frá Saurhólma. Hún liggur frá aðalkvíslinni norðaustur til Giljárkvíslar, og verður þar tangi milli þeirra, er Skakkur nefnist, en skömmu sunnar kvíslamótum liggur garður til Litlu-Giljárengis, er kallast Stórigarður; hann er áveitumannvirki" (ÖHJ, 4).

Lýsing

Mikið kerfi flóðgarða er á Eylendinu og má sjá áveitugarða á meðfylgjandi korti.

Heimildaskrá

Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.

Þingeyrar 144733 169-81

Sérheiti: Brekkugarður
Hlutverk: Áveitugarður
Tegund: Garðlag
Staðsetning:
X: 436279,092
Y: 561242,550
Ástand: Gott
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna vatnsrofs
Heimildamaður: Haukur Magnússon

22. Brekkugarður, horft er til norðausturs. Ljósm. BZ.

Staðhættir

Í örnefnaskrá segir: „Austan Saurhólma liggur Brekkukvísl, og kallast vesturbakki hennar Brekkubakki. Af honum er garður forn yfir á Brekkuengi, Brekkugarður, og nokkru sunnar á bakkanum er gamalt fúlgustæði, mjög upphlaðið, Eðvaldsfúlga. Nafnið mun eiga rætur í, að þarna heyjaði og setti saman Edvald Sæmundsen, verzlunarstjóri á Blönduósi, eftir síðustu aldamót; fúlgustæðið er án efa mikið eldra" (ÖHJ, 3). Brekkugarður er að sögn heimildamanns austast á engjunum.

Lýsing
Mikið kerfi flóð-og áveitugarða er og skurða er austan Kvíslarinnar. Garðurinn er um 124 m á lengd. Gróinn nokkuð mikill umleikis rúmlega meter á breidd og 40-50 sm hár.

Norðausturendi:
436321,733/561278,541
Suðurendi:
436266,837/561180,239
Þar sem garðurinn beygir til norðausturs:
436275,226/561237,688
Heimildaskrá
Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.

Þingeyrar 144733 169-82
Sérheiti: Eðvaldsfúlga
Hlutverk: Heystæði
Tegund: Tóft
Staðsetning:
X: 436876,236
Y: 560418,594
Ástand: Sæmilegt
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ágangs búfjár

23. Hestasláttuvél á Eðvaldsfúlgu. Ljósm. GSS.

Staðhættir
Í örnefnaskrá segir: „Austan Saurhólma liggur Brekkukvísl, og kallast vesturbakki hennar Brekkubakki. Af honum er garður forn yfir á Brekkuengi, Brekkugarður, og nokkru sunnar á bakkanum er gamalt fúlgustæði, mjög upphlaðið, Eðvaldsfúlga. Nafnið mun eiga rætur í, að þarna heyjaði og setti saman Edvald Sæmundsen, verzlunarstjóri á Blönduósi, eftir síðustu aldamót; fúlgustæðið er án efa mikið eldra" (ÖHJ, 3). Heystæðið er við bakka Brekkukvíslar.
Lýsing
Tæplega 490 m austur af Eyjabæ liggur heystæði. Það er 12x20 m að utanmáli og liggur nálega norður/suður. Heystæðið er að nokkru gróið en þó sér í mold og ofan á því stóð hestasláttuvél þegar heystæðið var skráð.
Heimildaskrá
Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.

Þingeyrar 144733 169-83
Hlutverk: Heystæði
Tegund: Tóft
Staðsetning: X: 436158,121 Y: 561196,205
Ástand: Sæmilegt
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ágangs búfjár, uppblástur

Staðhættir
Hugsanlegt heystæði er norðarlega á engjunum austan Vatnsdalsár, suðsuðaustur af

Þingeyrum um 860 m norður af Eyjabæ. Engin veggjalög eru greinileg en þarna er svolítið upphækkun og gróðurskil, vallhumall þar sem annars er mýrargróður. Moldarflag er á upphækkuninni.

Þingeyrar 144733 169-85
Sérheiti: Bjarnavað
Hlutverk: Óþekkt
Tegund: Heimild
Ástand: Uppþornað
Heimildamaður: Haukur Magnússon

Staðhættir
Í örnefnaskrá segir: „Austan Saurhólma liggur Brekkukvísl, og kallast vesturbakki hennar Brekkubakki. Af honum er garður forn yfir á Brekkuengi, Brekkugarður, og nokkru sunnar á bakkanum er gamalt fúlgustæði, mjög upphlaðið, Eðvaldsfúlga. Nafnið mun eiga rætur í, að þarna heyjaði og setti saman Edvald Sæmundsen, verzlunarstjóri á Blönduósi, eftir síðustu aldamót; fúlgustæðið er án efa mikið eldra. Nokkru sunnar er vað á kvíslinni austur á Brekkukotsengi, Bjarnavað" (ÖHJ, 3).
Lýsing
Samkvæmt heimildamanni rann áin áður undir brekkunum en ekki út á engjunum og er vaðið nú uppþornað.
Heimildaskrá
Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.

Þingeyrar 144733 169-86
Sérheiti: Merkjaþúfa
Hlutverk: Varða
Tegund: Heimild
Ástand: Ómetið

Staðhættir
Í örnefnaskrá Halldórs Jónssonar segir: „Suður frá Brekkubakka er Stóru-Giljárpartur allt til Merkjaþúfu, en hún er snidduvarða, og koma þar saman merki Þingeyra, Kringluparts, Skinnastaðaparts, Lágagarðsgengis, Steinnesengis og Geirastaðaparts" (ÖHJ, 3).
Heimildaskrá
Halldór Jónsson (1967). Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.

Hér eftir fylgir listi yfir útihús sem að eru nefnd í reikningabókum Björns Ólsens og Runólfs Magnússonar, heimild er tekin úr óprentuðu handriti Jóns Torfasonar, bls 81. Þarna má vel vera að um sé að ræða hús sem að voru síðar rifin og ný gerð á sama stað, samanber þau hús sem nefnd eru hér að ofan. Svo og gætu Ystuhús og Ytrahús verið sama húsið þó nafnið hafi breyst.

Ekki kannast Jósef Magnússon við neitt af þessum nöfnum.

Þingeyrar 144733 169-87
Sérheiti: Heimahús
Hlutverk: Útihús

Tegund: Heimild
Ástand: Horfið

Staðhættir
Í óútgefnu riti Jóns Torfasonar eru nefnd þessi útihús: „Í áðurnefndum skýrslum Olsenanna koma fyrir nöfn á ýmsum útihúsum því nákvæmlega er tíundað hve mikið hey fór í tóftir á hverjum stað. Þarna eru nefnd Heimahús, Stóra- og Litla-Miðhús, Syðra- og Ytrahús, Blakkshús, Lambhús, Nýjuhús, Stóra-Sauðhús og Valhöll en einnig heygarður og Draugatóft og var það að líkindum þar sem Sveinn Sveinsson reyndi að vekja upp drauginn sællar minningar" (JT,81).
Heimildaskrá
Jón Torfason. *Þingeyrar*, óprentað handrit.

Þingeyrar 144733 169-88
Sérheiti: Stóra-Miðhús
Hlutverk: Útihús
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið

Staðhættir
Í óútgefnu riti Jóns Torfasonar eru nefnd þessi útihús: „Í áðurnefndum skýrslum Olsenanna koma fyrir nöfn á ýmsum útihúsum því nákvæmlega er tíundað hve mikið hey fór í tóftir á hverjum stað. Þarna eru nefnd Heimahús, Stóra- og Litla-Miðhús, Syðra- og Ytrahús, Blakkshús, Lambhús, Nýjuhús, Stóra-Sauðhús og Valhöll en einnig heygarður og Draugatóft og var það að líkindum þar sem Sveinn Sveinsson reyndi að vekja upp drauginn sællar minningar" (JT,81).
Heimildaskrá
Jón Torfason. *Þingeyrar*, óprentað handrit.

Þingeyrar 144733 169-89
Sérheiti: Litla-Miðhús
Hlutverk: Útihús
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið

Staðhættir
Í óútgefnu riti Jóns Torfasonar eru nefnd þessi útihús: „Í áðurnefndum skýrslum Olsenanna koma fyrir nöfn á ýmsum útihúsum því nákvæmlega er tíundað hve mikið hey fór í tóftir á hverjum stað. Þarna eru nefnd Heimahús, Stóra- og Litla-Miðhús, Syðra- og Ytrahús, Blakkshús, Lambhús, Nýjuhús, Stóra-Sauðhús og Valhöll en einnig heygarður og Draugatóft og var það að líkindum þar sem Sveinn Sveinsson reyndi að vekja upp drauginn sællar minningar" (JT,81).
Heimildaskrá
Jón Torfason. *Þingeyrar*, óprentað handrit.

Þingeyrar 144733 169-90
Sérheiti: Syðrahús
Hlutverk: Útihús
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið

Staðhættir
Í óútgefnu riti Jóns Torfasonar eru nefnd þessi útihús: „Í áðurnefndum skýrslum Olsenanna koma fyrir nöfn á ýmsum útihúsum því nákvæmlega er tíundað hve mikið hey fór í tóftir á hverjum stað. Þarna eru nefnd Heimahús, Stóra- og Litla-Miðhús, Syðra- og Ytrahús, Blakkshús, Lambhús, Nýjuhús, Stóra-Sauðhús og Valhöll en einnig heygarður og Draugatóft og var það að líkindum þar sem Sveinn Sveinsson reyndi að vekja upp drauginn sællar minningar" (JT,81).
Heimildaskrá
Jón Torfason. *Þingeyrar*, óprentað handrit.

Þingeyrar 144733 169-91
Sérheiti: Ytrahús
Hlutverk: Útihús
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið

Staðhættir
Í óútgefnu riti Jóns Torfasonar eru nefnd þessi útihús: „Í áðurnefndum skýrslum Olsenanna koma fyrir nöfn á ýmsum útihúsum því nákvæmlega er tíundað hve mikið hey fór í tóftir á hverjum stað. Þarna eru nefnd Heimahús, Stóra- og Litla-Miðhús, Syðra- og Ytrahús, Blakkshús, Lambhús, Nýjuhús, Stóra-Sauðhús og Valhöll en einnig heygarður og Draugatóft og var það að líkindum þar sem Sveinn Sveinsson reyndi að vekja upp drauginn sællar minningar" (JT,81).
Heimildaskrá
Jón Torfason. *Þingeyrar*, óprentað handrit.

Þingeyrar 144733 169-92
Sérheiti: Blakkshús
Hlutverk: Útihús
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið

Staðhættir
Í óútgefnu riti Jóns Torfasonar eru nefnd þessi útihús: „Í áðurnefndum skýrslum Olsenanna koma fyrir nöfn á ýmsum útihúsum því nákvæmlega er tíundað hve mikið hey fór í tóftir á hverjum stað. Þarna eru nefnd Heimahús, Stóra- og Litla-Miðhús, Syðra- og Ytrahús, Blakkshús, Lambhús, Nýjuhús, Stóra-Sauðhús og Valhöll en einnig heygarður og Draugatóft og var það að líkindum þar sem Sveinn Sveinsson reyndi að vekja upp drauginn sællar minningar" (JT,81).
Heimildaskrá
Jón Torfason. *Þingeyrar*, óprentað handrit.

Þingeyrar 144733 169-93
Sérheiti: Lambhús
Hlutverk: Útihús
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið

Staðhættir

Í óútgefnu riti Jóns Torfasonar eru nefnd þessi útihús: „Í áðurnefndum skýrslum Olsenanna koma fyrir nöfn á ýmsum útihúsum því nákvæmlega er tíundað hve mikið hey fór í tóftir á hverjum stað. Þarna eru nefnd Heimahús, Stóra- og Litla-Miðhús, Syðra- og Ytrahús, Blakkshús, Lambhús, Nýjuhús, Stóra-Sauðhús og Valhöll en einnig heygarður og Draugatóft og var það að líkindum þar sem Sveinn Sveinsson reyndi að vekja upp drauginn sællar minningar" (JT,81).

Heimildaskrá

Jón Torfason. *Þingeyrar,* óprentað handrit.

Þingeyrar 144733 169-94

Sérheiti: Nýjuhús
Hlutverk: Útihús
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið

Staðhættir

Í óútgefnu riti Jóns Torfasonar eru nefnd þessi útihús: „Í áðurnefndum skýrslum Olsenanna koma fyrir nöfn á ýmsum útihúsum því nákvæmlega er tíundað hve mikið hey fór í tóftir á hverjum stað. Þarna eru nefnd Heimahús, Stóra- og Litla-Miðhús, Syðra- og Ytrahús, Blakkshús, Lambhús, Nýjuhús, Stóra-Sauðhús og Valhöll en einnig heygarður og Draugatóft og var það að líkindum þar sem Sveinn Sveinsson reyndi að vekja upp drauginn sællar minningar" (JT,81).

Heimildaskrá

Jón Torfason. *Þingeyrar,* óprentað handrit.

Þingeyrar 144733 169-95

Sérheiti: Stóra-Sauðhús
Hlutverk: Útihús
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið

Staðhættir

Í óútgefnu riti Jóns Torfasonar eru nefnd þessi útihús: „Í áðurnefndum skýrslum Olsenanna koma fyrir nöfn á ýmsum útihúsum því nákvæmlega er tíundað hve mikið hey fór í tóftir á hverjum stað. Þarna eru nefnd Heimahús, Stóra- og Litla-Miðhús, Syðra- og Ytrahús, Blakkshús, Lambhús, Nýjuhús, Stóra-Sauðhús og Valhöll en einnig heygarður og Draugatóft og var það að líkindum þar sem Sveinn Sveinsson reyndi að vekja upp drauginn sællar minningar" (JT,81).

Heimildaskrá

Jón Torfason. *Þingeyrar,* óprentað handrit.

Þingeyrar 144733 169-96

Sérheiti: Draugatóft
Hlutverk: Óþekkt
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið

Staðhættir

Í óútgefnu riti Jóns Torfasonar eru nefnd þessi útihús: „Í áðurnefndum skýrslum Olsenanna koma fyrir nöfn á ýmsum útihúsum því nákvæmlega er tíundað hve mikið hey fór í tóftir á

hverjum stað. Þarna eru nefnd Heimahús, Stóra- og Litla-Miðhús, Syðra- og Ytrahús, Blakkshús, Lambhús, Nýjuhús, Stóra-Sauðhús og Valhöll en einnig heygarður og Draugatóft og var það að líkindum þar sem Sveinn Sveinsson reyndi að vekja upp drauginn sællar minningar" (JT,81).

Heimildaskrá

Jón Torfason. *Þingeyrar*, óprentað handrit.

Þingeyrar 144733 169-97

Hlutverk: Heygarður
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið

Staðhættir

Í óútgefnu riti Jóns Torfasonar eru nefnd þessi útihús: „Í áðurnefndum skýrslum Olsenanna koma fyrir nöfn á ýmsum útihúsum því nákvæmlega er tíundað hve mikið hey fór í tóftir á hverjum stað. Þarna eru nefnd Heimahús, Stóra- og Litla-Miðhús, Syðra- og Ytrahús, Blakkshús, Lambhús, Nýjuhús, Stóra-Sauðhús og Valhöll en einnig heygarður og Draugatóft og var það að líkindum þar sem Sveinn Sveinsson reyndi að vekja upp drauginn sællar minningar" (JT,81).

Heimildaskrá

Jón Torfason. *Þingeyrar*, óprentað handrit.

Þingeyrar 144733 169-112

Hlutverk: Búðir (hér er skráð eftir teikningu Brynjúlfs af þingstaðnum 1894)
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir

Brynjúlfur Jónsson rannsakaði Þingeyrar tvisvar, fyrst árið 1894 og síðan 1905 taldi að þingstaðurinn hafi verið þar sem bærinn á Þingeyrum var síðar reistur. Brynjúlfur taldi hringlaga tóft í túni, sem Sigurður Vigfússon hafði nefnt sem hugsanlega hestarétt (1888-1892) vera dómhring og hann sá einnig tóftir í túninu sem honum þótti líkar búðartóftum á öðrum fornum þingstöðum...: „En næstum þóttist jeg fá fullvissu, er jeg sá, til og frá um suður- og vesturtúnið, mikinn fjölda af stórum fornum tóftum, sem eru, sumar hverjar, allglöggvar, og merkilega líkar búðatóftum á fornum þingstöðum. Eru þær flestar nálega 8 faðma langar og 4 faðma breiðar, háar og veggjadigrar og nær fullar innan, svo að eins sjer bolla ofan í. Hinar glöggustu eru raunar ekki fleiri en 8-10; en svo eru margar óglöggvari, þó auðsjáanlega af sama tagi, en þjettara settar saman" (BJ, 8-9). Þegar Brynjúlfur Jónsson (1905) kom að Þingeyrum 11 árum síðar hafði að mestu verið sléttað úr þeim tóftum sem áður hefur verið getið og aðeins ein tóft var eftir: „Á suðausturtúninu er nú einungis 1 tóft eftir, sem minnir á búðatóftir, t.a.m. á Þingskálum og Leiðvelli. Þó sést enn, að þar hafa verið fleiri slíkar búðir í röð. Nú eru þær aðeins útsléttaðir balar, sumir þó með laut eftir endilöngu, en á sumum sést hún ekki. Er mikið af slíkum bölum á suður- og vesturtúninu, og er auðséð að allir þeir balar eru útsléttaðar tóftir" (BJ, 25-27).
Samkvæmt korti Brynjúlfs eru 3 búðartóftir suðaustur undir Hlaðbrekkunni og er aðeins ein þeirra enn standandi (sjá nr. 144733 169-112).

Lýsing

Fannst ekki við skráningu í ágúst 2005.

Heimildaskrá

Brynjúlfur Jónsson (1906). *Rannsókn í Norðurlandi sumarið 1905*. Í Árbók Hins Íslenzka Fornleifafélags 1906. Reykjavík: Ísafoldarprentsmiðja, bls. 3-27.
Brynjúlfur Jónsson (1906). *Rannsókn sögustaða í vesturhluta Húnavatnssýslu sumarið 1894*. Í Árbók Hins Íslenzka Fornleifafélags 1895. Reykjavík: Ísafoldarprentsmiðja, bls. 1-22.

Þingeyrar 144733 169-113
Hlutverk: Búðir (hér er skráð eftir teikningu Brynjúlfs af þingstaðnum 1894)
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Brynjúlfur Jónsson rannsakaði Þingeyrar tvisvar, fyrst árið 1894 og síðan 1905 taldi að þingstaðurinn hafi verið þar sem bærinn á Þingeyrum var síðar reistur. Brynjúlfur taldi hringlaga tóft í túni, sem Sigurður Vigfússon hafði nefnt sem hugsanlega hestarétt (1888-1892) vera dómhring og hann sá einnig tóftir í túninu sem honum þótti líkar búðartóftum á öðrum fornum þingstöðum...” (BJ, 8-9).
Samkvæmt korti Brynjúlfs eru 3 búðartóftir suðaustur undir Hlaðbrekkunni og er aðeins ein þeirra enn standandi (sjá nr. 144733 169-112).
Lýsing
Fannst ekki við skráningu í ágúst 2005.
Heimildaskrá
Brynjúlfur Jónsson (1906). *Rannsókn í Norðurlandi sumarið 1905*. Í Árbók Hins Íslenzka Fornleifafélags 1906. Reykjavík: Ísafoldarprentsmiðja, bls. 3-27.

Þingeyrar 144733 169-114
Hlutverk: Búðir (hér er skráð eftir teikningu Brynjúlfs af þingstaðnum 1894)
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Brynjúlfur Jónsson rannsakaði Þingeyrar tvisvar, fyrst árið 1894 og síðan 1905 taldi að þingstaðurinn hafi verið þar sem bærinn á Þingeyrum var síðar reistur. Brynjúlfur taldi hringlaga tóft í túni, sem Sigurður Vigfússon hafði nefnt sem hugsanlega hestarétt (1888-1892) vera dómhring og hann sá einnig tóftir í túninu sem honum þótti líkar búðartóftum á öðrum fornum þingstöðum...”(BJ, 8-9).
Samkvæmt korti Brynjúlfs eru 2 búðartóftir austan við kirkjuna.
Lýsing
Fannst ekki við skráningu í ágúst 2005.
Heimildaskrá
Brynjúlfur Jónsson (1906). *Rannsókn í Norðurlandi sumarið 1905*. Í Árbók Hins Íslenzka Fornleifafélags 1906. Reykjavík: Ísafoldarprentsmiðja, bls. 3-27.

Þingeyrar 144733 169-115
Hlutverk: Búðir (hér er skráð eftir teikningu Brynjúlfs af þingstaðnum 1894)
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið

Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Brynjúlfur Jónsson rannsakaði Þingeyrar tvisvar, fyrst árið 1894 og síðan 1905 taldi að þingstaðurinn hafi verið þar sem bærinn á Þingeyrum var síðar reistur. Brynjúlfur taldi hringlaga tóft í túni, sem Sigurður Vigfússon hafði nefnt sem hugsanlega hestarétt (1888-1892) vera dómhring og hann sá einnig tóftir í túninu sem honum þótti líkar búðartóftum á öðrum fornum þingstöðum (BJ, 8-9). Samkvæmt korti Brynjúlfs eru 2 búðartóftir austan við kirkjuna.
Lýsing
Fannst ekki við skráningu í ágúst 2005.
Heimildaskrá
Brynjúlfur Jónsson (1906). *Rannsókn í Norðurlandi sumarið 1905*. Í Árbók Hins Íslenzka Fornleifafélags 1906. Reykjavík: Ísafoldarprentsmiðja, bls. 3-27.

Þingeyrar 144733 169-116
Hlutverk: Búðir (hér er skráð eftir teikningu Brynjúlfs af þingstaðnum 1894)
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Brynjúlfur Jónsson rannsakaði Þingeyrar tvisvar, fyrst árið 1894 og síðan 1905 taldi að þingstaðurinn hafi verið þar sem bærinn á Þingeyrum var síðar reistur. Brynjúlfur taldi hringlaga tóft í túni, sem Sigurður Vigfússon hafði nefnt sem hugsanlega hestarétt (1888-1892) vera dómhring og hann sá einnig tóftir í túninu sem honum þótti líkar búðartóftum á öðrum fornum þingstöðum...”(BJ, 8-9).
Samkvæmt korti Brynjúlfs eru 2 búðartóftir norðaustur af gerðinu/görðunum (skráð nr. 3).
Lýsing
Fannst ekki við skráningu í ágúst 2005.
Heimildaskrá
Brynjúlfur Jónsson (1906). *Rannsókn í Norðurlandi sumarið 1905*. Í Árbók Hins Íslenzka Fornleifafélags 1906. Reykjavík: Ísafoldarprentsmiðja, bls. 3-27.

Þingeyrar 144733 169-117
Hlutverk: Búðir (hér er skráð eftir teikningu Brynjúlfs af þingstaðnum 1894)
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Brynjúlfur Jónsson rannsakaði Þingeyrar tvisvar, fyrst árið 1894 og síðan 1905 taldi að þingstaðurinn hafi verið þar sem bærinn á Þingeyrum var síðar reistur. Brynjúlfur taldi hringlaga tóft í túni, sem Sigurður Vigfússon hafði nefnt sem hugsanlega hestarétt (1888-1892) vera dómhring og hann sá einnig tóftir í túninu sem honum þótti líkar búðartóftum á öðrum fornum þingstöðum...”(BJ, 8-9).
Samkvæmt korti Brynjúlfs eru 2 búðartóftir norðaustur af gerðinu/görðunum (skráð nr. 3).

Lýsing
Fannst ekki við skráningu í ágúst 2005.
Heimildaskrá
Brynjúlfur Jónsson (1906). *Rannsókn í Norðurlandi sumarið 1905*. Í Árbók Hins Íslenzka Fornleifafélags 1906. Reykjavík: Ísafoldarprentsmiðja, bls. 3-27.

Þingeyrar 144733 169-118
Hlutverk: Búðir (hér er skráð eftir teikningu Brynjúlfs af þingstaðnum 1894)
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Brynjúlfur Jónsson rannsakaði Þingeyrar tvisvar, fyrst árið 1894 og síðan 1905 taldi að þingstaðurinn hafi verið þar sem bærinn á Þingeyrum var síðar reistur. Brynjúlfur taldi hringlaga tóft í túni, sem Sigurður Vigfússon hafði nefnt sem hugsanlega hestarétt (1888-1892) vera dómhring og hann sá einnig tóftir í túninu sem honum þótti líkar búðartóftum á öðrum fornum þingstöðum...”(BJ, 8-9).
Samkvæmt korti Brynjúlfs eru 13 búðartóftir vestan heimreiðarinnar og að garðinum (skráður nr. 3). Vestast liggja 5 búðir í norðuraustur/suðvestur stefnu.
Lýsing
Fannst ekki við skráningu í ágúst 2005 en á loftmynd sér fyrir hringlaga tóftum í túninu austur af bænum.
Heimildaskrá
Brynjúlfur Jónsson (1906). *Rannsókn í Norðurlandi sumarið 1905*. Í Árbók Hins Íslenzka Fornleifafélags 1906. Reykjavík: Ísafoldarprentsmiðja, bls. 3-27.

Þingeyrar 144733 169-119
Hlutverk: Búðir (hér er skráð eftir teikningu Brynjúlfs af þingstaðnum 1894)
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Brynjúlfur Jónsson rannsakaði Þingeyrar tvisvar, fyrst árið 1894 og síðan 1905 taldi að þingstaðurinn hafi verið þar sem bærinn á Þingeyrum var síðar reistur. Brynjúlfur taldi hringlaga tóft í túni, sem Sigurður Vigfússon hafði nefnt sem hugsanlega hestarétt (1888-1892) vera dómhring og hann sá einnig tóftir í túninu sem honum þótti líkar búðartóftum á öðrum fornum þingstöðum...”(BJ, 8-9).
Samkvæmt korti Brynjúlfs eru 13 búðartóftir vestan heimreiðarinnar og að garðinum (skráður nr. 3). Vestast liggja 5 búðir í norðuraustur/suðvestur stefnu.
Lýsing
Fannst ekki við skráningu í ágúst 2005 en á loftmynd sér fyrir hringlaga tóftum í túninu austur af bænum.
Heimildaskrá
Brynjúlfur Jónsson (1906). *Rannsókn í Norðurlandi sumarið 1905*. Í Árbók Hins Íslenzka Fornleifafélags 1906. Reykjavík: Ísafoldarprentsmiðja, bls. 3-27.

Þingeyrar 144733 169-120
Hlutverk: Búðir (hér er skráð eftir teikningu Brynjúlfs af þingstaðnum 1894)
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar
Staðhættir
Brynjúlfur Jónsson rannsakaði Þingeyrar tvisvar, fyrst árið 1894 og síðan 1905 taldi að þingstaðurinn hafi verið þar sem bærinn á Þingeyrum var síðar reistur. Brynjúlfur taldi hringlaga tóft í túni, sem Sigurður Vigfússon hafði nefnt sem hugsanlega hestarétt (1888-1892) vera dómhring og hann sá einnig tóftir í túninu sem honum þótti líkar búðartóftum á öðrum fornum þingstöðum...”(BJ, 8-9).
Samkvæmt korti Brynjúlfs eru 13 búðartóftir vestan heimreiðarinnar og að garðinum (skráður nr. 3). Vestast liggja 5 búðir í norðuraustur/suðvestur stefnu.
Lýsing
Fannst ekki við skráningu í ágúst 2005 en á loftmynd sér fyrir hringlaga tóftum í túninu austur af bænum.
Heimildaskrá
Brynjúlfur Jónsson (1906). *Rannsókn í Norðurlandi sumarið 1905*. Í Árbók Hins Íslenzka Fornleifafélags 1906. Reykjavík: Ísafoldarprentsmiðja, bls. 3-27.

Þingeyrar 144733 169-121
Hlutverk: Búðir (hér er skráð eftir teikningu Brynjúlfs af þingstaðnum 1894)
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Brynjúlfur Jónsson rannsakaði Þingeyrar tvisvar, fyrst árið 1894 og síðan 1905 taldi að þingstaðurinn hafi verið þar sem bærinn á Þingeyrum var síðar reistur. Brynjúlfur taldi hringlaga tóft í túni, sem Sigurður Vigfússon hafði nefnt sem hugsanlega hestarétt (1888-1892) vera dómhring og hann sá einnig tóftir í túninu sem honum þótti líkar búðartóftum á öðrum fornum þingstöðum...”(BJ, 8-9).
Samkvæmt korti Brynjúlfs eru 13 búðartóftir vestan heimreiðarinnar og að garðinum (skráður nr. 3). Vestast liggja 5 búðir í norðuraustur/suðvestur stefnu.
Lýsing
Fannst ekki við skráningu í ágúst 2005 en á loftmynd sér fyrir hringlaga tóftum í túninu austur af bænum.
Heimildaskrá
Brynjúlfur Jónsson (1906). *Rannsókn í Norðurlandi sumarið 1905*. Í Árbók Hins Íslenzka Fornleifafélags 1906. Reykjavík: Ísafoldarprentsmiðja, bls. 3-27.

Þingeyrar 144733 169-122
Hlutverk: Búðir (hér er skráð eftir teikningu Brynjúlfs af þingstaðnum 1894)
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir

Brynjúlfur Jónsson rannsakaði Þingeyrar tvisvar, fyrst árið 1894 og síðan 1905 taldi að þingstaðurinn hafi verið þar sem bærinn á Þingeyrum var síðar reistur. Brynjúlfur taldi hringlaga tóft í túni, sem Sigurður Vigfússon hafði nefnt sem hugsanlega hestarétt (1888-1892) vera dómhring og hann sá einnig tóftir í túninu sem honum þótti líkar búðartóftum á öðrum fornum þingstöðum...”(BJ, 8-9).
Samkvæmt korti Brynjúlfs eru 13 búðartóftir vestan heimreiðarinnar og að garðinum (skráður nr. 3). Vestast liggja 5 búðir í norðuraustur/suðvestur stefnu.

Lýsing

Fannst ekki við skráningu í ágúst 2005 en á loftmynd sér fyrir hringlaga tóftum í túninu austur af bænum.

Heimildaskrá

Brynjúlfur Jónsson (1906). *Rannsókn í Norðurlandi sumarið 1905*. Í Árbók Hins Íslenzka Fornleifafélags 1906. Reykjavík: Ísafoldarprentsmiðja, bls. 3-27.

Þingeyrar 144733 169-123

Hlutverk: Búðir (hér er skráð eftir teikningu Brynjúlfs af þingstaðnum 1894)
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir

Brynjúlfur Jónsson rannsakaði Þingeyrar tvisvar, fyrst árið 1894 og síðan 1905 taldi að þingstaðurinn hafi verið þar sem bærinn á Þingeyrum var síðar reistur. Brynjúlfur taldi hringlaga tóft í túni, sem Sigurður Vigfússon hafði nefnt sem hugsanlega hestarétt (1888-1892) vera dómhring og hann sá einnig tóftir í túninu sem honum þótti líkar búðartóftum á öðrum fornum þingstöðum...”(BJ, 8-9).
Samkvæmt korti Samkvæmt korti Brynjúlfs eru 13 búðartóftir vestan heimreiðarinnar og að garðinum (skráður nr. 3). Vestast liggja 5 búðir í norðuraustur/suðvestur stefnu. Þar sunnan við er önnur röð búðatófta sem einnig liggur norðaustur/suðvestur.

Lýsing

Fannst ekki við skráningu í ágúst 2005 en á loftmynd sér fyrir hringlaga tóftum í túninu austur af bænum.

Heimildaskrá

Brynjúlfur Jónsson (1906). *Rannsókn í Norðurlandi sumarið 1905*. Í Árbók Hins Íslenzka Fornleifafélags 1906. Reykjavík: Ísafoldarprentsmiðja, bls. 3-27.

Þingeyrar 144733 169-124

Hlutverk: Búðir (hér er skráð eftir teikningu Brynjúlfs af þingstaðnum 1894)
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir

Brynjúlfur Jónsson rannsakaði Þingeyrar tvisvar, fyrst árið 1894 og síðan 1905 taldi að þingstaðurinn hafi verið þar sem bærinn á Þingeyrum var síðar reistur. Brynjúlfur taldi hringlaga tóft í túni, sem Sigurður Vigfússon hafði nefnt sem hugsanlega hestarétt (1888-1892) vera dómhring og hann sá einnig tóftir í túninu sem honum þótti líkar búðartóftum á

öðrum fornum þingstöðum...”(BJ, 8-9).
Samkvæmt korti Samkvæmt korti Brynjúlfs eru 13 búðartóftir vestan heimreiðarinnar og að garðinum (skráður nr. 3). Vestast liggja 5 búðir í norðuraustur/suðvestur stefnu. Þar sunnan við er önnur röð búðatófta sem einnig liggur norðaustur/suðvestur.

Lýsing

Fannst ekki við skráningu í ágúst 2005 en á loftmynd sér fyrir hringlaga tóftum í túninu austur af bænum.

Heimildaskrá

Brynjúlfur Jónsson (1906). *Rannsókn í Norðurlandi sumarið 1905*. Í Árbók Hins Íslenzka Fornleifafélags 1906. Reykjavík: Ísafoldarprentsmiðja, bls. 3-27.

Þingeyrar 144733 169-125

Hlutverk: Búðir (hér er skráð eftir teikningu Brynjúlfs af þingstaðnum 1894)
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir

Brynjúlfur Jónsson rannsakaði Þingeyrar tvisvar, fyrst árið 1894 og síðan 1905 taldi að þingstaðurinn hafi verið þar sem bærinn á Þingeyrum var síðar reistur. Brynjúlfur taldi hringlaga tóft í túni, sem Sigurður Vigfússon hafði nefnt sem hugsanlega hestarétt (1888-1892) vera dómhring og hann sá einnig tóftir í túninu sem honum þótti líkar búðartóftum á öðrum fornum þingstöðum...”(BJ, 8-9).
Samkvæmt korti Samkvæmt korti Brynjúlfs eru 13 búðartóftir vestan heimreiðarinnar og að garðinum (skráður nr. 3). Vestast liggja 5 búðir í norðuraustur/suðvestur stefnu. Þar sunnan við er önnur röð búðatófta sem einnig liggur norðaustur/suðvestur.

Lýsing

Fannst ekki við skráningu í ágúst 2005 en á loftmynd sér fyrir hringlaga tóftum í túninu austur af bænum.

Heimildaskrá

Brynjúlfur Jónsson (1906). *Rannsókn í Norðurlandi sumarið 1905*. Í Árbók Hins Íslenzka Fornleifafélags 1906. Reykjavík: Ísafoldarprentsmiðja, bls. 3-27.

Þingeyrar 144733 169-126

Hlutverk: Búðir (hér er skráð eftir teikningu Brynjúlfs af þingstaðnum 1894)
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir

Brynjúlfur Jónsson rannsakaði Þingeyrar tvisvar, fyrst árið 1894 og síðan 1905 taldi að þingstaðurinn hafi verið þar sem bærinn á Þingeyrum var síðar reistur. Brynjúlfur taldi hringlaga tóft í túni, sem Sigurður Vigfússon hafði nefnt sem hugsanlega hestarétt (1888-1892) vera dómhring og hann sá einnig tóftir í túninu sem honum þótti líkar búðartóftum á öðrum fornum þingstöðum...”(BJ, 8-9).
Samkvæmt korti Samkvæmt korti Brynjúlfs eru 13 búðartóftir vestan heimreiðarinnar og að garðinum (skráður nr. 3). Vestast liggja 5 búðir í norðuraustur/suðvestur stefnu. Þar sunnan við er önnur röð búðatófta sem einnig liggur norðaustur/suðvestur.

Lýsing
Fannst ekki við skráningu í ágúst 2005 en á loftmynd sér fyrir hringlaga tóftum í túninu austur af bænum.
Heimildaskrá
Brynjúlfur Jónsson (1906). *Rannsókn í Norðurlandi sumarið 1905*. Í Árbók Hins Íslenzka Fornleifafélags 1906. Reykjavík: Ísafoldarprentsmiðja, bls. 3-27.

Þingeyrar 144733 169-127
Hlutverk: Búðir (hér er skráð eftir teikningu Brynjúlfs af þingstaðnum 1894)
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Brynjúlfur Jónsson rannsakaði Þingeyrar tvisvar, fyrst árið 1894 og síðan 1905 taldi að þingstaðurinn hafi verið þar sem bærinn á Þingeyrum var síðar reistur. Brynjúlfur taldi hringlaga tóft í túni, sem Sigurður Vigfússon hafði nefnt sem hugsanlega hestarétt (1888-1892) vera dómhring og hann sá einnig tóftir í túninu sem honum þótti líkar búðartóftum á öðrum fornum þingstöðum...”(BJ, 8-9).
Samkvæmt korti Samkvæmt korti Brynjúlfs eru 13 búðartóftir vestan heimreiðarinnar og að garðinum (skráður nr. 3). Vestast liggja 5 búðir í norðuraustur/suðvestur stefnu. Þar sunnan við er önnur röð búðatófta sem einnig liggur norðaustur/suðvestur. Enn sunnar er röð fjögurra búðatófta
Lýsing
Fannst ekki við skráningu í ágúst 2005 en á loftmynd sér fyrir hringlaga tóftum í túninu austur af bænum.
Heimildaskrá
Brynjúlfur Jónsson (1906). *Rannsókn í Norðurlandi sumarið 1905*. Í Árbók Hins Íslenzka Fornleifafélags 1906. Reykjavík: Ísafoldarprentsmiðja, bls. 3-27.

Þingeyrar 144733 169-128
Hlutverk: Búðir (hér er skráð eftir teikningu Brynjúlfs af þingstaðnum 1894)
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Brynjúlfur Jónsson rannsakaði Þingeyrar tvisvar, fyrst árið 1894 og síðan 1905 taldi að þingstaðurinn hafi verið þar sem bærinn á Þingeyrum var síðar reistur. Brynjúlfur taldi hringlaga tóft í túni, sem Sigurður Vigfússon hafði nefnt sem hugsanlega hestarétt (1888-1892) vera dómhring og hann sá einnig tóftir í túninu sem honum þótti líkar búðartóftum á öðrum fornum þingstöðum...”(BJ, 8-9).
Samkvæmt korti Samkvæmt korti Brynjúlfs eru 13 búðartóftir vestan heimreiðarinnar og að garðinum (skráður nr. 3). Vestast liggja 5 búðir í norðuraustur/suðvestur stefnu. Þar sunnan við er önnur röð búðatófta sem einnig liggur norðaustur/suðvestur. Enn sunnar er röð fjögurra búðatófta
Lýsing
Fannst ekki við skráningu í ágúst 2005 en á loftmynd sér fyrir hringlaga tóftum í túninu

austur af bænum.
Heimildaskrá
Brynjúlfur Jónsson (1906). *Rannsókn í Norðurlandi sumarið 1905*. Í Árbók Hins Íslenzka Fornleifafélags 1906. Reykjavík: Ísafoldarprentsmiðja, bls. 3-27.

Þingeyrar 144733 169-129
Hlutverk: Búðir (hér er skráð eftir teikningu Brynjúlfs af þingstaðnum 1894)
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Brynjúlfur Jónsson rannsakaði Þingeyrar tvisvar, fyrst árið 1894 og síðan 1905 taldi að þingstaðurinn hafi verið þar sem bærinn á Þingeyrum var síðar reistur. Brynjúlfur taldi hringlaga tóft í túni, sem Sigurður Vigfússon hafði nefnt sem hugsanlega hestarétt (1888-1892) vera dómhring og hann sá einnig tóftir í túninu sem honum þótti líkar búðartóftum á öðrum fornum þingstöðum...”(BJ, 8-9).
Samkvæmt korti Samkvæmt korti Brynjúlfs eru 13 búðartóftir vestan heimreiðarinnar og að garðinum (skráður nr. 3). Vestast liggja 5 búðir í norðuraustur/suðvestur stefnu. Þar sunnan við er önnur röð búðatófta sem einnig liggur norðaustur/suðvestur. Enn sunnar er röð fjögurra búðatófta
Lýsing
Fannst ekki við skráningu í ágúst 2005 en á loftmynd sér fyrir hringlaga tóftum í túninu austur af bænum.
Heimildaskrá
Brynjúlfur Jónsson (1906). *Rannsókn í Norðurlandi sumarið 1905*. Í Árbók Hins Íslenzka Fornleifafélags 1906. Reykjavík: Ísafoldarprentsmiðja, bls. 3-27.

Þingeyrar 144733 169-130
Hlutverk: Búðir (hér er skráð eftir teikningu Brynjúlfs af þingstaðnum 1894)
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Brynjúlfur Jónsson rannsakaði Þingeyrar tvisvar, fyrst árið 1894 og síðan 1905 taldi að þingstaðurinn hafi verið þar sem bærinn á Þingeyrum var síðar reistur. Brynjúlfur taldi hringlaga tóft í túni, sem Sigurður Vigfússon hafði nefnt sem hugsanlega hestarétt (1888-1892) vera dómhring og hann sá einnig tóftir í túninu sem honum þótti líkar búðartóftum á öðrum fornum þingstöðum...”(BJ, 8-9).
Samkvæmt korti Brynjúlfs eru 13 búðartóftir vestan heimreiðarinnar og að garðinum (skráður nr. 3). Vestast liggja 5 búðir í norðuraustur/suðvestur stefnu. Þar sunnan við er önnur röð búðatófta sem einnig liggur norðaustur/suðvestur. Enn sunnar er röð fjögurra búðatófta
Lýsing
Fannst ekki við skráningu í ágúst 2005 en á loftmynd sér fyrir hringlaga tóftum í túninu austur af bænum.
Heimildaskrá
Brynjúlfur Jónsson (1906). *Rannsókn í Norðurlandi sumarið 1905*. Í Árbók Hins Íslenzka

Fornleifafélags 1906. Reykjavík: Ísafoldarprentsmiðja, bls. 3-27.

Þingeyrar 144733 169-131
Hlutverk: Óþekkt
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Á korti Brynjúlf Jónssonar af Þingeyrum eru merktar nýlegar tóftir (merkt nr. 11) í jaðri túnsins norður af gerðinu og görðunum (skráð nr. 3).
Lýsing
Fannst ekki við skráningu í ágúst 2005.
Heimildaskrá
Brynjúlfur Jónsson (1906). *Rannsókn sögustaða í vesturhluta Húnavatnssýslu sumarið 1894*. Í Árbók Hins Íslenzka Fornleifafélags 1895. Reykjavík: Ísafoldarprentsmiðja, bls. 1-22.

Þingeyrar 144733 169-132
Hlutverk: Útihús
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Á korti Brynjúlf Jónssonar af Þingeyrum er útihús (10) suður undir hlaðbrekkunni.
Lýsing
Fannst ekki við skráningu í ágúst 2005.
Heimildaskrá
Brynjúlfur Jónsson (1906). *Rannsókn sögustaða í vesturhluta Húnavatnssýslu sumarið 1894*. Í Árbók Hins Íslenzka Fornleifafélags 1895. Reykjavík: Ísafoldarprentsmiðja, bls. 1-22.

Þingeyrar 144733 169-132
Hlutverk: Óþekkt
Tegund: Heimild
Ástand: Horfið
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Á korti Brynjúlf Jónssonar af Þingeyrum er útihús (14) suður undir hlaðbrekkunni, austan við stíg sem liggur frá fjósi (nr. 18).
Lýsing
Fannst ekki við skráningu í ágúst 2005.
Heimildaskrá
Brynjúlfur Jónsson (1906). *Rannsókn sögustaða í vesturhluta Húnavatnssýslu sumarið 1894*. Í Árbók Hins Íslenzka Fornleifafélags 1895. Reykjavík: Ísafoldarprentsmiðja, bls. 1-22.

Hér fylgir skráning yfir Þingeyrasel sem var selstaða frá Þingeyrum en auk þess var búið þar við og við.

Þingeyrasels er fyrst getið í jarðabók Árna og Páls en þar segir um selið: „Selstöðu á klaustrið undir Víðidalsfjalli ut supra, þar sem heitir þíngeyrasel” (JÁM, 249).
Í örnefnaskrá Daða Davíðssonar segir svo um selið„Þingeyrarsel stendur við lækinn á norður bakkanum. Er hátt barð rétt fyrir ofan selið, þar fellur lækurinn í foss fram af barðinu og svo rétt sunnan við selvegginn. Það er engin sögn um, hvenær selið hefur verið byggt eða hver hafi byggt það fyrst, en svo hefur það verið í brúki í fjölda ára, bæði vetur og sumar, því það var búið í því á veturna, líka og voru margir, sem bjuggu þar, ár og ár, en seinast fór það í eyði 1930. Þá var seinast bóndi þar Níels Sveinsson, sem hrapaði fram af klettum í Melrakkadalsdalnum 22. október, síðan hefur ekki verið búið í selinu” (ÖDD, 7O)

Í bók Páls Kolka Föðurtúni segir: „Þar stendur [í sellandi Þingeyrarsels í hlíðum Víðidalsfjalls] Þingeyrasel við Svínadalsá, eina þverá Gljúfurár, og var búið í því öðru hvoru” og síðar segir einnig: „Þingeyrasel er í manntölum frá tíð Ólsenanna kallað Búfótur. Það hefur verið í eyði síðan 1930, er Níels Sveinsson bóndi þar hrapaði til bana í Melrakkadal”(PK, 226).

Heimildaskrá

Daði Davíðsson. Örnefni í Víðidalsfjalli, í austurhlíð fjallsins. Örnefnastofnun Íslands.
P.V.G. Kolka (1950). *Föðurtún*. Reykjavík: P.V.G. Kolka.
Árni Magnússon og Páll Vídalín (1926). *Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns*, áttunda bindi. Kaupmannahöfn: Hið íslenska fræðafjelag.

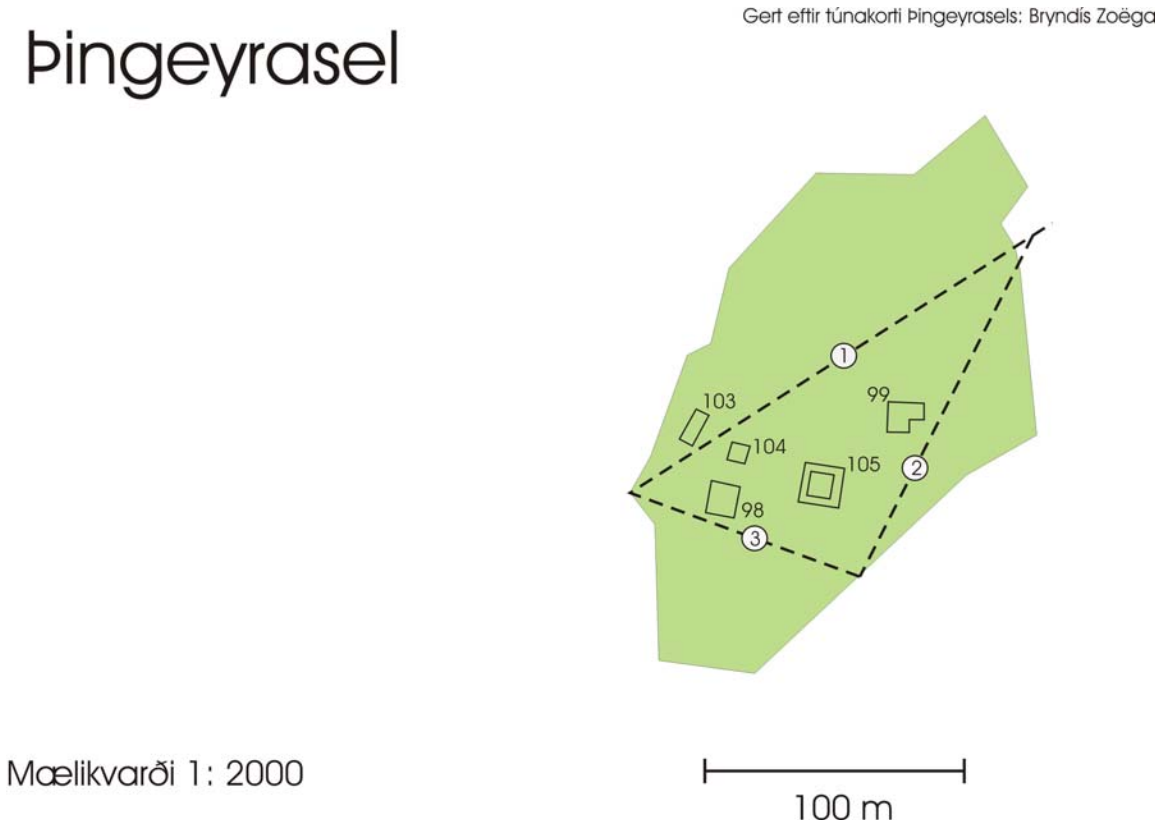

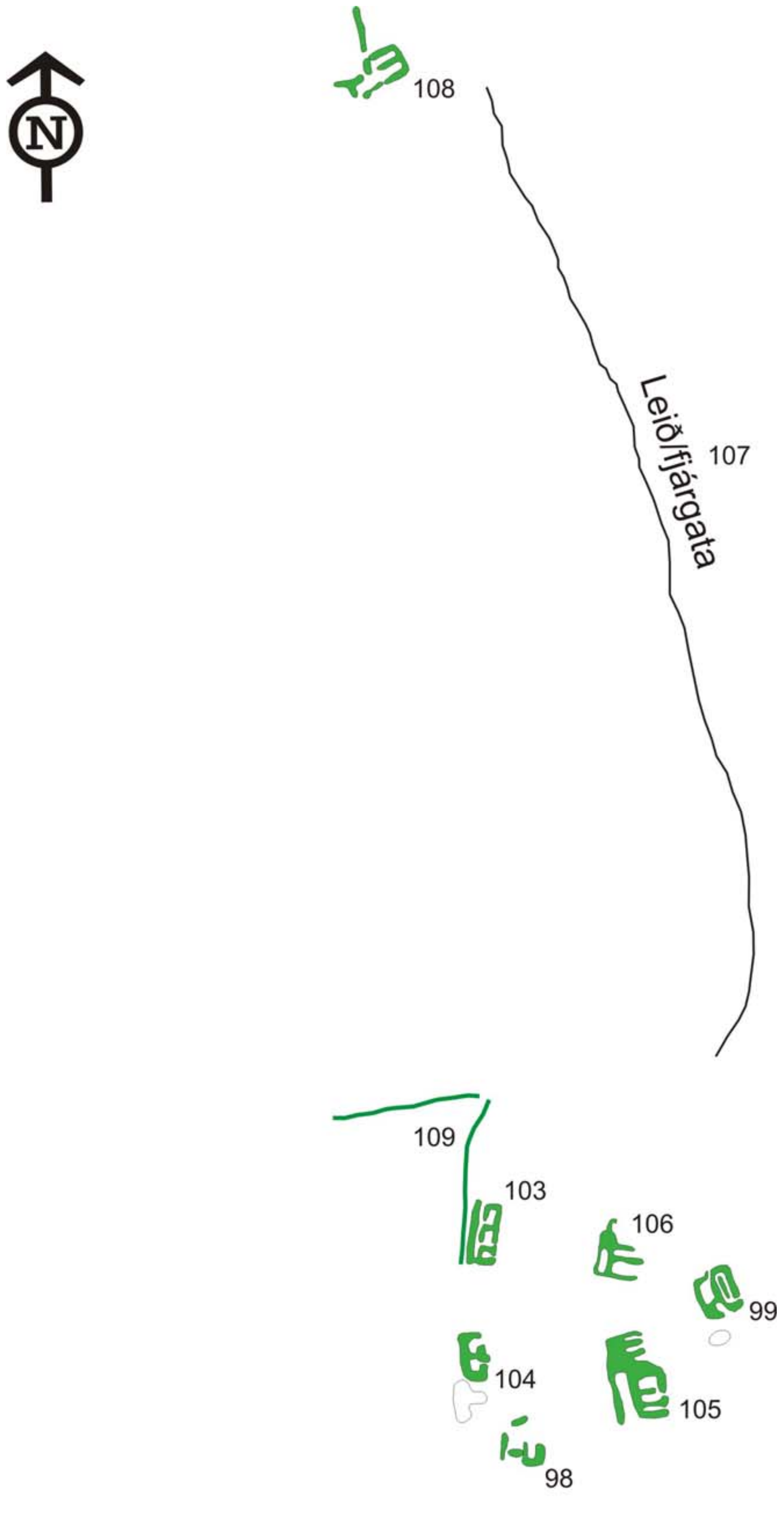
N
108
Leið/fjárgata
107
109
103
106
99
104
105
98
102
101
100
15 m

Þingeyrar 144733 169-98

24. Mynd. Bæjartóft á Þingeyraseli, Horft til suðvestur. Ljósm. BZ.

Sérheiti: Þingeyrasel/Búfótur
Hlutverk: Sel/Bústaður
Tegund: Tóft
Staðsetning: X: 434860,607 Y: 544930,011
Lengd:10
Breidd: 13
Ástand: Gott
Hættumat: Lítil hætta

Staðhættir

Í örnefnaskrá Daða Davíðssonar segir frá seli: „Þingeyrarsel stendur við lækinn á norður bakkanum. Er hátt barð rétt fyrir ofan selið, þar fellur lækurinn í foss fram af barðinu og svo rétt sunnan við selvegginn. Það er engin sögn um, hvenær selið hefur verið byggt eða hver hafi byggt það fyrst, en svo hefur það verið í brúki í fjölda ára, bæði vetur og sumar, því það var búið í því á veturna, líka og voru margir, sem bjuggu þar, ár og ár, en seinast fór það í eyði 1930. Þá var seinast bóndi þar Níels Sveinsson, sem hrapaði fram af klettum í Melrakkadalsdalnum 22. október, síðan hefur ekki verið búið í selinu”, síðar segir: „Túnkragi var niður frá bænum og þar voru líka fjárhús. Selið er nokkuð langt frá Gljúfuránni, fyrir ofan melhóla sem eru niður við ána, út og niður frá selinu” (ÖDD, 7). Í annarri örnefnaskrá fyrir Víðidalsfjall segir: „Þingeyrarsel, stóð við Selkvíslina skammt fyrir ofan, þar sem hún beygir til norðurs” (ÖV, 2). Og í bók Páls Kolka Föðurtúni segir: „Þar stendur [í sellandi Þingeyrarsels í hlíðum Víðidalsfjalls] Þingeyrasel við Svínadalsá, eina þverá Gljúfurár, og var búið í því öðru hvoru” og síðar segir einnig: „Þingeyrasel er í manntölum frá tíð

Ólsenanna kallað Búfótur. Það hefur verið í eyði síðan 1930, er Níels Sveinsson bóndi þar hrapaði til bana í Melrakkadal"(PK, 226). Í jarðabók Árna og Páls segir um selið: „Selstöðu á klaustrið undir Víðidalsfjalli ut supra, þar sem heitir þíngeyrasel" (JÁM, 249).

Nánari lýsing

Lýsing á baðstofunni í Þingeyraseli má finna í örnefnaskrá Daða Davíðssonar: „Baðstofan var 1 ½ stafgólf með 1 glugga á hliðinni sem snéri að fjallinu og ½ stafgólf í norður parti, þar var 1 rúmstæði en 2 í suðurparti baðstofunnar. Svo var eldhús og búr" (ÖDD, 7).

Lýsing

Um 16 m suður af tóft skráð nr. 144733 169-103 er enn tóft, líklega bæjartóft, 10x13 m að utanmáli. Aðeins hlutar eru eftir af veggjum tóftarinnar. Hæð þess veggjar sem best varðveittur er, er um 50 sm hár. Tóftin er vel gróin en þó sér í grjót í henni. Sunnan við tóftina er 5 m slétt flöt.

Heimildaskrá

Daði Davíðsson. Örnefni í Víðidalsfjalli, í austurhlíð fjallsins. Örnefnastofnun Íslands.

P.V.G. Kolka (1950). *Föðurtún*. Reykjavík: P.V.G. Kolka.

Árni Magnússon og Páll Vídalín (1926). *Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns*, áttunda bindi. Kaupmannahöfn: Hið íslenska fræðafjelag.

Þingeyrar 144733 169-99

Sérheiti: Þingeyrasel/Búfótur
Hlutverk: Fjárhús
Tegund: Tóft
Staðsetning: X: 434920,213 Y: 544975,386
Lengd:14
Breidd: 13
Ástand: Gott
Hættumat: Lítil hætta

Staðhættir

Í örnefnaskrá Daða Davíðssonar segir frá seli: „Þingeyrarsel stendur við lækinn á norður bakkanum. Er hátt barð rétt fyrir ofan selið, þar fellur lækurinn í foss fram af barðinu og svo rétt sunnan við selvegginn. Það er engin sögn um, hvenær selið hefur verið byggt eða hver hafi byggt það fyrst, en svo hefur það verið í brúki í fjölda ára, bæði vetur og sumar, því það var búið í því á veturna, líka og voru margir, sem bjuggu þar, ár og ár, en seinast fór það í eyði 1930. Þá var seinast bóndi þar Níels Sveinsson, sem hrapaði fram af klettum í Melrakkadalsdalnum 22. október, síðan hefur ekki verið búið í selinu", síðar segir: „Túnkragi var niður frá bænum og þar voru líka fjárhús. Selið er nokkuð langt frá Gljúfuránni, fyrir ofan melhóla sem eru niður við ána, út og niður frá selinu" (ÖDD, 7).

Lýsing

Austast á selinu er tóft fjárhúss með heystæði. Tóftin er vel gróin en þó sér í grjót í veggjum. Sá veggur sem liggur austast er grjóthlaðinn. Garði er í krónni, um 1 m á breidd en veggir ögn breiðari um 1,10 m. Dyr snúa mót austri.

Heimildaskrá

Daði Davíðsson. Örnefni í Víðidalsfjalli, í austurhlíð fjallsins. Örnefnastofnun Íslands.

Þingeyrar 144733 169-100

Sérheiti: Þingeyrasel/Búfótur
Hlutverk: Rétt
Tegund: Garðlag
Staðsetning: X: 434910,141 Y: 544876,070

Lengd: 6
Breidd: 13
Ástand: Gott
Hættumat: Lítil hætta

Staðhættir
Sunnan lækjarins sem Þingeyrarsel stendur við eru tvennar tóftir og eitt garðlag.
Lýsing
Sú stærri er líklega réttartóft, 6x13 m að innanmáli. Hæð veggja er um 60 sm og breidd þeirra um 1 m. Tóftin er algróin og liggur nálega austur/vestur. Dyr snúa mót austri og hugsanlega suðri eða þá að veggurinn er rofinn. Veggir eru nokkuð rofnir.

Þingeyrar 144733 169-101
Sérheiti: Þingeyrasel/Búfótur
Hlutverk: Garður
Tegund: Garðlag
Staðsetning: X: 434921,401   Y: 544887,817
Lengd: 12 m
Ástand: Sæmilegt
Hættumat: Lítil hætta

Staðhættir
Vestan réttarinnar liggur 12 m langt garðlag, vel gróið en óvíst hvaða hlutverki það hefur gegnt.

Þingeyrar 144733 169-102
Sérheiti: Þingeyrasel/Búfótur
Hlutverk: Óþekkt
Tegund: Tóft
Staðsetning: X: 434914,255   Y: 544898,103
Ástand: Sæmilegt
Hættumat: Mikil hætta
Hættuorsök: Nálægð við vatnsfall.

Staðhættir
Norðaustan við réttartóftina, er önnur tóft sem liggur á bala við fyrrnefndan læk.
Lýsing
Tóftin er L-laga og að hluta til grafin í hlíðina. Hún er algróin og veggir eru hæstir um 60 sm og mesta breidd þeirra er um 120 sm.   Tóftin er í nokkurri hættu af nálægð við læk.

Þingeyrar 144733 169-103
Sérheiti: Þingeyrasel/Búfótur
Hlutverk: Rétt
Tegund: Garðlag
Staðsetning: X: 434851,630   Y: 544991,663
Lengd: 6
Breidd: 17
Ástand: Gott
Hættumat: Lítil hætta

Staðhættir
Nyrst af tóftum á Þingeyrarseli er réttartóft.
Lýsing
Hún er 6x17 m að innanmáli, með 3 dilkum. Mesta breidd veggja er 2 m og hæð þeirra er um 50 sm. Tóftin er algróin og liggur norður/suður. Vestan hennar er garður (434845,148/545006,966) sem liggur samsíða tóftinni norður/suður en annar veggur liggur austur/vestur.

Þingeyrar 144733 169-104
Sérheiti: Þingeyrasel/Búfótur
Hlutverk: Fjárhús
Tegund: Tóft
Staðsetning: X: 434848,258 Y: 544953,868
Lengd: 6
Breidd: 14
Ástand: Gott
Hættumat: Lítil hætta

Staðhættir
Rúma 20 m sunnan réttarinnar er önnur tóft.
Lýsing
Tóftin vel gróin en sér þó í grjóthleðslur og eru hlaðnir veggir nokkuð vel standandi. Ummál tóftar er 6x14. Tóftin er þrískipt og liggur norður/suður, opið er á milli herbergja. Hæð veggja er um 1 m og breidd þeirra frá 1-1,5 m. Dyr eru á tóftinni mót austri.

Þingeyrar 144733 169-105

25. Mynd. Fjárhústóft á Þingeyraseli, horft til vesturs. Ljósm. GSS.

Sérheiti: Þingeyrasel/Búfótur
Hlutverk: Fjárhús
Tegund: Tóft
Staðsetning: X:434896,176 Y: 544952,030
Lengd: 25
Breidd: 16
Ástand: Horfið
Hættumat: Lítil hætta

Staðhættir
Rúmlega 20 m norðaustur af bæjartóftinni eru tóftir fjárhúss.

Lýsing
Tvískipt tóft með torf- og grjóthlöðnum veggjum. Nokkuð stórt þverhús, hugsanlega hlaða er að baka til. Grjótveggir eru nokkuð hrundir. Bygging er einnig norðan við. Hæð veggja er um 1,4 m og breidd þeirra um 1,5 m.

Hugsanlegur garði í syðri kró. Tóftin er vel gróin og hafa dyr snúið mót austri. Utanmál tóftar er 25x16 m.

Þingeyrar 144733 169-106
Sérheiti: Þingeyrasel/Búfótur
Hlutverk: Fjárhús
Tegund: Tóft
Staðsetning: X: 434888,385 Y: 544985,058
Lengd: 17
Breidd: 14
Ástand: Gott
Hættumat: Lítil hætta

Staðhættir
Um 50 m norðan við hugsanlega bæjarhúsatóft er tvöföld tóft, nokkuð sokkin.
Lýsing
Líklega fjárhústóft með með garða. Tóft þessi er jarðsokkin og virðist nokkuð eldri en aðrar tóftir á svæðinu. Hæð veggja er um 20 sm og breidd þeirra um 70 sm og er tóftin 17x14 m að utanmáli.

Þingeyrar 144733 169-107
Sérheiti: Þingeyrasel/Búfótur
Hlutverk: Leið
Tegund: Fjárgata
Staðsetning: X: 434887,743 Y: 545287,769
Lengd: 430
Ástand: Gott
Hættumat: Lítil hætta

Staðhættir
Á milli Þingeyrarsels og beitarhúsanna er mjög djúp og greinileg fjárgata um 430 m löng.

Þingeyrar 144733 169-108
Sérheiti: Þingeyrasel/Búfótur
Hlutverk: Beitarhús
Tegund: Tóft
Staðsetning:
X: 434777,453
Y: 545454,828
Lengd: 430
Ástand: Gott
Hættumat: Lítil hætta

Staðhættir
Um 400 m norður af Þingeyrarseli eru tóftir húsa, líklega beitarhúsa. Húsin standa á sunnanverðum lækjarbakka um 150-200 m

26. Mynd. Beitarhúsatóft á Þingeyraseli. Ljósm. GSS.

vestur af læk sem rennur austur /vestur norður af tóftunum.

Lýsing

Tóftirnar liggja sunnan við mýri og eru mjög vel grónar og túnið mjög þýft í kring. Beitarhúsin eru ein stór tóft með nokkru útskoti til suðvesturs. Garður eða garðbrot (434769,644/545474,400), liggur til norðurs frá tóftinni í átt að læknum. Breidd veggja er um 2 m og mesta hæð þeirra um 60 sm. Veggir eru nokkuð hrundir og rofnir á nokkrum stöðum. Dyr gætu hafa snúið mót austri.

Þingeyrar 144733 169-109

Sérheiti: Þingeyrasel/Búfótur
Hlutverk: Varnargarður
Tegund: Garðlag
Staðsetning: X: 434830,980 Y: 545030,710
Lengd: 94 m
Ástand: Gott
Hættumat: Lítil hætta

Staðhættir

Lækur rennur vestur/austur norðan við Þingeyrasel. Tveir garðar eru vestan og norðvestan við réttina (144733 169-103) og virðast vera til varnar gegn ágangi vatns. Liggur annar garðurinn vestur/austur meðfram lækjarbrúninni, 44 m á lengd en hinn sem er 50 m á lengd liggur norður/suður, vestan réttarinnar (434845,286/545006,327).

Þingeyrar 144733 169-110

Sérheiti: Þingeyrasel/Búfótur
Hlutverk: Varnargarður
Tegund: Garðlag
Staðsetning: X: 434830,980 Y: 545030,710
Lengd: 94 m
Ástand: Gott
Hættumat: Lítil hætta

Staðhættir

Lækur rennur vestur/austur norðan við Þingeyrasel. Tveir garðar eru vestan og norðvestan við réttina (144733 169-103) og virðast vera til varnar gegn ágangi vatns. Liggur annar garðurinn vestur/austur meðfram lækjarbrúninni, 44 m á lengd en hinn sem er 50 m á lengd liggur norður/suður, vestan réttarinnar (434845,286/545006,327).

Geirastaðir 144708 168-1

Hjáleigur Þingeyra voru auk Trumbsala m.a. Geirastaðir, býli sunnan til í samnefndri bungu norðan Þingeyra.[65] Í jarðabók Árna og Páls segir að jörðin sé í bændaeign og í eigu Lárusar Gottrups lögmanns á Þingeyrum[66], og samkvæmt jarðatali Johnsen eru Geirastaðir í bændaeign 1847 en þar er þess ekki getið að þeir hafi verið hjáleiga. Í jarðatalinu er jörðin talin vera 16 hundruð að dýrleika[67]

Þar sem að jörðin er nú í eyði og hefur verið lögð undir Þingeyrar þá fylgir hér með skráning forleifa á jörðinni.

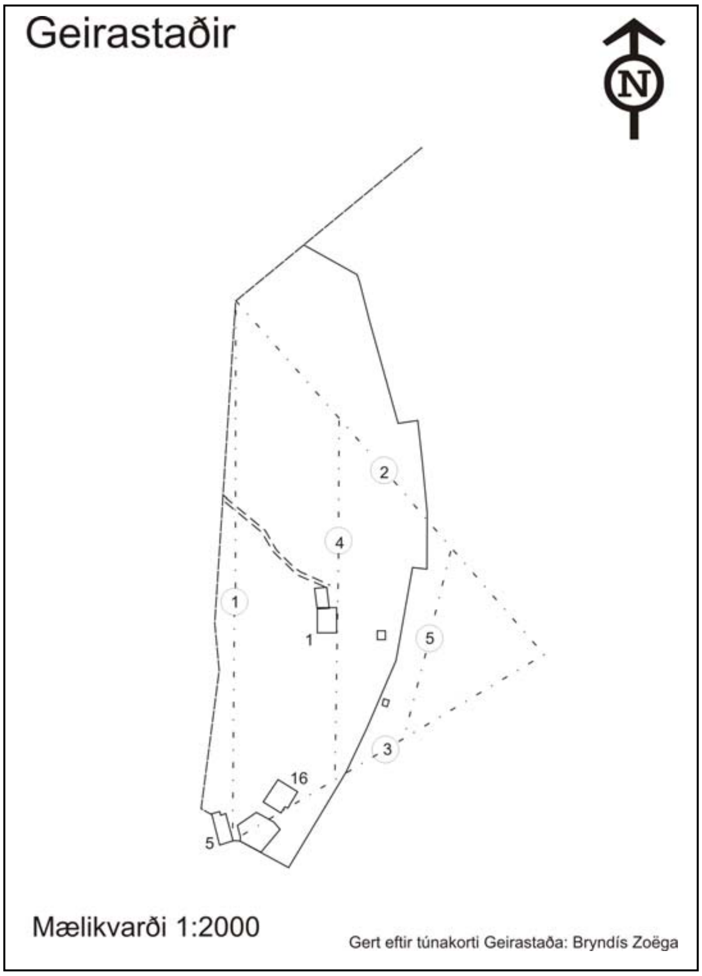

[65] Jón Torfason. *Þingeyrar*, óprentað handrit. Bls. 2.

[66] Árni Magnússon og Páll Vídalín (1926). Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns, áttunda bindi. Kaupmannahöfn: Hið íslenska fræðafjelag. Bls. 247.

[67] J.Johnsen (1847). Jarðatal á Íslandi: með brauðalýsingum, fólkstölu í hreppum og prestaköllum, ágripi úr búnaðartöflum 1835-1845, og skýrslum um sölu þjóðjarða á landinu. Kaupmannahöfn. Bls. 232.

Kort sem sýnir legu minja í heimatúni Geirastaða. Kort: Bryndís Zoëga.

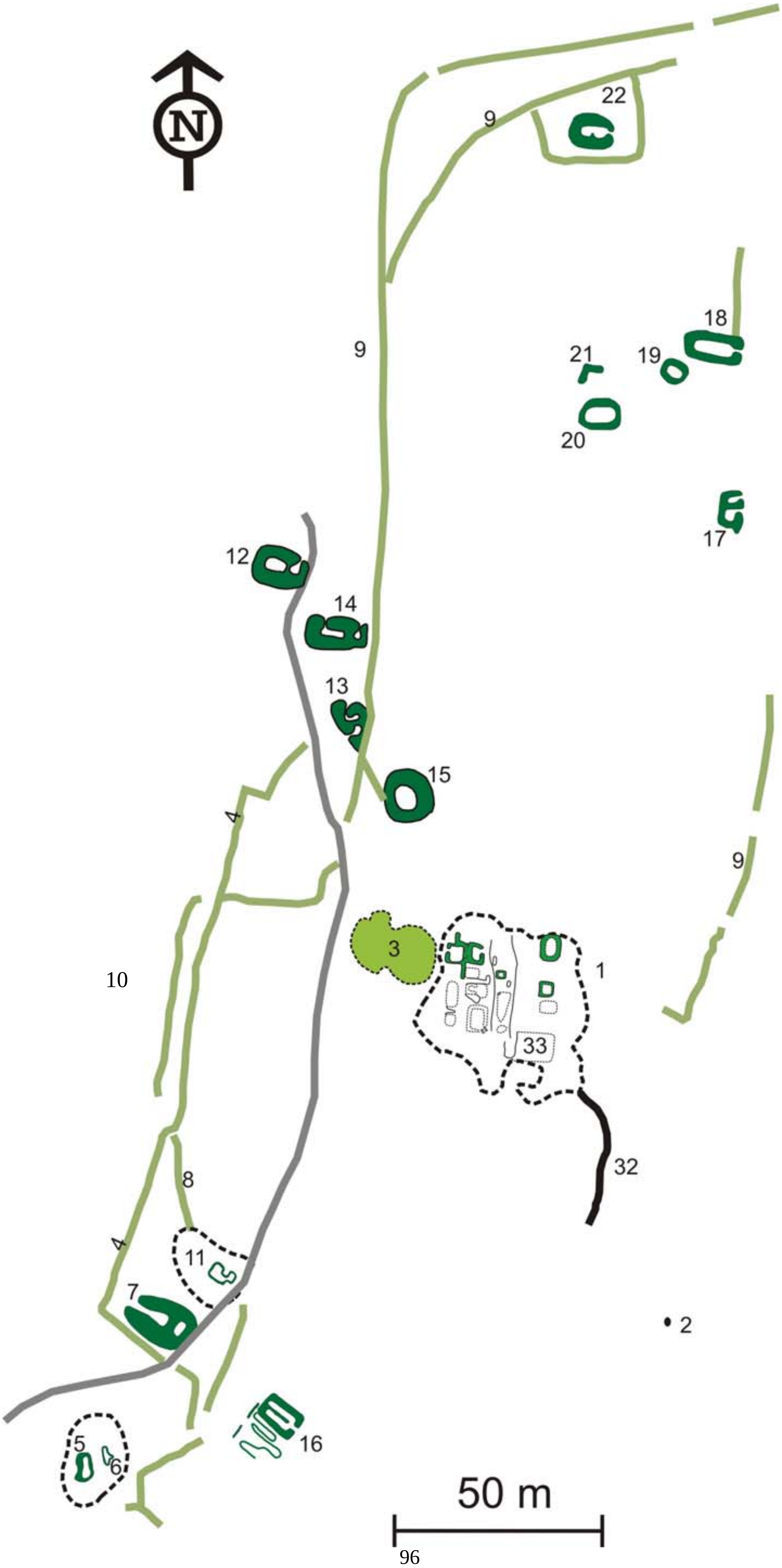

Fornleifaskrá

Geirastaðir 144708 168-1

1. mynd. Nyrðri hluti bæjarhólsins á Geirastöðum, horft er til austurs. Ljósmynd: BZ.

Hlutverk: Bústaður
Tegund: Tóftaþyrping
Staðsetning: X: 435542,103 Y: 564299,396
Lengd: 38
Breidd: 40
Ástand: Sæmilegt
Hættumat: Lítil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar
Heimildamaður: Jósep Magnússon

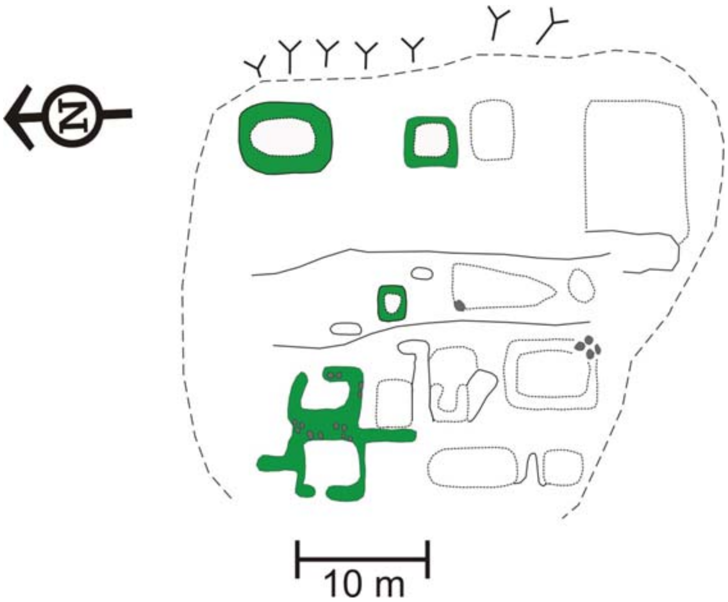

Staðhættir
Á túnakorti má sjá bæinn um það bil fyrir miðju túni. Bærinn Geirastaðir liggur norður af Þingeyrum. Austur af veginum eru tveir öskuhólar og beint austur af þeim er bæjarhóllinn. Í örnefnaskrá segir: „Bærinn á Geirastöðum stóð á allháu brekkubarði, sem án efa er gamall marbakki, kallast það Brekka. Fjós var áfast við bæinn en

önnur peningshús voru við túnjaðar, syðst á brekkunni” (ÖHJ, 1).
Lýsing
Hóllinn sjálfur er um 38x40 m að utanmáli. Húsaskipan er fremur óljós og er aðeins ein greinileg tóft á bæjarhólnum en nokkrar dældir eru og einstök veggjalög og er hóllinn nánast þakinn slíkum ummerkjum. Nema að smá lægð liggur þvert yfir hólinn frá norðri til suðurs virðist vera tóftarlaus. Sunnan tóftarinnar er nokkuð mikið af dældum sem gætu hafa verið fastar saman og myndað bæjarhúsin. Hóllinn er vel gróinn og nokkuð þýfður.
Í þeirri tóft sem greinileg er sjást bæði grjót og torfhleðslur. Tóftin er tvískipt, 6x10 m að utanmáli en ekki eru sjáanlegar dyr milli hólfa.
Víðsýni hefur verið af bæjarhólnum til norðausturs, austurs og suðurs.
Aðrar upplýsingar
Jósep Magnússon í Steinnesi telur að Geirastaðir hafi átt land að Húnaósi og hafi byggst á undan Þingeyrum.
Heimildaskrá
Túnakort Geirastaða (1919). Þjóðskjalasafn Íslands.
Halldór Jónsson (1976). Örnefnaskrá Geirastaða. Örnefnastofnun Íslands.

Geirastaðir 144708 168-2
Hlutverk: Vatnsból
Tegund: Lind
Staðsetning: X: 435576,992 Y: 564226,242
Ástand: Gott
Hættumat: Lítil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Í örnefnaskrá Geirastaða segir: „Undan Brekku, sem horfir til austurs sprettur upp Lind, sem var vatnsból býlisins, en þar austur og suður frá eru Mýrar ofan til vatnsbakkans” (ÖHJ, 1).
Lýsing
Lindin er á sléttlendinu suðaustur undan bæjarhólnum.
Heimildaskrá
Halldór Jónsson (1976). Örnefnaskrá Geirastaða. Örnefnastofnun Íslands.

2. Mynd. Geirhóll, horft er til suðausturs. Ljósm. BZ.

Geirastaðir 144708 168-3
Sérheiti: Geirhóll
Hlutverk: Öskuhóll
Tegund: Öskuhaugur
Staðsetning: X: 435513,328
Y: 564315,195
Lengd: 15
Breidd: 21
Ástand: Gott
Hættumat:
Lítil hætta
Hættuorsök:
Vegna ábúðar

Staðhættir
Í örnefnaskrá Geirastaða segir:

„Rétt norðvestur frá bænum er allhár og toppmyndaður hóll. Geirhóll. Um hann gengu þau munnmæli að þar væri Geiri heygður og mætti ekki hrófla við hólnum að viðlögðum óhöppum. Ólíklegt er að þetta eigi stoð í raun og mun vera um gamlan öskuhaug að ræða” (ÖG, 1).

Lýsing

Vestur af bæjarhólnum er allstór hóll, nánast tvískiptur. Rofabörð eru í honum að norðan og norðaustan og mynda stóra geil inní miðjan hól og slíta hann alveg í sundur fyrir miðju. Börðin eru um 1 m að hæð, en að öðru leyti er hóllinn gróinn grasi og vallhumli. Hugsanlega er hóllinn náttúrulegur að mestu leyti en þó er greinileg aska í honum að austan, gegnt bæjarhólnum. Hóllinn er um 3 m hár og ummál hans er um 21x15 m.

Heimildaskrá

Örnefnaskrá Geirastaða

Geirastaðir 144708 168-4

3. Mynd. Horft eftir túngarðinum til norðurs. Ljósm. BZ.

Hlutverk: Túngarður
Tegund: Garðlag
Staðsetning:
X: 435445,791
Y: 564227,476
Lengd: 188 m
Ástand: Gott
Hættumat: Lítil hætta
Hættuorsök:
Vegna ábúðar

Staðhættir

Virkjamiklir túngarðar og fjölmörg garðbrot eru á Geirastöðum. Hefur vegur verið lagður í gegnum einn þeirra sem er 1,5-2ja m breiður og tæplega 50 sm hár. Hann er vel gróinn og um 188 m á lengd og liggur nokkurn veginn norður/suður.

Geirastaðir 144708 168-5

Hlutverk: Óþekkt
Tegund: Tóft
Staðsetning: X: 435439,986 Y: 564192,493
Lengd: 3
Breidd: 7
Ástand: Gott
Hættumat: Lítil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

6

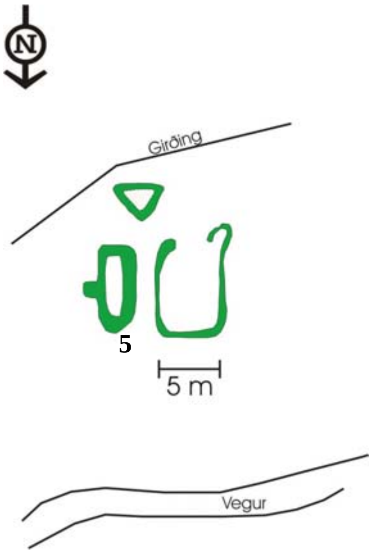

Staðhættir

Tvær tóftir eru á hól syðst á bæjarstæðinu. Liggur hann 5 m austan við veg þann sem liggur frá Þingeyrum, í gegnum Geirastaði.

Lýsing
Hóllinn er vel gróinn, 20x15 m að ummáli og á honum eru 2 tóftir. Sú vestari er 3x7 m að utanmáli. Veggir eru um 30 sm breið og um 30 sm háir. Grjót sést í horni tóftar.

Geirastaðir 144708 168-6
Hlutverk: Óþekkt
Tegund: Tóft
Staðsetning: X: 435444,754 Y: 564194,670
Lengd: 2
Breidd: 6
Ástand: Gott
Hættumat: Lítil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Tvær tóftir eru á hól syðst á bæjarstæðinu. Liggur hann 5 m austan við veg þann sem liggur frá Þingeyrum, í gegnum Geirastaði.
Lýsing
Um 2 m austur af (tóft nr. 5) er önnur tóft, niðurgrafin 2x6 m að innanmáli. Hún er um 70-80 sm djúp frá gólfi þar sem dýpst er. Lítið útskot 1x1m er til austurs. Engar dyr eru greinanlegar.

Geirastaðir 144708 168-7
Hlutverk: Útihús
Tegund: Tóft
Staðsetning: X: 435458,773 Y: 564228,889
Lengd: 7
Breidd: 12
Ástand: Gott
Hættumat: Lítil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

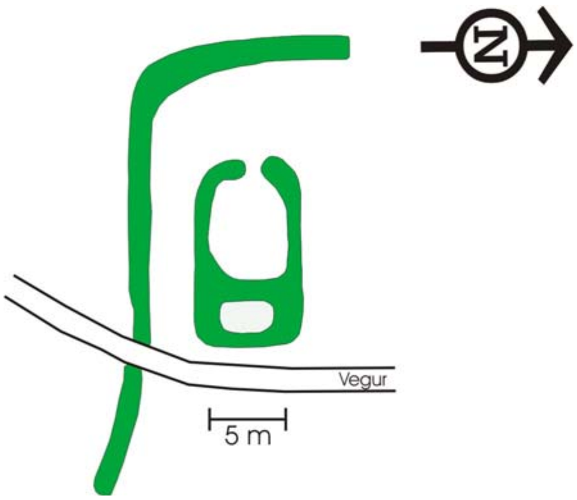

Staðhættir
Sunnan vegar og innan túngarðsins eru tóftir. Sú fyrsta er 5 m suður af túngarðinum og liggur upp við veg þann sem liggur í gegnum bæjarstæðið á Geirastöðum.
Lýsing
Tóftin er vel gróin og sér hvergi í grjót. Hún er 7x12 m að utanmáli og gæti hafa verið fjós eða fjárhús með áfastri hlöðu, því tvískipt er hún. Hún liggur nálega austur/vestur og eru veggir nokkuð teknir að falla. Dyr hafa vitað til norðvesturs.

Geirastaðir 144708 168-8
Hlutverk: Garður
Tegund: Garðlag
Staðsetning: X: 435462,496 Y: 564257,986
Lengd: 24
Ástand: Gott
Hættumat: Lítil hætta

Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Um 10 m norðan tóftar nr. 7 er hóll vestan við veginn um 15x15 m að utanmáli. Út frá honum til norðvesturs liggur garður. Hann liggur meðfram túngarðinum að hluta til, garðurinn er nokkuð hár og breiður, 1,5-2ja metra breiður og 24 m á lengd.

Geirastaðir 144708 168-9
Hlutverk: Garður
Tegund: Garðlag
Staðsetning: X: 435529,107   Y: 564504,496
Lengd: 24
Ástand: Gott
Hættumat: Lítil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Nokkuð er af garðlögum á Geirastöðum auk túngarðsins. Gætu verið hlutar eldri túngarða eða vallargarðar einhversskonar. Vegna mikils gróðurs var erftitt að greina hvernig þessir garðar tengjast.
Lýsing
Garðlag ef til vill gamall túgnarður eða vallargarður er nyrst í landi Geirastaða um 14 m sunnan túngarðsins.

Geirastaðir 144708 168-10
Hlutverk: Garður
Tegund: Garðlag
Staðsetning: X: 435465,259   Y: 564306,052
Lengd: 24
Ástand: Gott
Hættumat: Lítil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Nokkuð mikið af garðlögum er á Geirastöðum auk túngarðsins. Gætu verið hlutar eldri túngarða. Vegna gróðurs var ekki hægt að greina alveg hvernig þessi garðlög hafa tengst
Lýsing
Garðlag, samsíða túngarðinum, 31 m langt liggur norður/suður. Garðlagið er um 2 m á breidd og um 60-70 cm á hæð.

Geirastaðir 144708 168-11
Hlutverk: Óþekkt
Tegund: Tóft
Staðsetning: X: 435471,789   Y: 564237,554
Lengd:6
Breidd: 4
Ástand: Gott
Hættumat: Lítil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Um 10 m norðar (nr. 7) er hóll vestan við veginn um 15x15 m að utanmáli.
Á hólnum virðast vera leifar tófta en veggjalög eru ógreinileg en dæld er í hólinn. Virðist tóftin hafa verið tvískipt eða með tveimur hólfum, 6x4 m að utanmáli.

Geirastaðir 144708 168-12
Hlutverk: Stekkur eða fjárhústóft
Tegund: Tóft
Staðsetning: X: 435488,355 Y: 564409,357
Lengd: 9
Breidd: 14
Ástand: Gott
Hættumat: Lítil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Norðarlega í landi Geirastaða, þ.e. um 50 m suður af girðingu/hliði eru tóftir, hugsanlega af stekk eða útihúsi einhversskonar, etv. fjárhúss.
Lýsing
Utanmál tóftanna er 9x14 m, mesta breidd veggja er 2 m og hæð 130 sm frá gólfi í stærra hólfi en lægra um 60 sm í minna hólfi, hugsanlega lambakró. Tóftin liggur austur/vestur og er minni króin til austurs. Dyr hafa verið til norðurs úr smærra hólfinu. Garður liggur upp við tóftina að austan, hann liggur norður/suður frá hliðinu að norðan nánast að öskuhólum við bæjarstæðið. Garðurinn er um 3ja m breiður og virðist liggja ofan á hæð í landslaginu.

Geirastaðir 144708 168-13
Hlutverk: Óþekkt
Tegund: Tóft
Staðsetning: X: 435503,381 Y: 564369,600
Lengd: 12
Breidd: 8
Ástand: Gott
Hættumat: Lítil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Tæplega 30 m sunnar við nr. 12 er annar hóll um 12x12 og virðast vera á honum tvær tóftir eða tvöföld tóft.
Lýsing
Báðar eru þær fremur óljósar. Sú nyrðri er um 2,5x5 að utanmáli. Veggjalög eru mjög óljós en slétt svæði og smá dæld í miðju. Svæðið er algróið. Tóftirnar eru í heildina um 12x8 m að utanmáli. Tóftirnar snúa nálega norður/suður.

Geirastaðir 144708 168-14
Hlutverk: Fjárhús/stekkur?
Tegund: Tóft
Staðsetning: X: 435500,097 Y: 564391,029
Lengd: 7
Breidd: 14

Ástand: Gott
Hættumat: Lítil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Um 10 m norðan við tóft nr.12, vestan vegar eru tóftir nokkuð sokknar.
Lýsing
Tóftirnar eru vel grónar og virðast eldri en tóftirnar í kring. Hugsanlega tóftir stekkjar. Þær eru vel greinilegar en ekki mjög djúpar. Tóftin er tvískipt og eru dyr til norðurs við norðaustur horn minni króar og hugsanlega einnig í stærri kró tóftarinnar. Hún er algróin og sér aðeins í grjót í dyraopinu. Utanmál tóftar er 7x14 m. Mesta hæð veggja að utan eru 70 sm en frá gólfi mest um 45 sm. Mesta breidd veggja er um 3 m en þar virðast veggir nokkuð útfallnir, annars staðar eru veggir um 2 m. Tóftin liggur austur/vestur.
Geirastaðir 144708 168-15
Hlutverk: Óþekkt
Tegund: Tóft
Staðsetning: X: 435515,872 Y: 564351,127
Lengd: 14
Breidd: 13
Ástand: Gott
Hættumat: Lítil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Um 8 m suðaustan nr. 13 og um 23 m norðvestur af bæjarhólnum er hringlaga tóft, hugsanlega einhvers konar gripheldi, nátthagi eða lítil rétt.
Lýsing
Tóftin er við suðurenda túngarðs. Hún er algróin og er innanmál hennar 7x8 m en utanmál um 14x13 m. Ekki er neinar dyr eða hlið að sjá á tóftinni. Breidd veggja er allt að 4 m.

Geirastaðir 144708 168-16

4. Mynd. Fjárhústóft. Ljósm. BZ.

Hlutverk: Fjárhús
Tegund: Tóft
Staðsetning:
X: 435483,881
Y: 564200,937
Lengd: 15
Breidd: 11
Ástand: Gott
Hættumat: Lítil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Syðst og austast á tóftasvæðinu á Geirastöðum (austan rafgirðingarinnar) eru tóftir fjárhúsa, glöggar.

Lýsing

Tóftin er grjót og torfhlaðin með steyptu fjárbaði, garði liggur eftir tóftinni miðri og er fjárbaðið við enda hans móti dyrunum til austurs. Húsið er um 8x4 m að innanmáli, en veggir að utan eru óljósir allir nema austurveggurinn, sem er um 1 m að breidd og 50 sm hár. Fast upp við fjárhúsið að sunnan er annað eldra sem virðist hafa verið með sama sniði og af sömu stærð, en án steypts fjárbaðs. Veggir þessarar tóftar eru mjög óljósir og engar hleðslur sýnilegar nema í garðanum, 8x11 m að utanmáli. Fast ofan við þessar tóftir liggur fjárgata frá suðvestur/norðausturs, og í gegnum það sem gæti hafa verið lítil hlaða eða heystæði ofan við nyrðri fjárhúsin. Tóftirnar eru í heild 15x11 m að ummáli.

Geirastaðir 144708 168-17
Hlutverk: Stekkur
Tegund: Tóft
Staðsetning: X: 435593,337 Y: 564418,667
Lengd: 9
Breidd: 6
Ástand: Gott
Hættumat: Lítil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Um 27 m suður af rétt (sjá nr. 18) er tvískipt tóft.
Lýsing
Þetta er tvískipt tóft einhvers konar gripheldi eða stekkur. Minna hólfið, það nyrðra er um það bil 1,5x3 m að stærð með dyrum til austurs. Stærra hólfið er einnig með dyrum til austurs 3,5x3,5 m að innanmáli. Tóftirnar eru algrónar og veggir slitróttir og falla því vel inn í þýft umhverfið. Hæð veggja er um 50-60 sm og breidd þeirra 1-1,5 m.

Geirastaðir 144708 168-18
Hlutverk: Rétt
Tegund: Tóft
Staðsetning:
X: 435588,647
Y: 564457,795
Lengd: 10
Breidd: 4
Ástand: Gott
Hættumat: Lítil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

5. Mynd. Réttartóft. Ljósm. BZ.

Staðhættir
Um 73 m suður af nyrsta enda túngarðsins er réttartóft.

Lýsing
Tóftin 10x4 að innanmáli með hliði til austurs. Réttin er ekki alveg á jafnsléttu heldur hallar lítið eitt til austurs. Veggir hafa verið háir og miklir og réttin að því er virðist nokkuð niður grafin. Veggjahæð frá gólfi er nú um 110-120 sm og breidd þeirra allt að 3 m en veggirnir eru óljósir að utanverðu. Til norðurs frá réttinni er 21 m langur garður (435594,912/564470,205) algróinn og liggur að réttinni við norðaustur horn hennar.

Gæti verið sama rétt og sýnd er á túnakorti frá 1919.
Heimildaskrá
Túnakort Geirastaða (1919). Þjóðskjalasafn Íslands.

Geirastaðir 144708 168-19
Hlutverk: Óþekkt
Tegund: Tóft
Staðsetning: X: 435580,275   Y: 564452,116
Lengd: 5
Breidd: 7
Ástand: Gott
Hættumat: Lítil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Við suðvestur horn réttarinnar (sjá nr. 18) er tóft.
Lýsing
Tóftin er um 5x7 m að utanmáli, hún er fremur ógreinileg og fellur vel inn í landslagið en mjög gróið er í kring. Breidd veggja er um 2 m. Tóftin er algróin og ekki er að sjá neinar dyr á henni.

Geirastaðir 144708 168-20
Hlutverk: Óþekkt
Tegund: Tóft
Staðsetning: X: 435562,948   Y: 564441,735
Lengd: 5
Breidd: 7
Ástand: Gott
Hættumat: Lítil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Um 20 m suðvestur af réttinni (sjá nr.18) er tóft.
Lýsing
Tóftin er algróin og fremur ógreinileg vegna gróðurs. Hún er um 7x10 m að utanmáli og breidd veggja mest um 2 m. Ekki eru greinilegar neinar dyr á tóftinni.
Gæti hugsanlega verið sama tóft og sýnd er á túnakorti frá 1919.
Heimildaskrá
Túnakort Geirastaða (1919). Þjóðskjalasafn Íslands.

Geirastaðir 144708 168-21
Hlutverk: Óþekkt
Tegund: Tóft
Staðsetning: X: 435559,910   Y: 564452,302
Ástand: Gott
Hættumat: Lítil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Um 20 m vestur af réttinni (sjá nr.18) eru hugsanlegar leifar tóftar.

Lýsing
Tveir veggir liggja til austurs og suðurs eru vestur af réttartóftinni. Virðast vera leifar tóftar en erfitt er að greina þá vegna mikil gróðurs. Breidd þeirra er allt að tveir metrar og eru þeir algrónir.

Geirastaðir 144708 168-22
Hlutverk: Óþekkt
Tegund: Tóft
Staðsetning: X: 435560,661   Y: 564509,361
Lengd: 9
Breidd: 8
Ástand: Gott
Hættumat: Lítil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Nyrst innan túngarðs, eða tæpa 20 m norður af túngarðinum er tóft.
Lýsing
Tóftin er 9x8 m að utanmáli og liggur austur/vestur og eru dyr til austurs. Hún er tvískipt með tvö svipað stór hólf um 2,5x3m. Tóftin er vel gróin og virðist smá garður utan um hana.

Geirastaðir 144708 168-23

6. Mynd. Ferjutangi. Horft til norðausturs. Ljósm. BZ.

Sérheiti: Ferjutangi
Hlutverk: Ferja
Tegund: Heimild
Staðsetning:
X: 436099
Y: 565493
Ástand: Lélegt
Hættumat: Lítil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Í örnefnaskrá Sölva Sveinssonar segir: „Undan Geirastaðabænum er Ferjutangi. Þar var lögferja í eina tíð” (ÖSS, 2). Einnig segir í Jarðabók Árna og Páls: „Þurfamannaflutníngur merkilega erfiður margoft yfir Húnavatn, ábúandanum oft til stórþúnga þá vatnið er ófært” (JÁM, 248). Í örnefnaskrá Geirastaða segir: „Norðan við Búðartanga gengur breið vík úr Húna vatni og er Ferjutangi norðan hennar. Þar var lögferja um vatnið frá Akri, fram á þessa öld” (ÖHJ, 1).
Lýsing
Punktur tekinn á miðjum Ferjutanga sem er næsti tangi norðan Geirastaðatanga.
Heimildaskrá
Sölvi Sveinsson (1975). Örnefnaskrá Þingeyra, heimildamaður: Jón S. Pálmason. Örnefnastofnun Íslands.
Árni Magnússon og Páll Vídalín (1926). *Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns*, áttunda bindi. Kaupmannahöfn: Hið íslenska fræðafjelag.
Halldór Jónsson (1976). Örnefnaskrá Geirastaða. Örnefnastofnun Íslands.

Geirastaðir 144708 168-24
Sérheiti: Grænhóll
Hlutverk: Stekkur
Tegund: Dæld
Staðsetning:
X: 436060,612
Y: 565513,390
Lengd: 15
Breidd: 11
Ástand: Sæmilegt
Hættumat: Lítil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

7. Mynd. Grænhóll á Geirastaðatanga. Ljósm. BZ.

Staðhættir
Í örnefnaskrá Geirastaða segir: „Spölkorni norðan [norðan Ferjutanga] með vatninu er hólvera er Grænhóll heitir gæti hafa verið stekkur eða annað álíka mannvirki" (ÖSS, 1-22).
Lýsing
Norðvestanvert á Ferjutanga er lágur hóll og á honum mannvistarleifar. Engin greinileg veggjalög sjást þó en dældir í honum benda til að þar hafi verið einhverskonar mannvirki. Hóllinn er vel gróinn í fremur sléttu og sendnu umhverfi. Hóllinn er um 15x11 að ummáli.
Heimildaskrá
Sölvi Sveinsson (1975). Örnefnaskrá Þingeyra, heimildamaður: Jón S. Pálmason. Örnefnastofnun Íslands.

Geirastaðir 144708 168-25
Sérheiti: Geirastaðatangi
Hlutverk: Rétt
Tegund: Garðlag
Staðsetning:
X: 435901,215
Y: 564256,609
Lengd: 7
Breidd: 12
Ástand: Gott
Hættumat: Lítil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

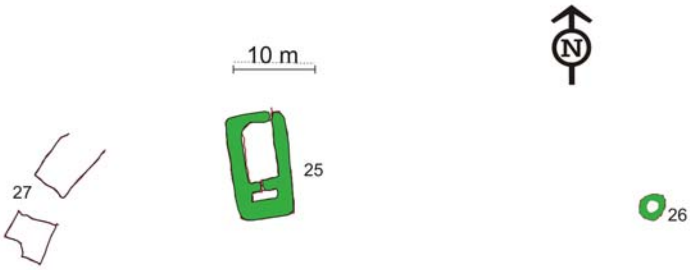

Staðhættir
Í örnefnaskrá Sölva Sveinssonar segir: „Geirastaðatangi skagar svolítið fram í vatnið. Á honum eru litlar tóttir" (ÖSS, 2).
Á Geirastaðatanga, við Húnavatn eru tóftir gripheldis, líklega réttar.
Lýsing
Tóftin er um 40 m frá tangaroddanum um 330 m í austur af bæjarhólnum. Hún liggur nálega norður/suður. Veggir eru breiðastir um 110 sm og hæð er um 70 sm. Til suðvesturs er hólf með hliði fyrir miðju. Réttin er um 7x12 m að utanmáli en minna hólfið er um 3x1 m að innanmáli. Innanmál réttar er um 7x4 m. Um 15 m vestar eru tvö efnistökusvæði. Það nyrðra (435877,272/564259,121) er um 140 sm djúpt og mold er í botni þess. Það syðra er öllu

minna (435872,541/564249,208) um sig og gróinn á því botninn
Heimildaskrá
Sölvi Sveinsson (1975). Örnefnaskrá Þingeyra, heimildamaður: Jón S. Pálmason. Örnefnastofnun Íslands.

Geirastaðir 144708 168-26
Sérheiti: Geirastaðatangi
Hlutverk: Óþekkt
Tegund: Tóft
Staðsetning: X: 435949,423 Y: 564253,137
Lengd: 2
Breidd: 2
Ástand: Gott
Hættumat: Lítil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Í örnefnaskrá Sölva Sveinssonar segir: „Geirastaðatangi skagar svolítið fram í vatnið. Á honum eru litlar tóttir" (ÖSS, 2).
Lýsing
Framarlega á tanganum um 15 m frá Húnavatni er hringlaga tóft, með lágum veggjalögum, 15-20 sm og breidd 40 sm. Sér í grjóthleðslur í efsta lagi veggja. Innanmál tóftar er 2x2 m.
Heimildaskrá
Sölvi Sveinsson (1975). Örnefnaskrá Þingeyra, heimildamaður: Jón S. Pálmason. Örnefnastofnun Íslands.

Geirastaðir 144708 168-27
Sérheiti: Geirastaðatangi
Hlutverk: Efnistaka
Tegund: Garðlag
Staðsetning: X: 435877,272 Y: 564259,121
Lengd: 7
Breidd: 12
Ástand: Gott
Hættumat: Lítil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Í örnefnaskrá Sölva Sveinssonar segir: „Geirastaðatangi skagar svolítið fram í vatnið. Á honum eru litlar tóttir" (ÖSS, 2).
Á Geirastaðatanga, við Húnavatn eru tvö svæði þar sem efni hefur verið tekið.
Lýsing
15 m vestan við réttina (25) eru tvö efnistökusvæði. Það nyrðra (435877,272/ 564259,121) er um 140 cn djúpt og mold er í botni þess. Það syðra er öllu minna (435872,541/564249,208) um sig og gróinn á því botninn
Heimildaskrá
Sölvi Sveinsson (1975). Örnefnaskrá Þingeyra, heimildamaður: Jón S. Pálmason. Örnefnastofnun Íslands.

Geirastaðir 144708 168-28

Hlutverk: Heimreið
Tegund: Heimild
Ástand: Fannst ekki

Staðhættir
Á túnakorti má sjá heimreið sem liggur til norðvesturs að því gefnu að norður snúi upp á korti.
Lýsing
Ekki fannst greinileg heimreið á Geirastöðum við skráningu.
Heimildaskrá
Túnakort Geirastaða. Þjóðskjalasafn Íslands.

Geirastaðir 144708 168-29
Hlutverk: Heimreið
Tegund: Heimild
Ástand: Fannst ekki

Staðhættir
Á túnakorti má sjá heimreið sem liggur til norðvesturs að því gefnu að norður snúi upp á korti.
Lýsing
Ekki fannst greinileg heimreið á Geirastöðum við skráningu.
Heimildaskrá
Túnakort Geirastaða (1919). Þjóðskjalasafn Íslands.

Geirastaðir 144708 168-30
Hlutverk: Matjurtagarður
Tegund: Heimild
Ástand: Fannst ekki

Staðhættir
Á túnakorti má sjá matjurtagarðs syðst í landi Geirastaða að því gefnu að norður snúi upp á korti.
Lýsing
Ekki fannst matjurtagarður þessi við skráningu.
Heimildaskrá
Túnakort Geirastaða (1919). Þjóðskjalasafn Íslands.

Geirastaðir 144708 168-31
Sérheiti: Prjámsstaðir
Hlutverk: Bústaður/Fjárhús
Tegund: Heimild
Ástand: Fannst ekki

Staðhættir
Í Jarðabók Árna og Páls segir: „Priámstade var hjer kallað fjárhús fyrir fáum árum, og fjekk það nafn af aukaefni fátæks hússmanns, sem hjer var til aðsetu 1 eður 2 ár. Hvað hann hafi goldið heimabónda fyrir húsnæði vita menn ekki. Grasnautn hafði hann öngva, og eki hefur þar bygð verið fyrr nje síðar, og er nú nafið að mestu niðurfallið" (JÁM, 248).
Lýsing

Ekki var unnt að tengja nafnið neinu af þeim tóftum sem skráðar voru.
Heimildaskrá
Árni Magnússon og Páll Vídalín (1926). *Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns*, áttunda bindi. Kaupmannahöfn: Hið íslenska fræðafjelag.

Geirastaðir 144708 168-32
Hlutverk: Leið
Tegund: Vegur
Staðsetning: X: 435562,918 Y: 564268,372
Ástand: Gott
Hættumat: Lítil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar

Staðhættir
Í suðurátt frá bæjarhólnum liggur gata, líklega hefur þessi vegur legið að vatnsbólinu sem er undir brekkunni suðaustan bæjarhólsins.

Geirastaðir 144708 168-33
Hlutverk: Bústaður
Tegund: Tóftaþyrping
Staðsetning: X: 435544,224 Y: 564290,342
Lengd: 38
Breidd: 40
Ástand: Sæmilegt
Hættumat: Lítil hætta
Hættuorsök: Vegna ábúðar
Heimildamaður: Jósep Magnússon

Staðhættir
Á túnakorti má sjá bæinn um það bil fyrir miðju túni. Bærinn Geirastaðir liggur norður af Þingeyrum. Austur af veginum eru tveir öskuhólar og beint austur af þeim er bæjarhóllinn.
Lýsing
Hóllinn sjálfur er um 38x40 m að utanmáli. Húsaskipan er fremur óljós og er aðeins ein greinileg tóft á bæjarhólnum en nokkrar dældir eru og einstök veggjalög og er hóllinn nánast þakinn slíkum ummerkjum. Smá lægð liggur þó þvert yfir hólinn frá norðri til suðurs virðist vera tóftarlaus. Hóllinn er vel gróinn og nokkuð þýfður.

Sunnarlega á hólnum er ferkantað svæði um 15x15 m að ummáli, þar sem hugsanlega gæti hafa verið matjurtagarður. Garðurinn er þó ekki sýndur á túnakorti.
Heimildaskrá
Túnakort Geirastaða (1919). Þjóðskjalasafn Íslands.

Samantekt

Minjar og vaðveislugildi

Menningarlandslag er hugtak sem hefur hlotið aukið vægi innan þjóðminjavörslunnar hin seinni ár. Er þá átt við samspil manngerðra minja innbyrðis sem og tengsl þeirra við náttúru og sögu. Slík heild kann að hafa áhrif á varðveislugildi minjanna auk þess sem hún segir fyllri sögu um búsetu og kjör manna til forna.

Hugtakið menningarlandslag hefur einnig verið í umræðunni í tengslum við svokallaða menningartengda ferðaþjónustu og má segja að nú sé viss vakning í notkun menningararfsins til kynningar á landi og þjóð. Þá er ekki einungis um að ræða söguslóðir eða fornfræga staði heldur einnig staði sem bera gömlu verklagi, byggingaháttum og landnotkun vitni. Kynning á fornleifum er ekki síður mikilvæg heimamönnum og eykur áhuga og skilning á nánasta umhverfi og þeirri byggðasögu sem lesa má út úr menningarlandslagi.

Fornleifar eru vitaskuld einnig metnar út frá eigin verðleikum, hve sjaldgæfar þær eru og hvert fræðslugildi þeirra er. En það kann enn fremur að skipta máli hvaða þýðingu þær hafa fyrir rannsóknir og að hvaða leyti þær þykja geta fært mönnum nýja vitneskju um mannlíf til forna.

Skráðar minjar
Við skráningu var að hluta til stuðst við svæðisskráningu Menningarminja í Austur-Húnavatnssýslu sem gerð var af Fornleifastofnun Íslands. Vettvangsskráning var gerð á Þingeyrum, Þingeyraseli og Geirastöðum.

Fjöldi minja á skráðum jörðum

Jörð	Fjöldi minja	Minjar skráðar á vettvangi	Horfnar/ófundnar minjar/Óskráðar
Geirastaðir	31	27	4
Þingeyrar	134	47	64
Samtals	**165**	**74**	**68**

Minjar á Þingeyrum
Á jafn söguríkum stað og Þingeyrum er að vænta fjölbreytts menningarlandslags bæði í formi minja, örnefna og sögustaða. Í þessari skráningu var áhersla lögð á skráningu fornleifa í nærumhverfi staðarins þ.m.t. Geirastöðum, auk þess sem skráning var gerð á Þingeyraseli. Þar sem samfelld byggð hefur verið á staðnum allt frá elstu tíð má vænta að margar minjanna hafi horfið bæði vegna endurbyggingar á staðnum sem og seinni tíma framkvæmda, ss túnasléttunar og byggingaframkvæmda.

Fáar minjar eru eftir í kringum bæjarhólinn á Þingeyrum en þar hafa tún verið sléttuð og ný útihús reist þar sem gömlu útihúsin stóðu áður. Tvö íbúðarhús standa nú á Þingeyrum, það eldra reist á gamla bæjarhólnum en nýrra íbúðarhúsið reist þar sem áður stóð einn af þremur stórum öskuhólum sem lágu í kringum gamla bæinn, nú er aðeins einn þessara hóla eftir. Jósef Magnússon fyrrum ráðsmaður á staðnum telur að bærinn og áður klaustrið hafi staðið frá fornri tíð á svæðinu þar sem eldra íbúðarhúsið er nú.

Þingstaðar á Þingeyrum er getið í elstu heimildum og er friðlýst tóft, nefnd Dómhringur í túni sunnan kirkjunnar og telja flestir að þar hafi þingstaðurinn verið. Þó segir Sigurður Vigfússon sem kom að Þingeyrum fyrir aldamótin 1900 að hvergi sjái fyrir búðatóftum á Þingeyrum en telur að þingstaðurinn hafi verið út með Húnavatni og sé nú uppblásinn, hann telur að nefndur Dómhringur hafi verið hestarétt. Samkvæmt lýsingum Konrads Maurer sem fór um svæðið á miðri 19. öld var þingið einnig fjarri bæ. Brynjúlfur Jónsson rannsakaði Þingeyrar fyrir og eftir aldamótin 1900 og kemst að allt annarri niðurstöðu. Í fyrri rannsóknarferð sinni 1894 segir hann vera miklar fornar tóftir sem minna á búðatóftir á öðrum þingstöðum. Þegar Brynjúlfur kom aftur að Þingeyrum um 1905 hafði að mestu verið sléttað úr þessum tóftum og í dag er aðeins ein tóft eftir suður undir svonefndri Hlaðbrekku en auk hennar sjást á loftmynd, hringlaga form í túninu vestan við bæinn. Þar fannst þó ekkert við vettvangsrannsókn í ágúst 2005 þó svo að tún hafi verið nýslegin. Aðrir hafa talið tóftir þær sem Brynjúlfur álítur vera búðatóftir munkasellur sem tilheyrðu dögum klaustursins að Þingeyrum. Ekki verður leyst úr því hér hvar þingstaðurinn lá en engar menjar um hann fundust við skráningu utan heimastúns Þingeyra. Mikil landeyðing og sandblástur er norðantil í Þingeyralandi.

Kirkjan sem nú stendur er nokkru vestar en eldri kirkjur stóðu og kirkjugarðurinn, sem voru á eða rétt við bæjarstæði Þingeyrabæjar. Gamla kirkjan sem var rifin um 1895 stóð skammt norður af íbúðarhúsunum, þar sem nú er vatnstankur. Sléttað hefur verið úr gamla kirkjugarðinum og hafa minningarmörk verið færð saman. Ekki sér fyrir gamla kirkjugarðsveggnum en þegar gras er lágt má sjá móta fyrir leiðum.

Sléttað hefur verið úr gamla túngarðinum en hann sést þó á tveimur stöðum í túninu austan og suðvestan kirkjunnar. Garðurinn er ekki auðgreinanlegur en sést sem ávöl bunga í túni þegar tún er nýslegið. Yngri túngarður nokkuð gleggri liggur niður fram á brekkubrún neðan og austan kirkjunnar.

Í túninu norðan við íbúðarhúsið og norðan gamla kirkjugarðsins eru greinilegar dældir svipaðar að stærð en óvíst er hvað þar hefur verið.

Meðfram hlaðbrekkunni sem liggur til norðausturs frá bænum eru tóftir eða leifar fimm útihúsa. Þar af eru greinilegastar tóftir fjárhúsa nefnd Ystuhús og tóftir fjóss sem er næst bænum.

Sunnan Hlaðbrekkunnar er eins og framar er getið eina búðatóftin sem eftir er af þeim sem Brynjúlfur teiknaði upp og þar eru einnig leifar matjurtagarða, hugsanlega garða Lárusar Gottrup sem Hulda Á. Sigurðardóttir nefnir í *Minningum sínum*. Þar er einnig garðlag sem kann að vera leifar gamla túngarðsins. Lindin sem enn er vatnsból Þingeyra er suður undir brekkunni.

Trumbsvalir/Trumbsalir eru friðlýstar tóftir norðvestur af Þingeyrum. Þar er líklega um að ræða menjar fornbýlis áður en þar eru virkjamikil garðlög og þrennar tóftir húsa. Þar er einnig hóll sem gæti verið bæjarhóll en erfitt var að greina þar nokkur veggjalög sökum mikils gróðurs á svæðinu.

Meðfram Vatnsdalsá, austan Þingeyra er Stígandahróf, friðlýst tóft nausts sem getið er í elstu heimildum. Sunnar eru tvær tóftir sem líklega eru einnig naust.

Við Vatnsdalsá, við landamerki Þingeyra og Leysingjastaða eru tóftir stekkjar með lítilli rétt

eða nátthaga.

Þingeyrasel
Töluverðar minjar eru á Þingeyraseli en þar hafa minjar sloppið við allar seinni tíma framkvæmdir og eru því mjög heillegar. Þarna eru leifar af garðlögum, bæjarhúsum og fjölmörgum útihúsum. Lítil hætta steðjar að minjunum vegna landfræðilegrar legu þeirra.

Um fornar leiðir
Mikil umferð hefur verið til og frá Þingeyrum og geta heimildir fjölda leiða um nágrennið. Hluti þessara leiða er nú með öllu horfinn meðal annars vegna uppgræðslu, túnaræktunar en auk þess breytist landslag vegna sandfoks með tímanum og hafa því fornar leiðir um sandana ekki varðveist. Akfærir vegir liggja norður/suður eftir Þingeyrabungunni og gætu þeir að hluta til legið á sama stað og vegir lágu áður. Á meðfylgjandi korti (sjá Fornar leiðir og nýjar) voru teiknaðar inn leiðir og slóðar sem sáust á loftmynd en fundust ekki við vettvangsskráningu.

Minjar á Geirastöðum
Á Geirastöðum er heildstætt minjaumhverfi. Þar eru mjög greinilegar minjar frá mismunandi tímum, þær yngstu frá fyrri hluta 20. aldar. Ekki hefur verið sléttað úr túni og standa því útihúsa- og aðrar tóftir í túni nánast óhreyfðar en flest hús á bæjarhólnum hafa verið rifin og þar er nú aðeins ein heil tóft en annars leifar veggja og dældir. Minjarnar eru skammt frá Þingeyrum og í stuttu ökufæri frá nýju þjónustuhúsi staðarins og henta því vel til kynningar.

Niðurlag
Minjalandslagið á Þingeyrum ber þess merki að þar hefur verið búið stórbúi um langan aldur. Fáar minjar er enn að finna í heimatúni og vísast hafa margar minjar horfið við sandfok og uppblástur. Þó svo að minjar sjáist ekki lengur á yfirborði kunna þær að liggja óskertar neðanjarðar. Ætla má að miklar minjar sé enn að finna í túni á Þingeyrum og er þar óplægður akur, ef svo má segja, í fornleifafræðilegu tilliti.

Komi minjar óvænt upp við framkvæmdir eða jarðrask hverskyns ber að tilkynna fundinn til Fornleifaverndar ríkisins.

Hnitalisti fyrir Þingeyrar			
		Hnit ISN 93	
Númer í skrá		Austun	Norðun
144733 169-1		435198	562460
144733 169-2		434772	562035
144733 169-3		435838	563497
144733 169-5		435166	562391
144733 169-7		435320	562509
144733 169-8		435230	562558
144733 169-9		435166	562391
144733 169-12		435253	562408
144733 169-16		435157	562372
144733 169-27		435437	562562
144733 169-28		435434	562518
144733 169-29		435403	562483
144733 169-30		435371	562438
144733 169-31		453304	562401
144733 169-36		435254	562340
144733 169-37		435277	562363
144733 169-38		435289	562376
144733 169-39		435327	562382
144733 169-40		435347	562407
144733 169-42		435409	562408
144733 169-44		435478	562742
144733 169-47		435228	562236
144733 169-54		434906	562987
144733 169-55		434871	562997
144733 169-56		434871	562992
144733 169-57		434850	562987
144733 169-58		435700	563658
144733 169-59		435768	563025
144733 169-75		436350	560341
144733 169-76		436528	559917
144733 169-77		436389	560319
144733 169-78		436432	560159
144733 169-81		436279	561243
144733 169-82		436876	560419
144733 169-83		436158	561196
144733 169-84		436366	560328
144733 169-98		434861	544930

144733 169-100		434910	544876
144733 169-101		434921	544888
144733 169-102		434914	544898
144733 169-103		434852	544992
144733 169-104		434848	544954
144733 169-105		434896	544952
144733 169-106		434888	544985
144733 169-107		434888	545288
144733 169-108		434777	545455
144733 169-109		435189	563889
144733 169-110		434831	545031
144733 169-111		435023	562410
144733 169-133		434870	562928
144733 169-134		434870	562928
144733 169-135		435189	563889
144733 169-136			

Hnitalisti fyrir Geirastaði

		Hnit ISN 93	
Númer í skrá		**Austun**	**Norðun**
144708 168-1		435542	564299
144708 168-2		435577	564226
144708 168-3		435513	564315
144708 168-4		435446	564227
144708 168-5		435440	564192
144708 168-6		435445	564195
144708 168-7		435459	564229
144708 168-8		435462	564258
144708 168-9		435529	564504
144708 168-10		435465	564306
144708 168-11		435472	564238
144708 168-12		435488	564409
144708 168-13		435503	564370
144708 168-14		435500	564391
144708 168-15		435516	564351
144708 168-16		435484	564201
144708 168-17		435593	564419
144708 168-18		435589	564458
144708 168-19		435580	564452

144708 168-20		435563	564442
144708 168-21		435560	564452
144708 168-22		435561	564509
144708 168-23		436099	565493
144708 168-24		436061	565513
144708 168-25		435901	564257
144708 168-26		435949	564253
144708 168-27		435877	564259

Heimildaskrá

Árni Magnússon og Páll Vídalín (1926). *Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns,* áttunda bindi. Kaupmannahöfn: Hið íslenska fræðafjelag.

Biskupa sögur I, 2003. Reykjavík.

Daði Davíðsson. Örnefni í Víðidalsfjalli, í austurhlíð fjallsins. Örnefnastofnun Íslands.

DI - Diplomatarium Islandicum. Íslenzkt fornbréfasafn, sem hefir inni að halda bréf og gjörninga, dóma og máldaga, og aðrar skrár, er snerta Ísland eða íslenzka menn. 1893-1932: (I.-XII. bindi). Kaupmannhöfn og Reykjavík, Hið íslenzka bókmenntafélag.

Ferðabók Eggerts Ólafssonar og Bjarna Pálssonar um ferðir þeirra á Íslandi árin 1752-1757. II, 1981. Reykjavík.

Fornleifaskrá. Skrá um friðlýstar fornleifar (1990). Ágúst Ó. Georgsson tók saman. Reykjavík: Fornleifanefnd – Þjóðminjasafn Íslands.

Frásögur um fornaldarleifar 1817-1823 I-II bindi (1983). Sveinbjörn Rafnsson bjó til prentunar. Reykjavík: Stofnun Árna Magnússonar.

Guðmundur Þorsteinsson, 1974. „Þingeyrar“. *Húnvetningur.* Ársrit Húnvetningafélagsins í Reykjavík II. Reykjavík.

Guðmundur Þorsteinsson, 1988. „Þankabrot úr Þingeyraklaustri“. *Saga og kirkja. Afmælisrit Magnúsar Más Lárussonar.* Reykjavík.

Guðrún Harðardóttir, 2006. Drög að sögu Þingeyra. Óprentað handrit.

Gunnar F. Guðmundsson, 2000. Kristni á Íslandi II. Íslenskt samfélag og Rómarkirkja. Reykjavík

Halldór Jónsson, 1967. Örnefnaskrá Þingeyra. Örnefnastofnun Íslands.

Hjalti Hugason, 2000. *Kristni á Íslandi 1. bindi. Frumkristni og upphaf kirkju.* Reykjavík.

Hrefna Róbertsdóttir, 2002. „Landsins forbetran“. *Saga.* Tímarit Sögufélags XL-2002. Reykjavík.

Hulda Á Stefánsdóttir, 1978. „Þingeyrakirkja 100 ára“. *Húnvetningur.* Ársrit Húnvetningafélagsins í Reykjavík VI. Reykjavík.

Hulda Á. Stefánsdóttir, 1987. *Minningar Huldu Á. Stefánsdóttur, 3. Húsfreyja í Húnaþingi.* Hjörtur Pálsson bjó til prentunar. Reykjavík: Örn og Örlygur.

Húnaþing I, 1975. Reykjavík.

Hörður Ágústsson, 1998. *Íslensk byggingararfleifð* I. Reykjavík.
Islandske annaler indtil 1578, 1977. Udgivne for det norske historiske Kildeskriftfond ved Gustav Storm. Annales Reseniani. - Annales vetustissimi. - Henrik Höyers annaler. - Annales regii. - Skálholts-annaler. - Annalbrudstykke fra Skálholt. - Lögmanns-annáll. - Gottskalks annaler. - Flatöbogens annaler. - Oddveria annall. Christiania.

Íslensk fornrit I, Íslensk fornrit XV. Íslenskt fornbréfasafn IX.

Íslenskur söguatlas. Frá öndverðu til 18. aldar 1. bindi, 1991. Reykjavík.
J. Johnsen,1847. *Jarðatal á Íslandi*: með brauðalýsingum, fólkstölu í hreppum og prestaköllum, ágripi úr búnaðartöflum 1835-1845, og skýrslum um sölu þjóðjarða á landinu. Kaupmannahöfn.

Jón Torfason. *Þingeyrar*, óprentað handrit.

Jón Torfason. Örstutt greinargerð um Þingeyrar, heimildarmaður: Jósep Magnússon. Örnefnastofnun Íslands.

Konrad Maurer, 1997. *Íslandsferð 1858.* Reykjavík.

Landnámabók (Sturlubók) (desember 1998) á http:// www.snerpa.is/ net/snorri/ landnama.htm.

*Minningar Huldu Á. Stefánsdótt*ur. Æska. 2. bindi, 1986. Reykjavík.
Munnlegar heimildir:

Ólafur Gíslason. *Lýsing á Þingeyraklaustri*.

P.E. Kristian Kålund, 1986. *Íslenzkir sögustaðir III.* Norðlendingafjórðungur. Íslensk þýðing, Haraldur Matthíasson. Reykjavík..

P.V.G. Kolka, 1950. *Föðurtún*. Reykjavík.

Sölvi Sveinsson (1975). Örnefnaskrá Þingeyra, heimildamaður: Jón S. Pálmason. Örnefnastofnun Íslands.

Úr torfbæjum inn í tækniöld 3. bindi. Bruno Schweizer, 2003. Reykjavík.

Þ.Í. Þingeyrar BA/6 [Prestþjónustubók 1911-1939], 1914. Þjóðskjalasafn.

ÞÍ. Biskupavísitasíur, Húnavatnsprófastsdæmi 1967-1968, 1994-AA/11, örk 11. Þjóðskjalasafn.

ÞÍ. Úttekta-, vísitasíu- og héraðsfundabók Húnavatnsprófastsdæmis 1925-1941, AA/13, 1927, 1929, 1949. Þjóðskjalasafn.

Þóra Kristjánsdóttir, 2000. „Hlaðnar steinkirkjur á 19. öld“ (88-91). *Kristni á Íslandi 4. bindi.*

Reykjavík.

Samtal við Gunnar Ríkharðsson Þingeyrum í ágúst 2005.
Samtal við Hauk Magnússon Brekku 1. september 2005.
Samtal við Jósef Magnússon Steinnesi, 31. ágúst 2005.

Fylgiskjöl
Kort af Þingeyrum og nágrenni, Geirastöðum og Þingeyraseli

Yfirlitsmynd af rannsóknarsvæðinu

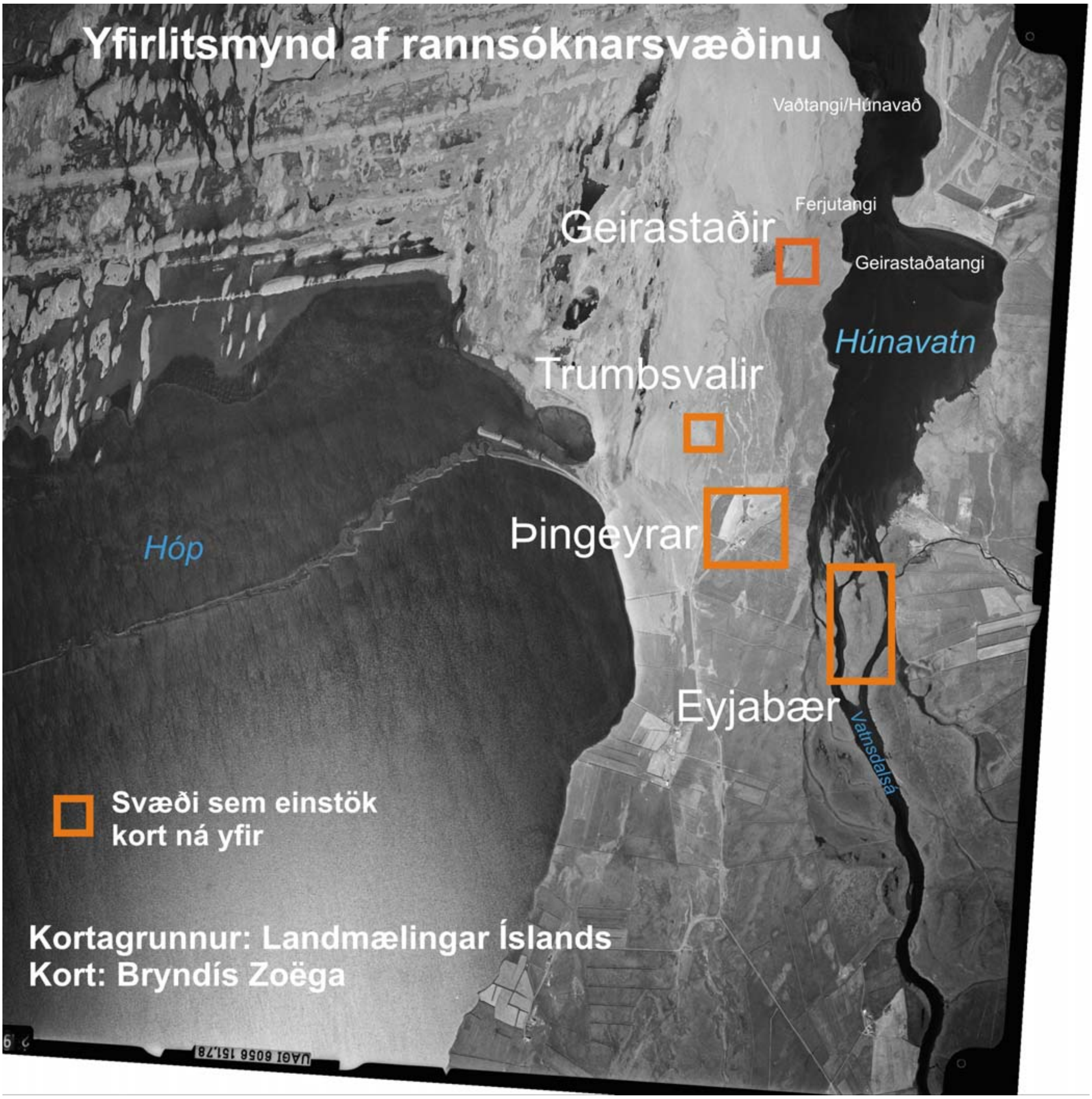

Minjar í gamla túninu á Þingeyrum

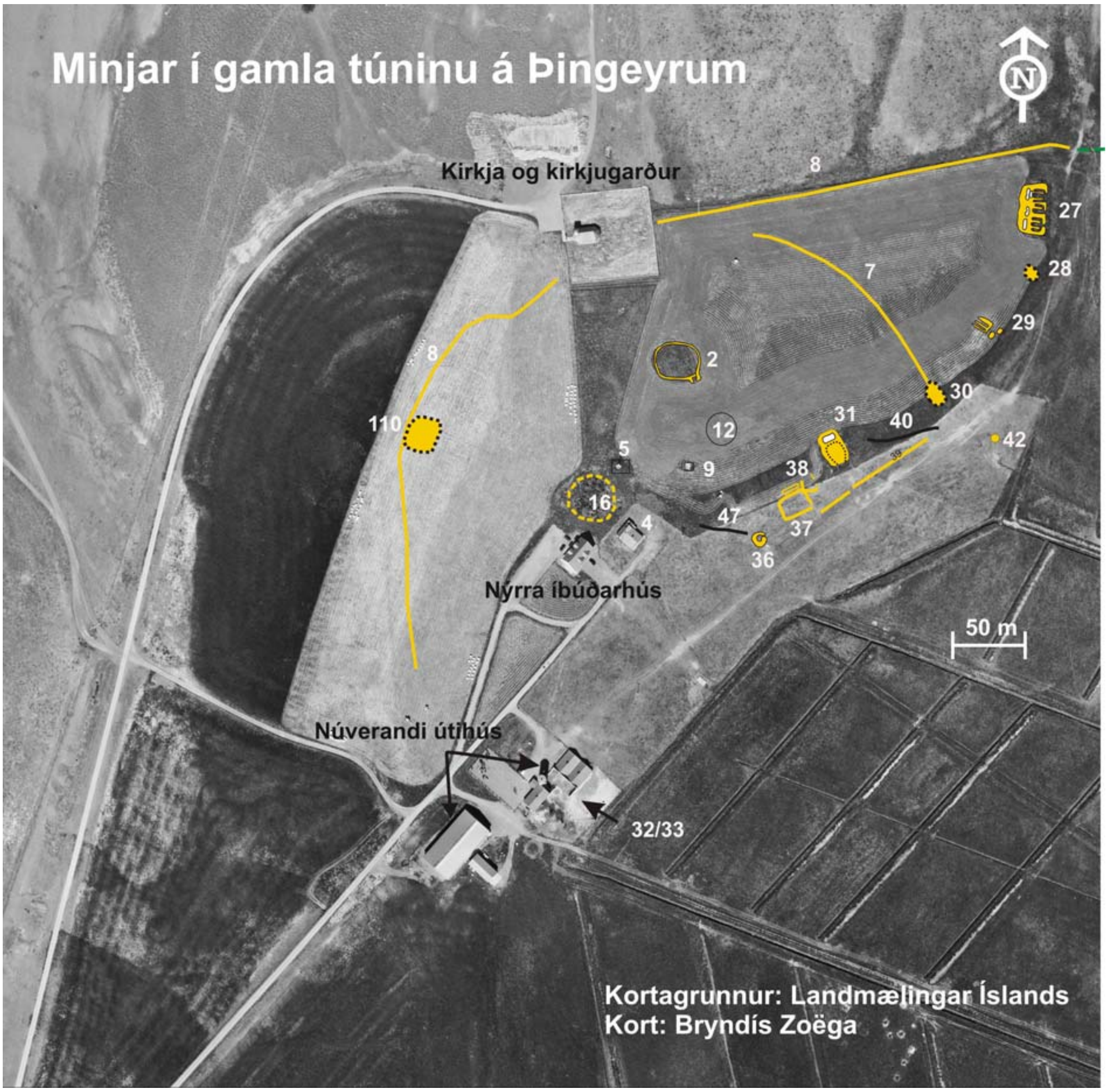

Kort sem sýnir engjaland Þingeyra og Eyjabæ

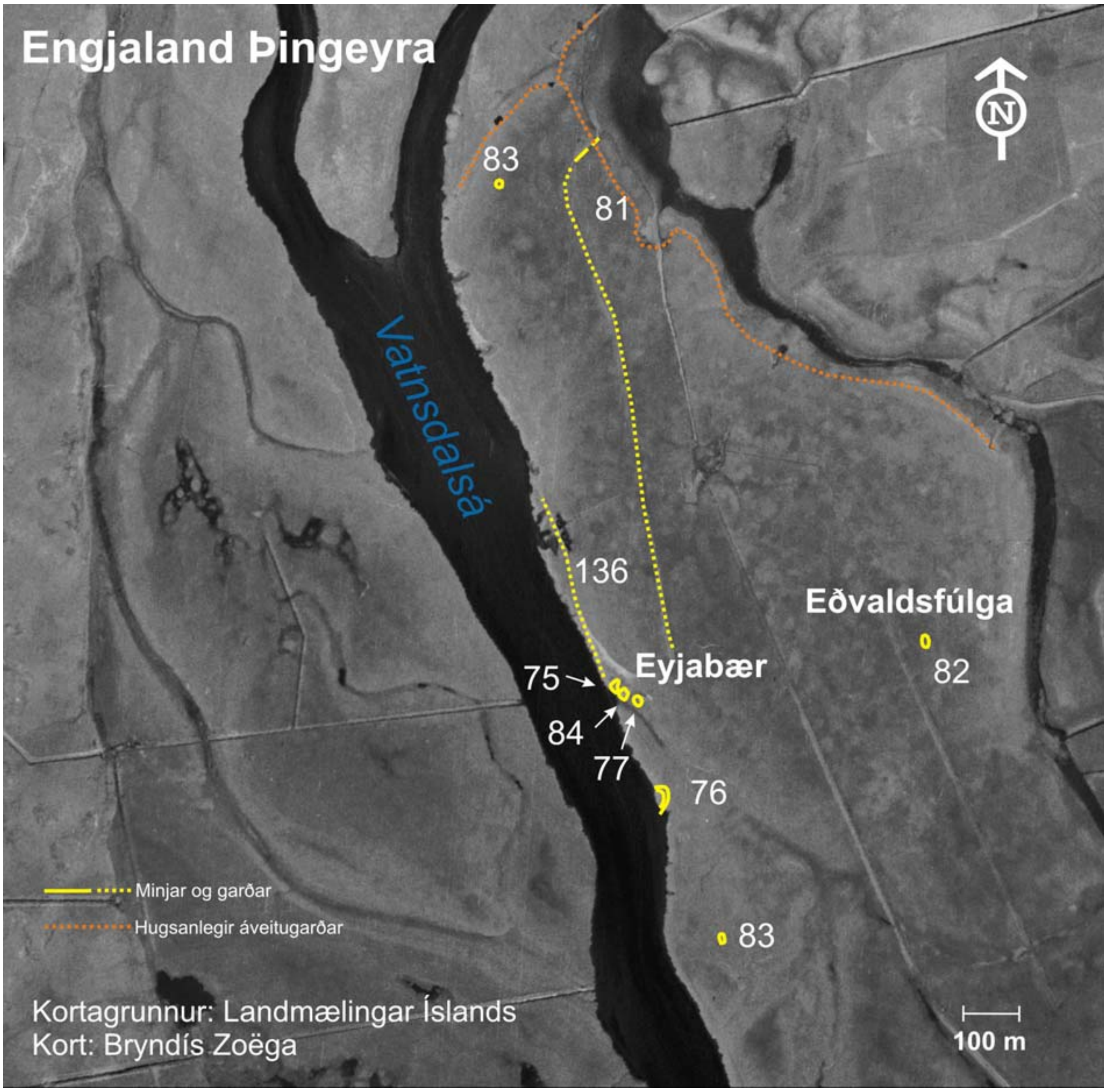

Kort sem sýnir fornar leiðir í nágrenni Þingeyra

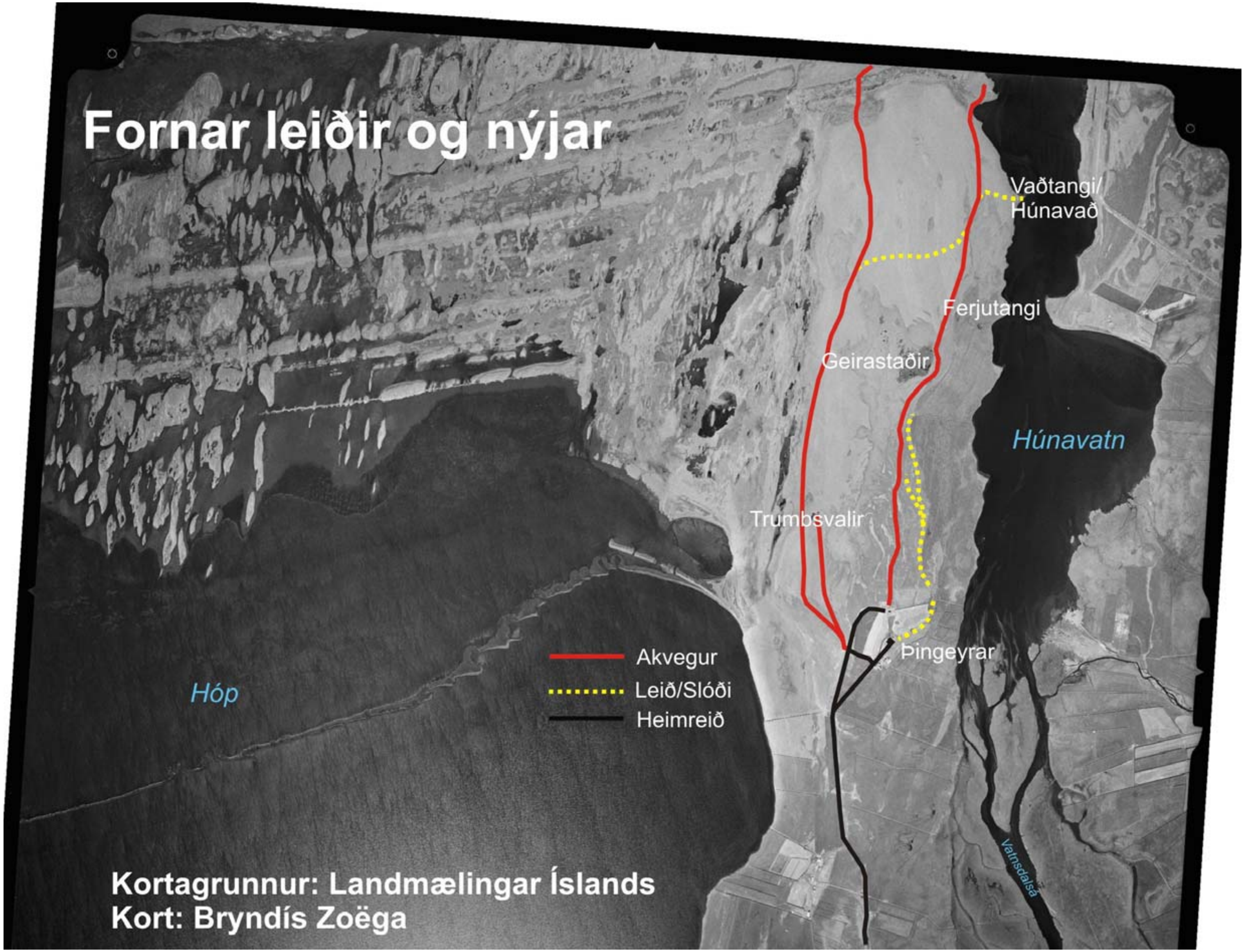

Kort sem sýnir þekkt vöð í landi Þingeyra

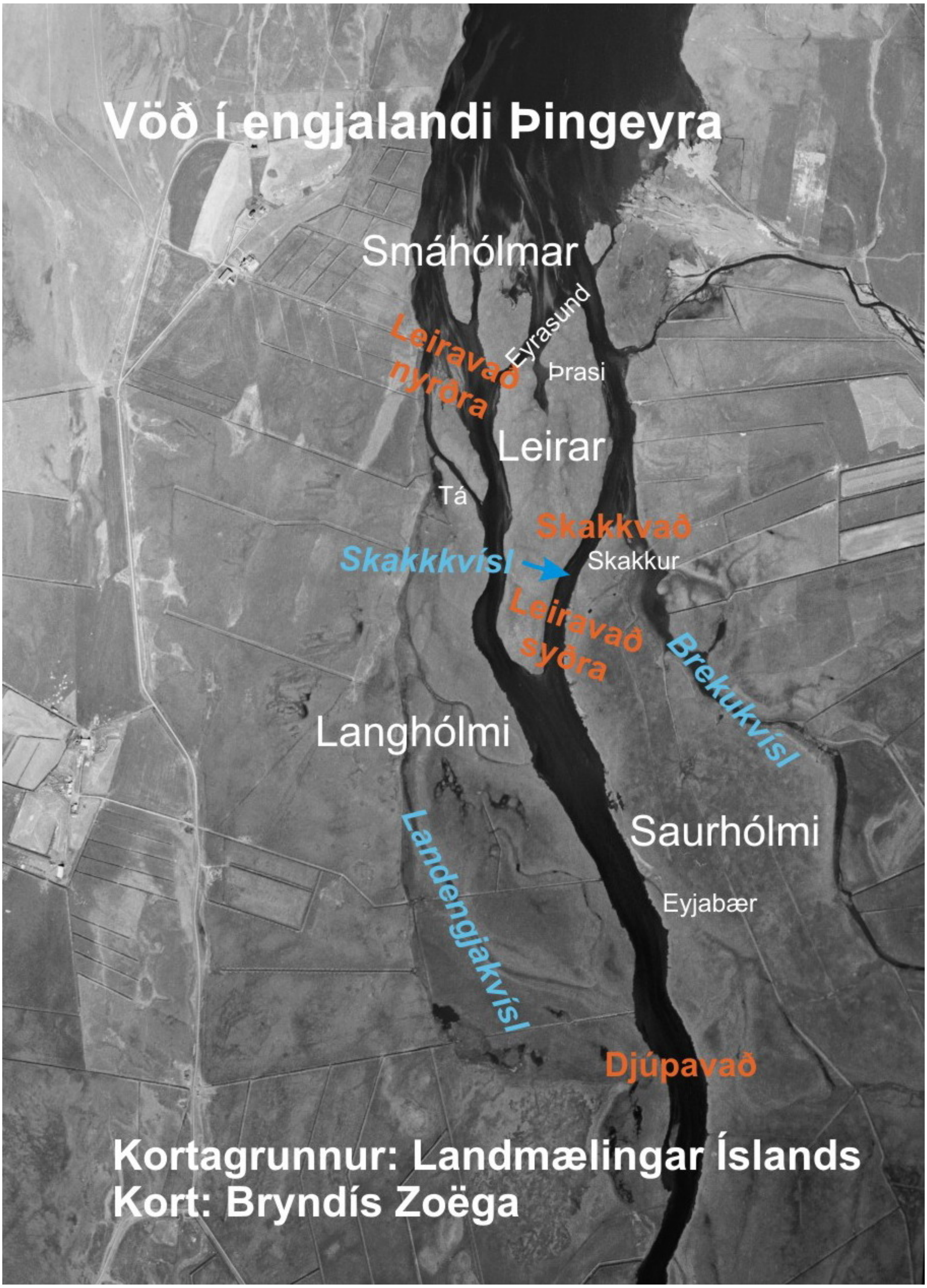

Túnakort Þingeyrasels lagt ofan á loftmynd

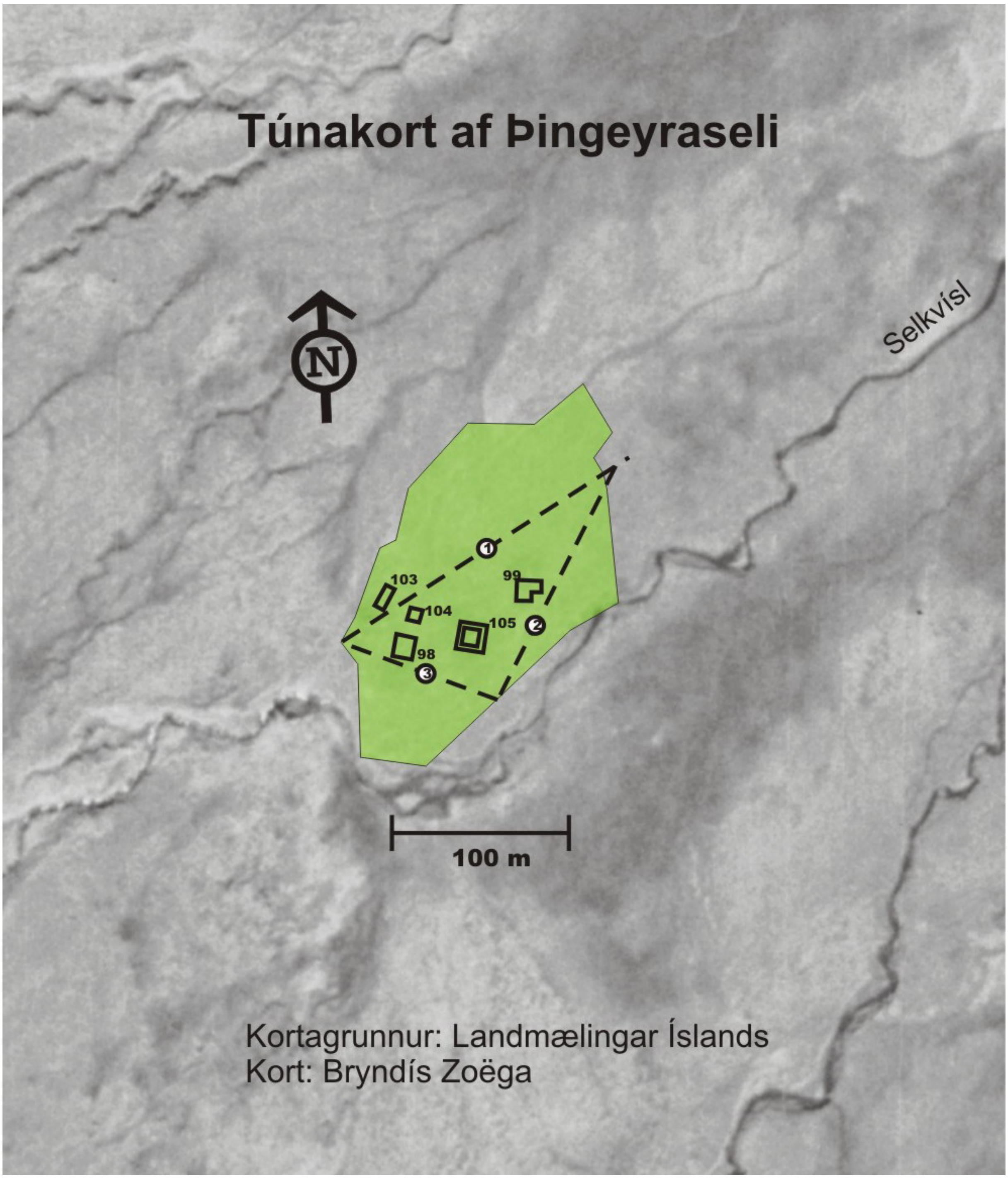

Minjar í heimatúni Geirastaða

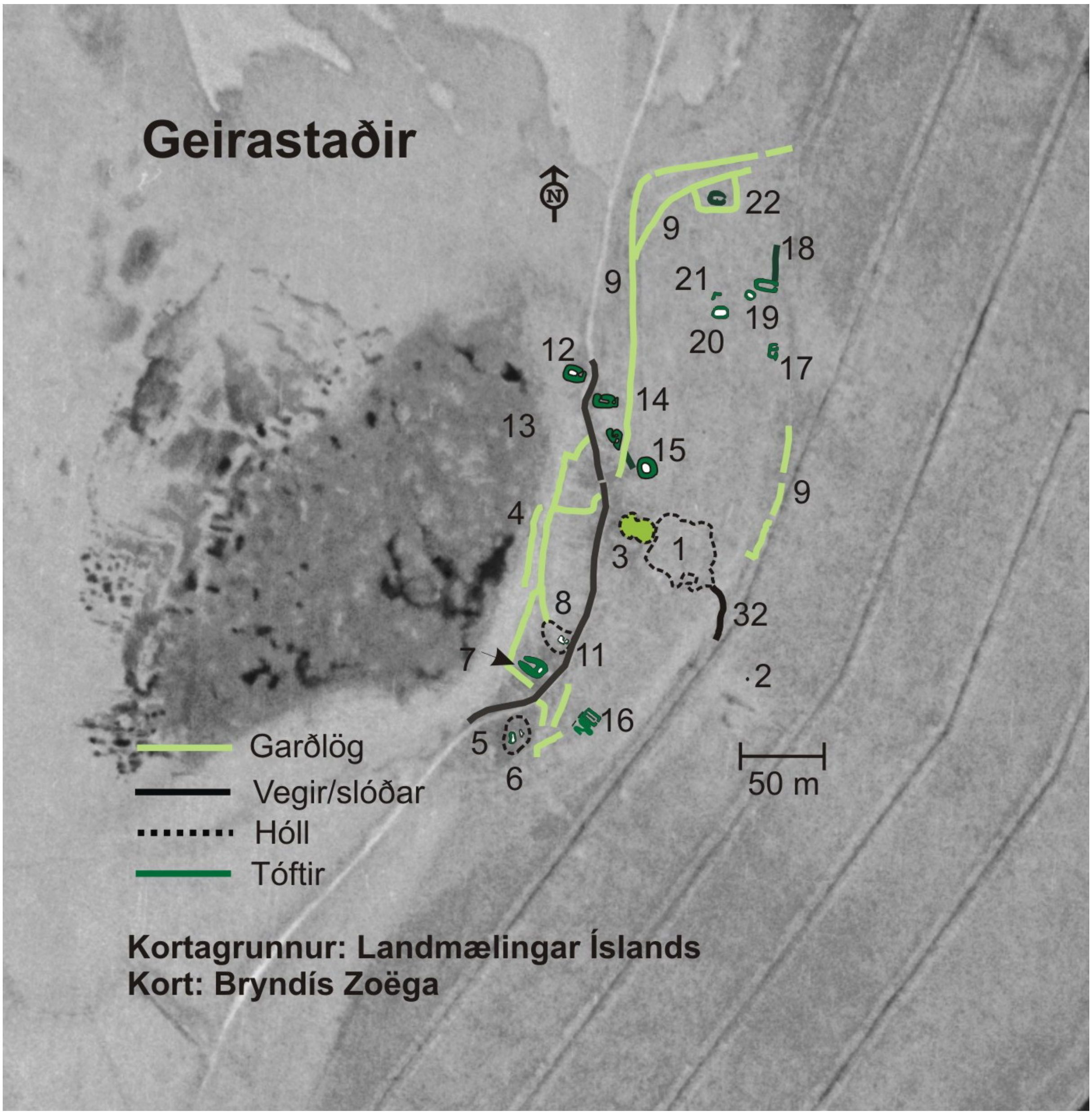

Túnakort Geirastaða lagt yfir loftmynd

Rannsóknaskýrslur

Byggðasafns Skagfirðinga:

1 **Villinganesvirkjun** – Mat á umhverfisáhrifum. Fornleifaskráning í hluta lands Tyrfingsstaða, Keldulands, Stekkjarflata og Villinganess. Katrín Gunnarsdóttir september 1999.
2 **Hof í Hjaltadal** – Fornleifaskráning. Katrín Gunnarsdóttir apríl 2000.
3 **Hólar í Hjaltadal** - Fornleifaskráning. Katrín Gunnarsdóttir apríl 2000.
4 **Steinsstaðir í Tungusveit** - Fornleifaskráning. Katrín Gunnarsdóttir júní 2000.
5 **Grafarós og Hofsós** - Fornleifaskráning. Katrín Gunnarsdóttir febrúar 2001.
6 **Víðimelur í Skagafirði** - Fornleifaskráning. Katrín Gunnarsdóttir júní 2001.
7 **Reykjarhóll í Skagafirði**. Fornleifaskráning vegna frístundabyggðar. Katrín Gunnarsdóttir mars 2002.
8 **Fornleifaskráning vegna vegagerðar í landi Hnausa, Bjarnastaða, Másstaða og Hjallalands í Vatnsdal.** Ragnheiður Traustadóttir, Rúna Knútsdóttir Tetzschner, Sigríður Sigurðardóttir maí 2002.
9 **Fornleifaskráning á Hveravöllum** vegna deiliskipulags. Guðný Zoëga ágúst 2002.
10 **Fyrri hluti fornleifaskráningar fyrir Vestmanneyjar**. Katrín Gunnarsdóttir, Sigríður Sigurðardóttir desember 2002.
11 **Glaumbær.** Fornleifaskráning vegna deiliskipulags fyrir umhverfi prestsbústaðar, kirkju og safns auk aðalskipulagsskyldra minja utan þess svæðis í Glaumbæ I og II. Sigríður Sigurðardóttir febrúar 2003.
12 **Rannsókn á torf- og grjóthleðsluleifum í Skagafirði.** Arna Björg Bjarnadóttir og Sigríður Sigurðardóttir, 2002.
13 **Höfði á Höfðaströnd.** Fornleifaskráning fyrir skipulagsvinnu vegna sumarbústaðar í Höfðagerðislandi og fyrir aðalskipulag. Katrín Gunnarsdóttir, Sigríður Sigurðardóttir júlí 2003.
14 **Hátún og Mikligarður.** Fornleifaskráning fyrir aðalskipulag. Sigríður Sigurðardóttir júlí 2003.
15 **Syðra-Skörðugil.** Fornleifaskráning fyrir aðalskipulag. Sigríður Sigurðardóttir júlí 2003.
16 **Fornleifaskráning vegna umhverfismats snjóflóðavarna í Neskaupstað.** Guðný Zoëga júlí 2003.
17 **Fornleifaskráning vegna vegagerðar í landi Hvamms, Eyjólfsstaða, Bakka og Hofs í Vatnsdal.** Katrín Gunnarsdóttir, Sigríður Sigurðardóttir ágúst 2003.
18 **Kirkjugarður í Keldudal Hegranesi.** Drög að skýrslu. Guðný Zoëga, Þór Hjaltalín september 2003.
19 **Fornleifaskráning fyrir aðalskipulag. Varmahlíð. Reykjarhóll með Barði, Brún og Laugarbrekku. Einnig Hof, Fagrihvoll og Reykjarhólssel í Brekkulandi.** Katrín Gunnarsdóttir, Sigríður Sigurðardóttir nóvember 2003.
20 **Fornleifakönnun vegna vegagerðar í Reyðarfirði og Fáskrúðsfirði.** Guðný Zoëga október 2003
21 Fornleifaskráning fyrir aðalskipulag. **Áshildarholt**. Sigríður Sigurðardóttir nóvember 2003.
22 Fornleifaskráning fyrir aðalskipulag. **Kimbastaðir, Messuholt og Lyngholt**. Sigríður Sigurðardóttir desember 2003.
23 Fornleifaskráning fyrir aðalskipulag. **Sjávarborg. Tjarnir, Lambagerði, Skógarbakki, Grænhóll**. Sigríður Sigurðardóttir desember 2003.
24 Fornleifaskráning fyrir aðalskipulag. **Borgargerði**. Sigríður Sigurðardóttir desember 2003.
25 Fornleifaskráning fyrir aðalskipulag. **Brennigerði**. Sigríður Sigurðardóttir desember 2003.
26 Fornleifaskráning fyrir aðalskipulag. **Gil, Tröð og Bergsstaði**. Sigríður Sigurðardóttir desember 2003.
27 **Fornleifaksráning vegna aðal- og deiliskipulags í Fjarðabyggð**. Guðný Zoëga, Ragnheiður Traustadóttir, Anna Rut Guðmundsdóttir og Bryndís Zoëga janúar 2004.
28 **Fornleifaskráning vegna aðalskipulags í Fjarðabyggð**. Svæðisskráning. Guðný Zoëga, RagnheiðurTraustadóttir janúar 2004.
29 **Fornleifaskráning vegna aðalskipulags Breiðdalsvíkur.** Guðný Zoëga, Bryndís Zoëga, Anna Rut Guðmundsdóttir, janúar 2004.
30 **Fornleifaskráning vegna deiliskipulags á Þingeyrum.** Guðný Zoëga, mars 2004.
31 **Fornleifaskráning vegna deiliskipulags í Skálmarbæ.** Ragnheiður Traustadóttir, Anna Rut Guðmundsdóttir, maí 2004.
32 **Fornleifaskráning vegna deiliskipulags í Arnarneslandi.** Ragnheiður Traustadóttir og Anna Rut Guðmundsdóttir, maí 2004.
33 **Greining mannabeina úr kirkjugarðinum í Keldudal, Hegranesi.** Framvinduskýrsla. Guðný Zoëga, september 2004.
34 **Hallormsstaður og nágrenni.** Fornleifaskráning. Guðný Zoëga, nóvember 2004.
35 **Hálsþorp í Djúpavogshreppi.** Fornleifaskráning. Guðný Zoëga, nóvember 2004.
36 **Neðri-Ás í Hjaltadal.** Fornleifaskráning vegna deiliskipulags. Bryndís Zoëga, Guðný Zoëga desember 2004.
37 **Vopnafjörður.** Heimildaskráning vegna væntanlegra vegaframkvæmda. Bryndís Zoëga, Guðný Zoëga desember 2004.
38 **Fornleifaskráning vegna aðalskipulags á Langholti Skagafirði.** Grófargil, Brautarholt, Stóra-Seyla, Torfgarður, Ytra-Skörðugil I og II, Halldórsstaðir, Jaðar og Páfastaðir. Bryndís Zoëga, Guðný Zoëga desember 2004.
39 **Fornleifakönnun í landi Arnarness, Garðabæ.** Daniel Rhodes, Ragnheiður Traustadóttir október 2004.
40 **Fornleifaskráning vegna deiliskipulags á Urriðaholti í Garðabæ.** Ragnheiður Traustadóttir og Rúna Knútsdóttir Tetzschner, febrúar 2005.
41 **Fornleifaskráning Vopnafjarðar, Svæðisskráning.** Bryndís Zoëga, Guðný Zoëga, maí 2005.
42 **Sauðá í Borgarsveit.** Fornleifaskráning vegna aðalskipulags. Guðmundur St. Sigurðarson, Guðný Zoëga, Katrín Gunnarsdóttir, Sigríður Sigurðardóttir, júní 2005.
43 **Steinsstaðir í Hafnarfirði /Hamarsbraut 17.** Fornleifaskráning vegna deiliskipulags. Auður Blöndal og Ragnheiður Traustadóttir, ágúst 2005.
44 **Fornleifaskráning vegna mats á umhverfisáhrifum vegagerðar í botni Hrútafjarðar.** Bryndís Zoëga, Guðný Zoëga og Sigríður Sigurðardóttir, október 2005.
45 **Greining mannabeina úr kirkjugarðinum í Keldudal, Hegranesi.** Framvinduskýrsla. Guðný Zoëga, september 2005.
46 **Fornleifakönnun vegna vegagerðar í Finnstungu, Bólstaðarhlíðarhreppi.** Guðný Zoëga, október 2005.
47 **Fornleifaskráning vegna mats á umhverfisáhrifum vegagerðar í Vopnafirði.** Guðný Zoëga, Bryndís Zoëga og Guðmundur St. Sigurðarson, desember 2005.
48. **Fornleifakönnun vegna vegagerðar í botni Hrútafjarðar.** Guðný Zoëga og Sigríður Sigurðardóttir, febrúar 2006.
49. **Fornleifaskrá Reynistaðar.** Guðmundur St. Sigurðarson, Bryndís Zoëga, Sigríður Sigurðardóttir og Guðný Zoëga, mars 2006.
50. **Fornleifaskrá Þingeyra.** Bryndís Zoëga, Guðmundur St. Sigurðarson, Sigríður Sigurðardóttir og Guðný Zoëga, mars 2006.

Heimasíða Byggðasafns Skagfirðinga er:
www.skagafjordur.is/byggdasafn